

PROJEKT STRATEGII ROZWOJU PONADLOKALNEGO
„PARTNERSTWO DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU NA
RZECZ SAMORZĄDÓW POWIATU NIŻAŃSKIEGO, GMINY
I MIASTA RUDNIK NAD SANEM, GMINY KRZESZÓW, GMINY
JEŻOWE” NA LATA 2024-2030

Spis treści

1. Wprowadzenie	5
2. Wymiar terytorialny i podstawa prawna opracowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego "Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe " na lata 2024-2030	8
3. Spójność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego " Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe " na lata 2024 - 2030 z dokumentami i celami na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym.....	13
4. Synteza i wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.....	21
4.1. Synteza diagnozy	22
4.2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej	22
4.3. Analiza SWOT	37
5. Plan operacyjny Strategii Rozwoju Ponadlokalnego "Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe" na lata 2024-2030 oraz kierunki interwencji rozwoju	42
6. Kluczowe działania – projekty strategiczne.....	57
7. Obszary strategicznej interwencji	70
8. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	85
9. System realizacji strategii oraz jej monitoring i ewaluacja.....	96
9.1. Struktura organizacyjna zarządzania Strategią.....	96
9.2. Uzgodnienia projektu Strategii.....	99
9.3. Aktualizacja Strategii	99
9.4. Zmiana składu porozumienia	100
9.5. System monitoringu i oceny skuteczności realizacji Strategii	100
9.6. Monitorowanie procesu wdrażania Strategii	100
9.7. Ocena (ewaluacja) stopnia osiągnięcia celów strategicznych	101
9.8. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych	102
9.9. Partycypacja społeczna na etapie realizacji Strategii i oceny efektów Strategii	103
9.10. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	105
8. Ramy finansowe i źródła finansowania Strategii.....	106
Spis tabel	110
Spis map	111
Spis zdjęć	112

1. Wprowadzenie

Samorządy lokalne mierzą się z wieloma wyzwaniami związanymi z procesami depopulacji, zmianami technologicznymi oraz zjawiskami natury globalnej, jak zmiany klimatyczne.

W szczególnej sytuacji są obszary wiejskie oraz małe miasta, gdzie problemy te ujawniają się w większym nasileniu - powodując realne zagrożenie marginalizacją społeczno-gospodarczą. Jednocześnie obszary te dysponują wieloma zasobami, które odpowiednio wykorzystane mogą złagodzić występujące problemy, a w niektórych przypadkach mogą być przekute na atuty służące przyspieszeniu procesów rozwojowych.

Wyzwania, przed jakimi stoją samorządy gmin, powiązanych funkcjonalnie z obszarem Doliny Dolnego Sanu oraz Puszczy Sandomierskiej, tj. Gmina i Miasto Rudnik nad Sanem, Gmina Krzeszów oraz Gmina Jeżowe, skłoniły ich włodarzy do poszukiwania nowych rozwiązań pozwalających na zapewnienie mieszkańcom dostępu do usług publicznych wysokiej jakości oraz wspieranie rozwoju lokalnej gospodarki. Jednym z takich rozwiązań jest usystematyzowana współpraca, pozwalająca na racjonalizację wydatków budżetowych oraz prowadzenie działań służących zaspokajaniu potrzeb jak największej liczby mieszkańców porozumienia, niezależnie od gminy, którą zamieszkują. Samorządy te w ramach swojej współpracy przyjęły również nazwę „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe na lata 2024 – 2030”.

W związku z tym, trzy gminy leżące na terenie powiatu nizańskiego, postanowiły podjąć ściślejszą współpracę i wprowadzić nowatorskie rozwiązania, służące większej efektywności prowadzonych inwestycji, lepszej realizacji bieżących usług publicznych, zwiększaniu swoich szans na uzyskanie dodatkowych środków zewnętrznych, a także mobilizacji i zwiększeniu aktywności mieszkańców w dbaniu o rozwój tego obszaru. W tym celu w dniu 16 maja 2024 roku, Powiat Nizański oraz gminy: Rudnik nad Sanem, Krzeszów, Jeżowe podpisały porozumienie określające zasady współpracy przy opracowaniu i wdrażaniu **Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024 – 2030**.

Niniejsza Strategia stanowi wyraz wspólnej polityki partnerskich gmin do roku 2030, nie odbierając żadnej z gmin prawa do przygotowania strategii rozwoju lokalnego.

Jest to pierwszy tego typu dokument, opracowany we współpracy tych gmin z innymi samorządami, choć należy zwrócić uwagę na doświadczenia we współpracy zdobyte m.in. dzięki współpracy w ramach Lokalnych Grup Działania czy związków gmin, w których uczestniczą samorządy. Przyjęty tryb ekspercko-partycypacyjny pozwolił na włączenie w jego przygotowanie wielu środowisk.

Strategia składa się z czterech zasadniczych części (tj. diagnostycznej, strategicznej, wdrożeniowej oraz opisującej zaangażowanie społeczeństwa). W części diagnostycznej sformułowano najistotniejsze wnioski na podstawie „Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej”, określając potencjały i bariery oraz szanse rozwojowe w poszczególnych elementach składających się na funkcje Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”. W części strategicznej wyznaczono wizję obszaru oraz misję partnerskich samorządów określając jednocześnie cele strategiczne i związane z nimi kierunki działań oraz spójność z dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym i regionalnym. Część

wdrożeniowa zawiera zestaw projektów realizujących przyjęte cele, systemy wdrażania oraz monitorowania i ewaluacji oraz potencjalne źródła finansowania działań ze środków zewnętrznych. W ostatniej części opisano rolę społeczności lokalnej w przygotowaniu dokumentu oraz sposoby jej włączenia na etapie wdrażania *Strategii*.

2. Wymiar terytorialny i podstawa prawna opracowania Strategii Rozwoju Ponadlokalnego "Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe" na lata 2024-2030

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030, zwana w dalszej części niniejszego dokumentu „Strategią”, opracowana została na podstawie art. 10g ustawy o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zm.), który umożliwia gminom sąsiadującym i powiązanym ze sobą funkcjonalnie, opracowanie wspólnej strategii rozwoju w zakresie ich terytorium.

Strategia rozwoju ponadlokalnego daje gminom możliwość wspólnego planowania działań rozwojowych, co ma kluczowe znaczenie zwłaszcza w odniesieniu do realizacji inwestycji oraz stanowi również podstawę do podejmowania decyzji przez poszczególne gminy o sposobie i zakresie dostarczania społecznościom lokalnym wybranych usług publicznych. Strategia przygotowywana przez kilka gmin może więc przynieść wymierne korzyści wszystkim interesariuszom - w szczególności poprzez dostosowanie planów inwestycyjnych poszczególnych gmin i uwzględnienie w nich potrzeb całego obszaru objętego strategią, jak również przez realizację wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych.

Zakres strategii rozwoju ponadlokalnego, podobnie jak w przypadku strategii rozwoju gminy, określony jest w art. 10e ust. 3 ustawy o samorządzie gminnym, jednak podmiot przygotowujący dokument może zamieścić w nim dodatkowe elementy, jeśli jest to zasadne ze względu na zakres tematyczny podejmowany w danej strategii.

Podstawę prawną opracowania niniejszej strategii stanowi również ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2024 r. poz. 324 z późn. zm.), która określa zasady prowadzenia polityki rozwoju, podmioty prowadzące tę politykę oraz tryb współpracy między nimi, a także ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079), która wprowadza szczególne instrumenty realizacji programów, między innymi w postaci Innych instrumentów terytorialnych (IIT), które umożliwiają wspólną realizację projektów w ramach rozwoju terytorialnego. Z uwagi na udział Powiatu Nizańskiego w opracowaniu i realizacji niniejszej Strategii, podstawę prawną jej opracowania stanowi również ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 107 z późn. zm.).

Jednym z najważniejszych kroków w formalizacji współpracy było zawarcie w dniu 16 maja 2024 r. Porozumienia jednostek samorządu terytorialnego w sprawie określenia zasad współpracy w ramach Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe”, które utworzyło Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe”, zwany w dalszej części opracowania OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”. Sygnatariuszami niniejszego dokumentu były następujące jednostki samorządu terytorialnego:

- **Powiat Nizański**
- **Gmina i Miasto Rudnik nad Sanem**
- **Gmina Krzeszów**
- **Gmina Jeżowe**

Organem decyzyjnym partnerstwa jest Rada Porozumienia, w skład której wchodzi przedstawiciele władz wykonawczych wszystkich gmin tworzących partnerstwo (wójtowie poszczególnych gmin) lub osoby je reprezentujące. Zarządzaniem operacyjnym i realizacją działań w partnerstwie powierzono Zespołowi Operacyjnemu.

Najważniejsze postanowienia Porozumienia w zakresie współpracy jednostek samorządu terytorialnego, dotyczą m.in.:

- promowania partnerskiego modelu współpracy jednostek samorządu terytorialnego tworzących Porozumienie;
- opracowania i wdrożenia Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030;
- zwiększenia efektywności przedsięwzięć realizowanych przez gminy oraz skutecznej realizacji zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy samorządów – stron Porozumienia;
- podniesienia jakości funkcjonowania administracji publicznej w zakresie realizacji przedsięwzięć partnerskich;
- wspólnego diagnozowania problemów rozwojowych oraz wypracowania sposobów ich rozwiązywania;
- ochrony wspólnych interesów stron Porozumienia oraz wspomagania w realizacji zadań własnych.

Partnerstwo gmin tworzących Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”, to wspólna inicjatywa samorządów z terenu powiatu nizańskiego, na rzecz zrównoważonego rozwoju regionu, przejawiająca się chęcią integracji działań mających na celu zapewnienie temu obszarowi konkurencyjności i dynamicznego rozwoju dzięki zacieśnieniu współpracy samorządowej. Obszar ten obejmuje swym zasięgiem powierzchnię 264,85 km², zamieszkiwany na koniec 2023 roku przez 23 830 osób, co zostało szczegółowo przedstawione w Diagnozie sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, stanowiącej załącznik do niniejszej Strategii.

Lokalizację gmin tworzących OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” w jego obrębie oraz położenie OF w województwie podkarpackim, przedstawiają poniższe mapy.

Mapa 1 Zasięg terytorialny gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 2 Lokalizacja OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” na tle województwa podkarpackiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.wikipedia.org

3. Spójność Strategii Rozwoju Ponadlokalnego " Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe " na lata 2024 - 2030 z dokumentami i celami na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym

Przygotowanie wspólnej strategii ponadlokalnej jest odpowiedzią na potrzebę planowania działań rozwojowych wykraczających i oddziałujących poza granice administracyjne gminnych jednostek terytorialnych. Opracowanie dokumentu dotyczącego kilku samorządów gminnych pozwoli również na aplikowanie o środki unijne, a także umożliwi realizację zintegrowanych projektów partnerskich

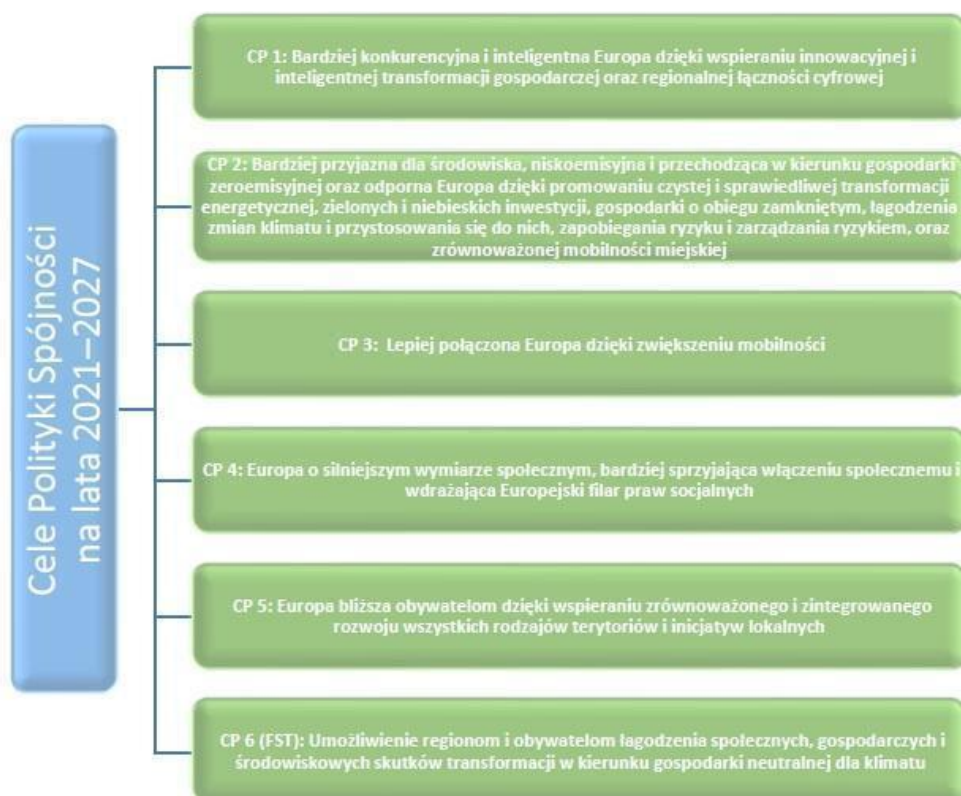
W niniejszym rozdziale wskazano zbiór podstawowych dokumentów wyższego rzędu, z którymi niniejsza Strategia wykazuje spójność. Opisane dokumenty strategiczne i wykonawcze stanowią warunki brzegowe dla niniejszej Strategii, która przygotowana została w pełnej zgodności z tymi dokumentami. Jednocześnie, mając na uwadze realizowaną perspektywę finansową Unii Europejskiej na lata 2021 – 2027, dołożono wszelkich starań, aby działania określone w dokumencie odpowiadały równocześnie na wyzwania na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym zidentyfikowane w poszczególnych obszarach wsparcia współfinansowanych z Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych w kolejnych latach. Należy zaznaczyć, że Strategia wykazuje spójność zarówno z dokumentami o charakterze strategicznym, jak i wykonawczym.

Poziom europejski

Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady

Komisja Europejska w Rozporządzeniach Parlamentu Europejskiego i Rady (EU) przedstawiła cele Polityki Spójności na lata 2021-2027. Pakiet rozporządzeń obejmuje przede wszystkim: rozporządzenie ramowe, rozporządzenie ws. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Funduszu Spójności (FS), rozporządzenie ws. Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), rozporządzenie ws. Interreg, rozporządzenie ws. Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST). Jednym z elementów ww. dokumentów jest przedstawienie podstawowych założeń i Celów Tematycznych dla Polityki Spójności oraz proponowanych przez Komisję Europejską zasad funkcjonowania programów operacyjnych w perspektywie 2021–2027.

W trwającej perspektywie finansowej Polska realizuje działania w ramach wszystkich pięciu celów polityki spójności oraz celu dodatkowego, umożliwiającego obywatelom i regionom łagodzenie społecznych, gospodarczych i środowiskowo-przestrzennych skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu.

Dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów i inicjatyw lokalnych jednym z ważniejszych celów polityki spójności dla OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” jest Cel Tematyczny nr 5 – Europa bliższa obywatelom, który jest podstawą ustanowienia Instrumentów Terytorialnych (w tym ZIT i IIT) i będzie głównym źródłem finansowania projektów w ramach obszarów funkcjonalnych w perspektywie 2021 – 2027. Zaplanowano jednak, że w ramach ZIT i IIT możliwa będzie realizacja projektów również we wszystkich pozostałych celach polityki, współfinansowanych zarówno z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, jak i Europejskiego Funduszu Społecznego.

Europejski Zielony Ład

Europejski Zielony Ład jest strategią na rzecz rozwoju, mającą na celu przekształcenie UE w sprawiedliwe i prosperujące społeczeństwo żyjące w konkurencyjnej, oszczędnej w zasobach i nowoczesnej gospodarce. Jej celem jest również: ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego oraz ochrona zdrowia i dobrostanu obywateli przed zagrożeniami oraz negatywnymi skutkami związanymi z klimatem i naturalnym środowiskiem.

Dokument zawiera plan działań umożliwiających bardziej efektywne wykorzystanie zasobów dzięki przejściu na czystą gospodarkę o obiegu zamkniętym oraz przeciwdziałanie utracie różnorodności biologicznej i zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń. Do obszarów Europejskiego Zielonego Ładu, wchodzi m.in.:

- Ochrona naszego wrażliwego ekosystemu i bioróżnorodności;
- Sposoby na bardziej zrównoważony łańcuch żywnościowy;
- Czysta i bezpieczna energia;
- Zrównoważony przemysł i sposoby na bardziej zrównoważone i przyjazne środowisku cykle produkcyjne;
- Bardziej ekologiczny sektor budowlany i renowacyjny;
- Zrównoważona mobilność i promowanie bardziej zrównoważonych środków transportu;
- Środki mające na celu szybkie i skuteczne ograniczenie oraz eliminację zanieczyszczeń;
- Osiągnięcie neutralności klimatycznej.

Zakłada się, że zapisy niniejszej Strategii są zgodne z Europejskim Zielonym Ładem, którego postanowienia będą wpływać na zmiany w poszczególnych sektorach Państw UE. Wdrożenie Europejskiego Zielonego Ładu wymagać będzie od członków KE przemysłienia strategii politycznych w zakresie m.in. dostaw czystej energii w gospodarce, w sektorze przemysłu, produkcji i konsumpcji, infrastruktury, transportu, budownictwa, żywności i rolnictwa.

Poziom krajowy

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, jako jeden z ważniejszych dokumentów krajowych wskazuje, że zrównoważony rozwój społeczny i regionalny to rozwój skierowany na terytorialną różnorodność oraz jej atuty, a jednocześnie dbający o zapewnienie całemu społeczeństwu wysokiej jakości życia. Jako główny cel SOR określono tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym.

Obszary wiejskie w Polsce charakteryzuje zróżnicowanie przestrzenne pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, jak i funkcji gospodarczych (są to zarówno obszary z dominacją rolnictwa tradycyjnego, obszary rolnictwa wielkoobszarowego, obszary z dominacją funkcji turystycznej, jak i silnie zurbanizowane obszary położone w pobliżu dużych aglomeracji i mniejszych miast). Pobudzanie ich rozwoju wymaga zintegrowanego i jednocześnie zindywidualizowanego podejścia uwzględniającego ich potencjały i potrzeby rozwojowe. Kierując się celami strategicznymi SOR polityka wobec obszarów wiejskich musi wspierać ich rozwój w oparciu o posiadane przez nie endogeniczne potencjały. Efektem będzie m.in. wyrównywanie szans rozwojowych wszystkim mieszkańcom wsi. Implikuje to działania dotyczące pobudzania przedsiębiorczości, przekształceń strukturalnych, zwiększania mobilności i zapewnienia odpowiedniej jakości usług decydujących o perspektywach rozwojowych (zdrowie, edukacja, transport publiczny), zapewniając przy tym zachowanie walorów kulturowych, krajobrazu i środowiska przyrodniczego.

Realizacja niniejszej Strategii wpisuje się w zakładane działania określone w SOR dla obszarów wiejskich, co potwierdza zarówno sformułowana wizja rozwoju gminy, jak i przyjęte cele strategiczne, które służyć będą urzeczywistnieniu się tej wizji.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Polityka regionalna na szczeblu centralnym koordynowana jest przez Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2030. Zakłada ona zrównoważony i bardziej spójny rozwój całego kraju i zmniejszanie dysproporcji rozwojowych między obszarami miejskimi i wiejskimi. W szczególności wspiera miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Niniejsza Strategia wpisuje się w realizację wyzwań wskazanych dla polityki regionalnej w KSRR 2030, tj.:

- adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczanie zagrożeń dla środowiska;
- przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych;
- rozwój i wsparcie kapitału ludzkiego i społecznego;
- wzrost produktywności i innowacyjności regionalnych gospodarek;
- rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną i warunki życia w regionach;
- zwiększenie efektywności zarządzania rozwojem (w tym finansowania działań rozwojowych) oraz współpracy między samorządami terytorialnymi i między sektorami;
- przeciwdziałanie nierównościom terytorialnym i przestrzennej koncentracji problemów rozwojowych oraz niwelowanie sytuacji kryzysowych na obszarach zdegradowanych.

Umowa Partnerstwa na lata 2021-2027

30 czerwca 2022 r. oficjalnie zakończyły się negocjacje Umowy Partnerstwa (UP) między Komisją Europejską a polskim rządem. Dokument ten pokazuje szerszy kontekst i ramy dla perspektywy finansowej UE 2021-2027, jednocześnie nakreślając strategię wykorzystania środków polityki spójności i koordynacji w zakresie określania obszarów wsparcia. Umowa Partnerstwa łączy ze sobą oczekiwania Komisji Europejskiej z wyzwaniami wynikającymi z krajowych dokumentów, takich jak Strategia Odpowiedzialnego Rozwoju i inne strategie sektorowe.

Umowę Partnerstwa realizować będą krajowe i regionalne programy operacyjne, które wraz z UP tworzą spójny system dokumentów strategicznych i programowych, stanowiący podstawę do realizacji perspektywy 2021-2027 w Polsce. UP zakłada kontynuację realizacji dotychczasowych programów krajowych oraz regionalnych. Nowym narzędziem jest program finansowany ze środków Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji.

Jednym z opisanych w dokumencie narzędzi przeznaczonych dla obszarów funkcjonalnych w perspektywie 2021-2027 są instrumenty - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) i Inne Instrumenty Terytorialne (IIT). Ich istotą jest realizacja partnerskich projektów przyczyniających się do rozwiązywania problemów i wspólnego oraz skoordynowanego zaspokajania potrzeb całego obszaru. Instrumenty te mają służyć wzmocnieniu współpracy i partnerstw samorządów, które realizują wspólne działania rozwojowe na podstawie strategii terytorialnych.

Kluczowe zasady w procesie przygotowania i wprowadzania instrumentów terytorialnych:

- partnerstwo i współpraca,
- zintegrowane podejście do rozwiązywania problemów łączących sąsiadujące jednostki samorządu terytorialnego,
- zaangażowanie lokalnych instytucji i organizacji w przygotowanie i realizację działań wynikających ze strategii terytorialnych.

Realizacja tych zasad ma mieć wpływ na oddolny charakter wypracowanych strategii, które jednocześnie muszą wykazać spójność z ramami strategicznymi na poziomie regionalnym - strategią rozwoju województwa.

Niniejsza Strategia i budujące ją Partnerstwo gmin, będą spełniać przedstawione w UP wymagania oraz przewidują wykorzystanie instrumentu IIT, jako jednego ze źródeł finansowania realizacji działań zaplanowanych w tym dokumencie.

Poziom regionalny

Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

W Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 przyjęto model rozwoju stymulowany strategicznymi wyborami jako: zrównoważony, integrujący zasoby i potencjały, ukierunkowany na wysoką jakość życia. Aby realizować kierunki założone w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2030, zastosowano wymiar terytorialny poprzez skoncentrowanie działań na wykorzystaniu potencjałów rozwojowych na określonym obszarze, tzw. obszarze strategicznej interwencji.

Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030 zakłada m.in.: następujące kierunki interwencji, w które wpisuje się niniejsza Strategia:

OBSZAR TEMATYCZNY 1. GOSPODARKA I NAUKA

- 1.3. Konkurencyjność gospodarki poprzez innowacje i nowoczesne technologie

OBSZAR TEMATYCZNY 2. KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY

- 2.1. Edukacja
- 2.3. Kultura i dziedzictwo kulturowe
- 2.4. Rynek pracy
- 2.6. Włączenie społeczne
- 2.7. Aktywny styl życia i sport

OBSZAR TEMATYCZNY 3. INFRASTRUKTURA DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I ŚRODOWISKA

- 3.1. Bezpieczeństwo energetyczne i OZE
- 3.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu oraz rozwój transportu publicznego
- 3.5. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki
- 3.6. Przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi
- 3.7. Zapobieganie i minimalizowanie skutków zagrożeń antropogenicznych
- 3.8. Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego, w tym ochrona i poprawianie stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu

OBSZAR TEMATYCZNY 4. DOSTĘPNOŚĆ USŁUG

- 4.2. Planowanie przestrzenne wspierające aktywizację społeczności i aktywizacja obszarów zdegradowanych

OBSZAR HORYZONTALNY – TERYTORIALNY WYMIAR STRATEGII

- 7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego,
- 7.3 Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju
- 7.4 Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku

Strategia Rozwoju Powiatu Nizańskiego na lata 2023-2030

Podstawowym założeniem Strategii Rozwoju Powiatu Nizańskiego na lata 2023-2030 jest odniesienie do całości obszaru powiatu, jego zasobów i potrzeb, w poczuciu siły wspólnotowości i dążeniu do lepszej przyszłości. Ujęto w niej najistotniejsze zagadnienia z zakresu funkcjonowania Powiatu Nizańskiego i przedstawiono obszary zmian koniecznych do wprowadzenia w celu osiągnięcia oczekiwanej zmiany sytuacji społecznej, gospodarczej i środowiskowej.

W Strategii Rozwoju Powiatu Nizańskiego na lata 2023-2030 przyjęto, że Powiat Nizański rozwija się w oparciu o wyjątkowe walory tego miejsca, dbając o wykorzystanie nowych technologii oraz stawiając na współpracę i łączenie zasobów. Misję tę realizuje poprzez działania w poniższych celach operacyjnych pogrupowanych w trzech obszarach strategicznych:

- I. Bezpieczeństwo społeczne i publiczne
 1. Zwiększenie udziału mieszkańców w życiu społecznym;
 2. Poprawa jakości i dostępności do usług administracyjnych świadczonych przez Powiat Nizański;
 3. Zwiększenie zakresu i jakości usług medycznych;
 4. Poprawa warunków bezpieczeństwa i jakości życia mieszkańców powiatu.
- II. Nowoczesna edukacja, gospodarka i rynek pracy
 1. Rozwój działań edukacyjnych dla rynku pracy;
 2. Wsparcie dla nowoczesnej gospodarki;
 3. Aktywizacja lokalnego rynku pracy;
 4. Poprawa jakości usług świadczonych przez służby zatrudnienia;
- III. Turystyka, rekreacja i kultura
 1. Poprawa przepływu i dostępu do informacji w zakresie turystyki, rekreacji i kultury z terenu Powiatu Nizańskiego;
 2. Budowa spójnej i ogólnodostępnej oferty turystycznej opartej na zasobach powiatu nizańskiego;
 3. Rozwój infrastruktury w obszarze turystyki, rekreacji i kultury;

z zachowaniem zasad realizacji działań zgodnie ze strategicznymi obszarami horyzontalnymi:

1. Zachowanie i poszanowanie walorów bogactwa przyrodniczego i czystości środowiska naturalnego na terenie Powiatu Nizańskiego;
2. Spójny system promocji, ukierunkowany na budowanie silnej marki Powiatu Nizańskiego.

Plan Strategiczny Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030

Planowanie strategiczne opiera się na zrealizowanych działaniach diagnostycznych i pozostaje w ścisłym związku z funkcją decyzyjną procesu zarządzania. Proces realizacji niniejszej Strategii został podzielony na cztery poziomy. Wszystkie zostały sformułowane na podstawie przeprowadzonego procesu diagnostycznego, którego wyniki zidentyfikowały najważniejsze potrzeby i problemy OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” oraz jego potencjały i szanse rozwojowe. W pierwszym kroku, na podstawie wniosków z diagnozy oraz analizy SWOT sformułowano wizję rozwoju, która jest jednocześnie celem głównym. Przedstawia ona obraz OF, w wyniku realizacji postanowień niniejszego dokumentu. Wizja ma również przełożenie na kolejny poziom wdrożeniowy czyli cele strategiczne, określone w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Cele strategiczne mają charakter długofalowy i wskazują generalny kierunek postępowania w realizacji założonej wizji rozwoju. Natomiast uszczegóławiające kierunki działań, służą realizacji założonych celów i są podstawą wdrażania strategii.

4. Synteza i wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

4.1. Synteza diagnozy

Podstawowym źródłem dla formułowania wniosków była analiza potencjałów i barier rozwojowych wynikających z uwarunkowań wewnętrznych OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”. Wykorzystano analizę poszczególnych czynników w sferze gospodarczej, społecznej, oraz przestrzenno-środowiskowej.

Drugim elementem było uwzględnienie uwarunkowań zewnętrznych, które mogą wspierać wykorzystanie atutów obszaru i przyspieszać pozytywne zmiany, ale mogą też stanowić zagrożenie dla rozwoju gmin tworzących OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”. Do najistotniejszych tego typu uwarunkowań należą:

- procesy globalne (zmiany klimatyczne i powiązany z tym zagrożeniem stan powietrza oraz kurczące się zasoby wody; zmiany technologiczne w tym rewolucja cyfrowa, wpływające nie tylko na procesy gospodarcze, ale również funkcjonowanie społeczeństwa; rosnące nierówności społeczne; zjawiska kryzysowe w tym związane z pandemią SARS-COV-2 i jej skutkami oraz agresją Rosji na Ukrainę);
- polityki Unii Europejskiej, w tym Nowy Zielony Ład oraz istotne z punktu widzenia partnerstwa polityki wspierające rozwój jak Polityka Spójności, Wspólna Polityka Rolna;
- kierunki polityki rozwojowej kraju, Województwa Podkarpackiego oraz Powiatu Niżańskiego.

W formułowaniu wniosków zastosowano podejście funkcjonalne. Podejmując dany wątek tematyczny nie odniesiono się wyłącznie do uwarunkowań wewnętrznych obszaru porozumienia, ale i do szans, i zagrożeń wynikających z otoczenia zewnętrznego. Synteza diagnozy obejmująca wnioski z diagnozy i opracowaną na ich podstawie analizę SWOT, stanowi podstawę ku określeniu planu operacyjnego, który został zawarty w dalszej części niniejszej Strategii.

Pogłębiony materiał analityczny, będący podstawą dla sformułowania wniosków diagnostycznych, jest zawarty w dokumencie „Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej”, stanowiącym załącznik do niniejszej Strategii.

4.2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

Zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi strategii rozwoju ponadlokalnego, opracowanie niniejszej Strategii poprzedzone zostało przygotowaniem „Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej”, która stanowi kluczowy etap w kompleksowej ocenie ponadlokalnych zasobów oraz w wypracowaniu strategicznych rozwiązań.

Wnioski z diagnozy stanowiły podstawę opracowania części kierunkowej Strategii, która zawiera wizję, cele strategiczne, kierunki działań, kluczowe projekty do realizacji oraz model struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z rekomendacjami w zakresie polityki przestrzennej i wskazaniem obszarów strategicznej interwencji.

Poniżej zostały przedstawione najważniejsze wnioski z diagnozy, wynikające z poszczególnych sfer, tworzących strukturę diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzenno-środowiskowej OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”.

Ogólna charakterystyka gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”

- Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” położony jest w północnej części województwa podkarpackiego, granicząc z gminami: Bojanów, Dzikowiec, Harasiuki, Kamień, Kuryłówka, Leżajsk, Nisko, Nowa Sarzyna, Potok Górny, Raniżów oraz Ulanów.
- OF obejmuje tereny 3 gmin, położonych w środkowej i południowej części powiatu niżańskiego, zajmując łączną powierzchnię 264,85 km², co stanowi 1,48 % powierzchni województwa podkarpackiego.
- W skład OF wchodzi: obszar miejski miasta Rudnik nad Sanem oraz obszary wiejskie obejmujące teren wiejski gminy Rudnik nad Sanem oraz tereny gmin Krzeszów i Jeżowe, a sieć osadniczą tworzy miasto Rudnik nad Sanem oraz 31 sołectw, z których 2 stanowią gminne centra administracyjno-usługowe, będące siedzibą władz gminnych.
- Gminy wchodzące w skład OF cechuje znaczne zróżnicowanie pod względem zajmowanej powierzchni – największą powierzchnię zajmuje gmina Jeżowe – 123,94 km², co stanowi 46,8 % całkowitej powierzchni OF, natomiast najmniejszą gmina Krzeszów – 62,22 km², co stanowi 23,5 % całkowitej powierzchni OF. Gmina Rudnik nad Sanem zajmuje powierzchnię 78,69 km².

SFERA SPOŁECZNA

Uwarunkowania demograficzne

- OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” na koniec 2023 r. zamieszkiwało 23 830 osób, co stanowiło 1,15 % ogólnej liczby ludności województwa podkarpackiego. Na przestrzeni lat 2019-2023 liczba ludności spadła o 700 osób, a spadek tej liczby nastąpił w każdej z gmin OF – największy w gminie Rudnik nad Sanem – liczba osób zameldowanych zmniejszyła się o 366 osób, natomiast zgonów było 618 osób.
- Część OF, obejmująca obszar miejski gminy Rudnik nad Sanem, z uwagi na miejski charakter zabudowy, charakteryzuje się wysoką gęstością zaludnienia w stosunku do średniej dla OF oraz dla województwa podkarpackiego (gęstość zaludnienia według stanu na koniec 2023 roku dla obszaru miejskiego w gminie Rudnik nad Sanem wynosiła 174,2 os./km², w OF – 90 os./km² natomiast w województwie podkarpackim – 116 os./km²). Najniższa wartość tego wskaźnika występowała natomiast w 2023 r. w gminie Krzeszów – 66 os./km², kształtując się znacznie poniżej średniej dla województwa.
- Na przestrzeni lat 2019-2023 skumulowana wartość przyrostu naturalnego na terenie OF wyniosła -321, a główny wpływ na to miała niska wartość tego wskaźnika w gminie Rudnik nad Sanem, który w tym okresie wyniósł -221. Ujemna wartość przyrostu naturalnego w tym okresie wystąpiła w każdej z gmin OF, a zjawisko to miało największy wpływ na zmniejszającą się liczbę ludności w OF.

- Wpływ na zmniejszającą się liczbę ludności w OF ma również zjawisko migracji. Skumulowana liczba wymeldowań z OF na przestrzeni lat 2019-2023 przekroczyła liczbę zameldowań, w związku z czym wartość salda migracji wyniosła -101. We wskazanym okresie ujemne saldo migracji wystąpiło w każdej z gmin analizowanego obszaru, natomiast najniższa wartość salda wystąpiła w gminie Jeżowe, tj. -41. Głównym typem migracji z terenu OF były migracje edukacyjne, spowodowane wyjazdem absolwentów szkół średnich na studia do większych ośrodków akademickich – przede wszystkim Rzeszów, Kraków, Lublin i pozostawaniem w tych miastach, rozpoczynając karierę zawodową. Obok migracji edukacyjnej, zasadnicze znaczenie dla uwarunkowań demograficznych mają migracje ekonomiczne, które skutkują wyjazdem do miejsc, dających większe perspektywy zawodowe, również w kierunku zagranicznym. Biorąc jednak pod uwagę możliwość niedokonywania obowiązków meldunkowych, trudno jest określić faktyczną skalę zjawiska migracji na tym obszarze.
- W strukturze mieszkańców OF przeważa grupa mieszkańców w wieku produkcyjnym, jednak na przestrzeni lat 2019-2023 można zauważyć spadek ich liczby, przy wzroście liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, a równocześnie w tym okresie nastąpił wzrost liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. Struktura mieszkańców OF była zbliżona do struktury występującej ogółem w województwie podkarpackim, w OF występował jednak większy odsetek liczby osób w wieku produkcyjnym oraz mniejszy liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Niemniej, wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym na przestrzeni lat 2019-2023 wskazuje na negatywny trend starzenia się społeczeństwa na terenie OF.
- Według „Prognozy ludności gmin na lata 2023-2040”, opracowanej przez GUS, liczba ludności OF do 2030 roku ma się zmniejszyć i na przestrzeni kolejnych lat utrzymywać się będzie jednolity trend spadkowy w tej kwestii. Prognozowany jest również dalszy spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co może negatywnie wpływać na rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

Edukacja i wychowanie

- Na terenie OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” liczba dzieci do lat 3 na koniec 2023 r. wyniosła łącznie 565, natomiast jedynie 34 z nich, tj. zaledwie 6 % ogółu dzieci w tej grupie wiekowej objętych zostało opieką w żłobku, znajdującym się w gminie Rudnik nad Sanem, stanowiącym jedyną tego typu placówkę w OF. Znaczna część mieszkańców OF zapewnia opiekę nad dziećmi do lat 3 w domach, kosztem własnej pracy zawodowej, a gminy stwarzając miejsca opieki, zwiększyłyby ich dostępność i przyczyniłyby się do poprawy sytuacji na rynku pracy.
- W 2023 r. na terenie OF liczba dzieci w wieku od 3 do 6 lat wynosiła 985, natomiast 82,8 % z nich objętych było wychowaniem przedszkolnym w placówkach znajdujących się na terenie OF. Średnią dla OF zaniża nieco gmina Krzeszów, w której w 2023 r. funkcjonowało jedno przedszkole, a także dwa oddziały przedszkolne, utworzone w szkole podstawowej. Łącznie w OF, zgodnie z danymi GUS, na koniec 2023 roku funkcjonowało 6 przedszkoli oraz 23 oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych. Rozwój infrastruktury w tym zakresie pozwoliłby na zwiększenie dostępności do usług

wychowania przedszkolnego, należy jednak brać pod uwagę występujące w OF trendy demograficzne oraz zasadność inwestycji pod względem ekonomicznym.

- W zakresie szkolnictwa podstawowego, na terenie OF w 2023 funkcjonowało 14 szkół podstawowych, do których uczęszczało łącznie 1 650 uczniów. Współczynnik skolaryzacji brutto wyniósł w 2023 roku na tym obszarze 83,97 % i uległ nieznacznemu spadkowi w stosunku do roku 2019 o 0,64 pp., co świadczy o nieznacznie zmniejszającej się liczbie uczniów uczęszczających do szkół na terenie OF. Wartość współczynnika zmalała na przestrzeni lat 2019-2023 w dwóch gminach: Jeżowe i Krzeszów, natomiast w gminie Rudnik nad Sanem wartość ta wzrosła. Porównując współczynniki skolaryzacji w OF i w województwie podkarpackim, zauważalne jest, że w OF znajduje się on na poziomie znacznie niższym niż dla województwa (89,2 %). Powodem takiego stanu rzeczy jest jednak zawyżanie średniej przez ośrodki miejskie, do których placówek uczęszczają często uczniowie z sąsiednich obszarów wiejskich, co w przypadku OF może dotyczyć uczęszczania niekiedy dzieci do placówek zlokalizowanych w takich miastach jak Nisko i Stalowa Wola. Zmniejszająca się liczba uczniów w szkołach stanowi istotny problem dla samorządów, z uwagi na ciągle rosnące koszty utrzymania placówek oświatowych przy malejącej subwencji oświatowej, co z kolei przekłada się na konieczność ponoszenia przez gminy wydatków ze środków własnych, ograniczając w ten sposób środki na inwestycje. Duży wpływ na malejącą liczbę uczniów w szkołach mają również uwarunkowania demograficzne, przede wszystkim mniejsza z roku na rok liczba urodzeń.
- Wyniki egzaminu ósmoklasisty w szkołach na terenie OF w 2023 roku generalnie plasują się na poziomie średnim. Najwyższe wyniki osiągnięto z języka polskiego – średnia 70 %, zaś z matematyki i języka angielskiego wyniosły odpowiednio – 49 % i 56 %. Wyniki te jedynie w przypadku języka polskiego kształtowały się nieznacznie powyżej średniej dla województwa podkarpackiego.
- Jako placówki oświatowe w OF funkcjonują również Samorządowa Szkoła Muzyczna I stopnia w Jeżowie oraz Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Rudniku nad Sanem, ukierunkowany na dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
- Na terenie OF funkcjonują dwie placówki realizującą kształcenie na poziomie ponadpodstawowym – Zespół Szkół w Jeżowie im. Ks. Stanisława Staszica oraz Zespół Szkół im. gen. Władysława Sikorskiego w Rudniku nad Sanem, dysponujące szeroką ofertą edukacyjną, a oprócz tego uczniowie z tego obszaru uczęszczają do placówek zlokalizowanych w miastach: Stalowa Wola, Nisko i Leżajsk.

Infrastruktura kulturalna i sportowa

- Ważną rolę w upowszechnianiu kultury na terenie OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” pełnią prowadzące działalność kulturalną ośrodki, domy ludowe oraz świetlice wiejskie. Na terenie OF, jako samorządowe instytucje kultury funkcjonują Gminne Centrum Kultury w Jeżowie, Gminny Ośrodek Kultury w Krzeszowie oraz Miejski Ośrodek Kultury w Rudniku nad Sanem, w ramach których funkcjonują również biblioteki publiczne, natomiast w przypadku gminy Rudnik nad Sanem w ramach MOK funkcjonuje również Centrum Wikliniarstwa, pełniące zarazem bardzo ważną funkcję edukacyjną i turystyczną. Instytucje kultury w gminach oprócz działalności kulturalnej prowadzą również działalność sportową oraz turystyczną. W kwestii świadczonych na terenie OF „Partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju”

usług w dziedzinie kultury można zauważyć istotne braki i deficyty, utrudniające lub uniemożliwiające spełnienie wymaganych w tym zakresie standardów. Dotyczy to przede wszystkim istniejącej infrastruktury kulturalnej, obejmującej budynki domów i ośrodków kultury oraz świetlic wiejskich, które wymagają modernizacji, przebudowy lub rozbudowy, a także stosownego wyposażenia, co w szczególności dotyczy budynku Domu Kultury „Koszyczek” w Rudniku nad Sanem, świetlicy wiejskiej w Remizie OSP w Jeżowie oraz Gminnego Ośrodka Kultury w Krzeszowie. W związku z istniejącą potrzebą rozwoju infrastruktury kulturalnej w celu zwiększenia dostępności oferty kulturalnej oraz w związku z brakiem możliwości wykorzystania istniejącej infrastruktury, w miejscowości Przędzel należy podjąć działania w celu budowy nowego obiektu Wiejskiego Centrum Kultury w Przędzelu.

- Popularną formą działalności kulturalnej na terenie OF są wspomniane biblioteki, które służą zaspokajaniu potrzeb edukacyjnych, kulturalnych i informacyjnych społeczeństwa, uczestnicząc również w upowszechnianiu wiedzy i kultury, poprzez organizację różnego rodzaju wydarzeń kulturalnych. W roku 2023 w stosunku do 2019 roku, można jednak zauważyć w przypadku gmin Jeżowe i Krzeszów spadek liczby czytelników, natomiast wzrost w gminie Rudnik nad Sanem. Liczba wypożyczeń spadła natomiast w tym okresie jedynie w gminie Krzeszów. W kwestii stanu technicznego budynków wykorzystywanych przez biblioteki i ich filie, w większości przypadków są one w dobrym stanie, jednak w przypadku niektórych obiektów wymagane jest przeprowadzenie prac remontowych i modernizacyjnych, co dotyczy m.in. części placówek bibliotecznych w gminie Jeżowe oraz filii bibliotecznej w Przędzelu.
- Na terenie OF znajduje się rozwinięta infrastruktura sportowa, obejmująca przede wszystkim stadiony sportowe, boiska sportowe, sale gimnastyczne w szkołach oraz kompleksy sportowe. Ważnymi elementami infrastruktury sportowej są przede wszystkim infrastruktura zarządzana przez Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Rudniku nad Sanem obejmująca bieżnię wraz ze skoczną do skoku wzwyż, skoczną do skoku w dal i trójskoku, rzutnią do pchnięcia kulą i rzutnią do rzutu dyskiem i młotem oraz Ośrodek Sportu i Rekreacji „Błękitny San” w Krzeszowie, w ramach którego funkcjonuje m.in. park linowy, paintball i kort tenisowy, a także oferowane są spływy kajakowe. Wskazany jest dalszy rozwój infrastruktury, co zwiększy możliwość aktywności zarówno mieszkańców, jak i przebywających na terenie OF turystów.

Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

- System opieki zdrowotnej w 2023 roku na terenie OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” opierał się na 8 przychodniach medycznych, z których tylko 1 funkcjonowała jako samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej, pozostałe zaś były to placówki niepubliczne. W kwestii specjalistycznych usług medycznych, mieszkańcy oraz inne osoby przebywające na terenie OF, mogły korzystać z placówek medycznych zlokalizowanych w miastach: Nisko, Stalowa Wola, Leżajsk i Rzeszów. Ponadto, na tym obszarze funkcjonowały 2 praktyki lekarskie, a dostęp do leków zapewniało 8 aptek ogólnodostępnych.
- W gminach wchodzących w skład OF występuje zróżnicowanie pod względem zasięgu korzystania z pomocy społecznej, który w 2023 roku kształtował się w przedziale od 6,4 % w gminie Rudnik nad Sanem do 9,4 % w gminie Jeżowe. Średnia udziału

beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem dla OF wynosiła 7,7 %, a zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w OF był znacznie wyższy od średniej dla województwa podkarpackiego oraz całego kraju, co świadczy o wyższym stopniu ubóstwa i wykluczenia społecznego na tym obszarze.

- Na terenie OF funkcjonuje placówka opiekuńczo-terapeutyczna w Rudniku nad Sanem, prowadzona przez Caritas Diecezji Sandomierskiej (Warsztat Terapii Zajęciowej, Środowiskowy Dom Samopomocy, Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Dom Samotnej Matki, Schronisko dla Bezdomnych Kobiet, Punkt Świadczenia Usług Rehabilitacyjnych oraz Ognisko Wychowawcze dla dzieci), działająca w formie pomocy psychologicznej, prawnej, pedagogicznej i socjalnej, a także Dzienny Dom Pomocy w Gminie Jeżowe, ukierunkowany na osoby niesamodzielne oraz seniorów.

SFERA GOSPODARCZA

Rynek pracy i bezrobocie

- OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” w 2023 r. zamieszkiwało 14 536 osób w wieku produkcyjnym, a na przestrzeni lat 2019-2023 występowała tendencja spadkowa, jeśli chodzi o liczbę osób w tej grupie wiekowej. Powodem takiego stanu rzeczy jest, jak już wspomniano przy analizie uwarunkowań demograficznych, proces starzenia się społeczeństwa i wzrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Spadek dotyczył również liczby osób w wieku mobilnym, a więc ludzi zdolnych i gotowych do ewentualnego przekwalifikowania się oraz zmiany stanowiska lub pracy. Kwestie związane z liczbą osób w wieku produkcyjnym, w tym w wieku mobilnym, mają zasadniczy wpływ na rynek pracy.
- Rynek pracy OF ukierunkowany jest przede wszystkim na działalność usługową i handel, a znaczny wpływ na lokalny rynek pracy mają funkcjonujące na tym terenie zakłady produkujące wyroby z wikliny, a także zakłady remontowo-budowlane, obróbki drewna i dekarские.
- Liczba osób pracujących na terenie OF na koniec 2023 roku wynosiła 7 805 osób, stanowiąc przy tym 53,7 % liczby osób w wieku produkcyjnym na tym obszarze oraz 1,0 % zatrudnionych w całym województwie. Część mieszkańców OF zatrudnienie znajduje w pobliskich ośrodkach miejskich, głównie w miastach Nisko, Stalowa Wola, Leżajsk lub Rzeszów, co znacząco wpływa na liczbę osób pracujących na jego terenie. W 2023 roku na terenie OF najwięcej osób pracowało w gminie Jeżowe, natomiast najmniej w gminie Krzeszów.
- Zmiany dotyczące liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych na terenie OF na przestrzeni lat 2020-2023 wykazywały jednolitą tendencję spadkową, wpisując się przy tym w tendencję krajową oraz regionalną, występującą w całym województwie podkarpackim. Skalę bezrobocia w OF oraz w poszczególnych gminach tworzących ten obszar, określa wskaźnik udziału zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, którego wartość zarówno w 2019, jak i w 2023 roku kształtowała się znacznie powyżej wartości dla województwa podkarpackiego oraz całego kraju, wynosząc odpowiednio 8,7 % oraz 7,8 %.

Przedsiębiorczość i rolnictwo

- Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” w 2023 wyniosła 1 959 i w stosunku do roku 2019 wzrosła o 16,8 %. Wzrost tej liczby na przestrzeni lat 2019-2023 wystąpił w każdej gmin OF, jest to jednak zjawisko powszechne w skali całego kraju. Najwięcej podmiotów zarejestrowanych było w 2023 roku w gminie Rudnik nad Sanem, gdzie występuje znaczna liczba przedsiębiorców ukierunkowanych na działalność usługową i handlową, a także przetwórstwo przemysłowe.
- Przeważającą część podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie OF w 2023 roku stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, zarejestrowane w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej – 82,0 % ogółu zarejestrowanych podmiotów. Na przestrzeni lat 2019-2023 w tej grupie podmiotów nastąpił również znaczny wzrost ich liczby. W tym okresie wzrosła także liczba spółek handlowych, spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego, a także liczba fundacji oraz stowarzyszeń i organizacji społecznych.
- Najwięcej zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w 2023 roku wykonywało działalność gospodarczą związaną z budownictwem (25,7 % ogółu podmiotów), gdzie na przestrzeni lat 2018-2023 wystąpił również największy wzrost ich liczby. Oprócz tego, znaczna część podmiotów prowadziła działalność w zakresie handlu hurtowego i detalicznego oraz naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle (19,8 % ogółu podmiotów), a także w zakresie przetwórstwa przemysłowego (14,4 %). Niski udział w liczbie podmiotów gospodarczych ogółem wystąpił natomiast w przypadku podmiotów wykonujących działalność gospodarczą w zakresie zakwaterowania i gastronomii – zaledwie 1,7 %, co znacząco wpływa na stopień zagospodarowania turystycznego, a w związku z tym na potencjał turystyczny obszaru.
- W strukturze zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na terenie OF w 2022 roku, największy udział miały mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 9 pracowników, które stanowiły 96,8 % ogółu podmiotów (1 897 podmiotów), których liczba na przestrzeni lat 2018-2022 zwiększyła się o 286. W okresie tym zmniejszyła się również nieznacznie liczba podmiotów zatrudniających od 10 do 49 pracowników – o 4.
- Kondycję gospodarki na danym obszarze badają wskaźniki przedsiębiorczości, za które w diagnozie przyjęto m. in. podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności, podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, czy też jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 1000 ludności. Analiza tych wskaźników ukazuje, że zarówno w roku 2019, jak i w 2023 wskaźniki dla OF kształtowały się częściowo poniżej średniej dla województwa podkarpackiego, co świadczy o niższej aktywności gospodarczej na tym obszarze w stosunku do całego województwa.
- Analizowany obszar objęty jest częściowo podstrefą Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN o powierzchni ok. 4,4 ha na terenie miasta Rudnik nad Sanem, a oprócz tego ofertą inwestycyjną dysponuje gmina Jeżowe, w której pod działalność inwestycyjną wyznaczony został obszar o powierzchni ok. 43,5 ha.
- OF stanowią w znacznej części tereny o charakterze rolniczym (ok. 50 % powierzchni to użytki rolne) a także leśnym (ok. 32 % powierzchni to grunty leśne). Zgodnie z przeprowadzonym w 2020 roku Powszechnym Spisem Rolnym 2020, na jego terenie

znajdowało się 1 966 gospodarstw rolnych o łącznej powierzchni 10 225,37 ha, a największą ich część stanowiły gospodarstwa o powierzchni 1-5 ha (75,4 % ogółu gospodarstw). Najwięcej gospodarstw rolnych (54,3 % ogółu gospodarstw w OF) znajdowało się w gminie Jeżowe, zajmując przy tym największą powierzchnię (47,3 % powierzchni gospodarstw w OF). Liczba gospodarstw w OF stanowiła 1,72 % liczby gospodarstw w województwie podkarpackim, a ich powierzchnia 2,72 % powierzchni gospodarstw w województwie. Najwięcej powierzchni OF, zajmowały duże gospodarstwa rolne w grupie obszarowej „1-5 ha”, co świadczy o znacznym rozdrobnieniu gospodarstw podobnie jak w przypadku średniej dla całego województwa podkarpackiego.

- Na terenie OF, 204 gospodarstwa rolne utrzymywały bydło, w tym 190 z nich utrzymywało krowy. Większa część gospodarstw rolnych utrzymywała natomiast drób – 1 115 gospodarstw, w tym 1 109 z nich utrzymywało drób kurzy.
- Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych w OF, a także średnia powierzchnia użytków rolnych, wchodzących w skład tych gospodarstw, kształtowały się poniżej wartości dla województwa podkarpackiego. Wartości te przedstawiały się w przedziale od 4,53 ha (gmina Jeżowe) do 6,83 ha (gmina Krzeszów), jeśli chodzi o grunty ogółem oraz od 3,93 ha (gmina Jeżowe) do 5,39 (gmina Krzeszów), jeśli chodzi o użytki rolne ogółem.
- Powierzchnia zasiewów ogółem w OF wyniosła 3 456,08 ha i stanowiła ok. 40 % powierzchni użytków rolnych, wchodzących w skład gospodarstw rolnych. Największą część użytków rolnych stanowiły natomiast łąki trwałe – 44,67 % ogółu tych użytków.
- Biorąc pod uwagę liczbę osób pracujących w gospodarstwach rolnych w OF, łącznie pracowało tam 4 494 osób, co stanowiło 18,6 % ogółu mieszkańców OF. W województwie podkarpackim liczba osób pracujących w gospodarstwach rolnych wyniosła 240 667, co z kolei stanowiło 11,3 % ogółu mieszkańców województwa. Ukazuje to, że większy odsetek mieszkańców OF zajmuje się pracą w gospodarstwach rolnych, niż w przypadku większości obszarów województwa podkarpackiego.

Potencjał turystyczny oraz zagospodarowanie przestrzeni publicznej

- Walory przyrodnicze i krajobrazowe OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” wynikają przede wszystkim z przepływającej przez ten teren rzeki San, występujących tu kompleksów leśnych Puszczy Sandomierskiej, co wpływa na bioróżnorodność oraz zróżnicowanie terenu. Walory kulturowe dotyczą w szczególności związanych z tym regionem tradycji rzemiosła wikliniarskiego, promowanego przez Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem, a także występujących tu obiektów sakralnej architektury, miejsc pamięci w postaci zabytkowych cmentarzy, w tym cmentarzy wojennych z okresu I wojny światowej oraz cmentarzy żydowskich.
- Duże znaczenie dla ruchu turystycznego ma stopień zagospodarowania turystycznego, m. in. w zakresie bazy noclegowej. W przypadku OF, baza noclegowa opiera się na dwóch hotelach z zapleczem gastronomicznym w gminie Jeżowe, hotelu w gminie Krzeszów, miejscach noclegowych z zapleczem gastronomicznym na terenie Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Rudniku nad Sanem oraz nielicznych gospodarstwach agroturystycznych i kwaterach prywatnych, co można uznać za niewystarczające w kontekście rozwoju turystyki na tym obszarze, stąd należy podjąć działania w celu rozwoju infrastruktury noclegowej oraz gastronomicznej. W szczególności deficyty

związane z dostępnością miejsc noclegowych dotyczą gminę Rudnik nad Sanem, przyciągającą turystów poprzez Centrum Wikliniarstwa, w związku z tym należy podjąć działania w celu zwiększenia liczby miejsc noclegowych, wykorzystując w tym celu niekomercyjną istniejącą infrastrukturę Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Rudniku nad Sanem, do którego celów statutowych należy m.in. organizowanie, utrzymanie i udostępnianie bazy noclegowej. Wykonana modernizacja dotychczasowych miejsc noclegowych oraz utworzenie nowych, niekomercyjnych miejsc, wpłynęłoby pozytywnie na rozwój turystyki, a działalność w zakresie późniejszego udostępniania tych miejsc byłaby działalnością pomocniczą, powiązaną nierozdzielnie z eksploatacją funkcjonującej infrastruktury turystycznej w OF. Ponadto, rozważyć należy utworzenie na terenie OF kempingów, miejsc obsługi kamperów, pól namiotowych lub biwakowych, co zwiększyłoby możliwości w zakresie zapewnienia noclegu.

- Niezbędnymi elementami infrastruktury turystycznej są trasy, umożliwiające uprawianie turystyki pieszej i rowerowej. Przez terytorium OF przebiega żółty szlak turystyczny Sandomierz – Leżajsk, stanowiący wyznaczony przez PTTK tzw. „Szlak Doliny Sanu”, ponadto Kościół pw. Narodzenia NMP w Krzeszowie znalazł się na IX tarnobrzesczo-niżańskiej trasie Szlaku Architektury Drewnianej. W szczególności przebiegają tu przede wszystkim liczne rowerowe trasy turystyczne, w tym w ramach Wschodniego Szlaku Rowerowego Green Velo, które przyciągają turystów z różnych części Polski malowniczymi i atrakcyjnymi widokami, interesującymi zabytkami, oznakowanymi szlakami rowerowymi oraz występującymi tu drogami o dobrej nawierzchni i małym natężeniu ruchu. Ponadto, dla rowerzystów dostępne jest obecnie 24,99 km dróg dla rowerów, stanowiących zarówno drogi rowerowe, jak i ciągi pieszo-rowerowe przy drogach publicznych. Bazując na dostępnej infrastrukturze i biorąc pod uwagę potencjał do jej dalszego rozwoju, możliwe jest stworzenie wspólnej sieci kierującej ruch turystyczny w ramach OF, między innymi poprzez wspólną ofertę i informację turystyczną. W celu rozwoju infrastruktury turystycznej niezbędne będzie podjęcie przez gminy wspólnych działań w celu tworzenia nowych oznakowanych szlaków turystycznych wraz z miejscami przeznaczonymi do wypoczynku oraz budowy nowych dróg rowerowych, w szczególności w ciągu drogi powiatowej nr 1087R Jeżowe – Wola Raniżowska oraz drogi wojewódzkiej nr 863 Kopki – Cieszanów, które stanowią istotny element komunikacyjny dla rowerzystów. Ważne jest również tworzenie miejsc przyjaznych rowerzystom, obejmującą infrastrukturę dedykowaną rowerzystom, gdzie będą mogli się zatrzymać, odpocząć oraz zaznajomić z atrakcjami turystycznymi i wszelkimi walorami OF.
- Z uwagi na swoje położenie oraz ukształtowanie terenu, OF ma niski potencjał do uprawiania sportów zimowych, a jedynym miejscem który umożliwia uprawianie narciarstwa, a zarazem stanowi ważny element infrastruktury turystycznej umożliwiający uprawianie turystyki aktywnej, jest stok narciarski w Krzeszowie, który dysponuje w pełni oświetloną trasą, posiadającą system sztucznego naśnieżania, a przy nim funkcjonuje również wypożyczalnia sprzętu narciarskiego.
- Potencjał turystyczny OF w znacznej mierze tworzą występujące na tym terenie atrakcje turystyczne. Największą atrakcją turystyczną na terenie OF jest placówka edukacyjno-wystawiennicza – Centrum Wikliniarstwa, będące wizytówką Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, doceniane niejednokrotnie na forum regionalnym i krajowym. Oprócz tego, do

głównych atrakcji turystycznych analizowanego obszaru zaliczyć można występujące w gminie Krzeszów Wikarówkę i skansen „Krzeszowska Chata”, a także znajdujące się w gminie Jeżowe Muzeum Figur Chrystusa Frasobliwego. Ponadto, w ramach turystyki kulinarnej obszar OF znany jest z produktów tradycyjnych wpisanych na listę prowadzoną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, do których zalicza się krzeszowskie powidła, dla promocji których organizowana jest corocznie impreza „Powidlaki” oraz związane z gminą Jeżowe – Jeżowskie Kapuśniaki z Kaszą Tatarczaną, Jeżowskie Pierogi z Kaszą Jaglaną i Twarogiem oraz Jeżowski Miód Nawłociowy. Ważny jest jednak dalszy rozwój potencjału turystycznego na terenie poszczególnych gmin poprzez tworzenie nowych produktów turystycznych, które sprawią że obszar będzie atrakcyjnym kierunkiem podróży o każdej porze roku, co z kolei skutkować będzie tworzeniem nowych miejsc pracy oraz napływem turystów oraz nowych mieszkańców. W tym celu należy podjąć działania w zakresie budowy infrastruktury turystycznej przy zbiornikach wodnych istniejących na terenie OF, takich jak zbiornik wodny „Kowale” w Jeżowie, czy też zbiornik w Podolszynie Plebańskiej, które posiadają spory potencjał do rozwoju turystyki. Wykorzystać należy również potencjał funkcjonującego parku linowego w Ośrodku Sportu i Rekreacji „Błękitny San” w Krzeszowie poprzez jego rozbudowę.

- Ważną formą promocji turystyki jest informacja turystyczna, która służy nie tylko indywidualnym turystom i organizatorom wypoczynku grupowego, jak i potencjalnym turystom. Informacja turystyczna na terenie OF opiera się na działalności Informacji Kulturalnej i Turystycznej w Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem oraz Punkcie Informacji Turystycznej w „Krzeszowskiej Chacie”. Warto jednak podjąć działania w celu utworzenia i zintegrowania spójnej sieci informacji turystycznej całego OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”.
- Zagospodarowanie ogólnodostępnych przestrzeni publicznej na terenie OF nie jest na zadowalającym poziomie, co dotyczy przede wszystkim miasta Rudnik nad Sanem oraz części miejscowości na terenie gminy Jeżowe, gdzie brakuje dostępnych i odpowiednio przygotowanych przestrzeni publicznych, które mogłyby służyć jako strefy wypoczynku, relaksu i rekreacji dla mieszkańców. W przypadku miasta Rudnik nad Sanem, kwestia zagospodarowania przestrzeni publicznej jest szczególnie istotna w przypadku terenu przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym oraz Zespole Szkół im. W. Sikorskiego, natomiast w gminie Jeżowe – w miejscowościach Krzywdy, Groble oraz Jeżowe. Należy również podjąć działania w celu modernizacji i rozbudowy istniejących placów zabaw.

Gospodarka finansowa

- Na przestrzeni lat 2019-2023 o 35,8 % zwiększyła się wysokość dochodów budżetowych w OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”, ze 128 575 718,05 zł do 174 574 677,38 zł. Ogółem w województwie podkarpackim w tym okresie dochody wzrosły o 24,6 %, co ukazuje, że dynamika wzrostu dochodów w OF była większa niż w całym województwie. Wraz z dochodami, wzrosła również wysokość wydatków budżetowych, ponoszonych przez poszczególne gminy OF. Wydatki budżetu w 2023 r. wyniosły 183 573 639,99 zł i w stosunku do roku 2019 zwiększyły się o 31,6 %. W każdej z analizowanych gmin nastąpił wzrost dochodów oraz wydatków, co może świadczyć o poprawie sytuacji finansowej tych gmin i zarazem większych działaniach

inwestycyjnych, co jest zjawiskiem powszechnym zarówno w województwie podkarpackim, jak i skali całego kraju. Należy jednak wskazać, że zarówno w 2019, jak i w 2023 r. w dwóch gminach wydatki były większe niż dochody, w związku z czym wystąpił deficyt budżetowy, który dla całego OF w 2019 roku wynosił 10 865 177,12, a w 2023 r. – 8 998 962,61, co wymaga jego finansowania przychodami pochodzącymi m. in. z kredytów, pożyczek lub prywatyzacji majątku gmin, zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych.

- O sytuacji finansowej gmin wchodzących w skład OF świadczą również wskaźniki dochodów oraz wydatków na 1 mieszkańca. Na przestrzeni lat 2019-2023 wartości obu wskaźników znacznie wzrosły, co dotyczyło każdej z gmin, wchodzących w skład OF. Analiza porównawcza OF z całym województwem podkarpackim ukazuje, że w 2023 roku w OF wartość dochodów na 1 mieszkańca oraz wydatków na 1 mieszkańca była znacznie wyższa. Na wzrost wskaźników dochodów i wydatków na 1 mieszkańca, oprócz polepszającej się sytuacji finansowej gmin i większej aktywności inwestycyjnej, wpływa również zmniejszająca się liczba ich mieszkańców.
- Analizując strukturę dochodów budżetu OF w roku 2019 i 2023 można zauważyć, że nastąpiła jedynie zmiana w wysokości poszczególnych rodzajów dochodów i ich udziału w ogólnej strukturze. Zarówno w 2019, jak i 2023 roku największą część dochodów budżetu OF stanowiły dotacje ogółem, jednak ich udział w strukturze dochodów zmniejszył się kosztem wzrostu udziału dochodów własnych oraz subwencji ogólnej.
- Największą część dochodów budżetu stanowią dochody bieżące, jednak ważną rolę pełnią również dochody majątkowe, które w OF na przestrzeni lat 2019-2023 znacząco wzrosły (o 153,6 %), co wynika z pozyskanych środków z Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych, Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych i środków pochodzących z funduszy europejskich. Udział dochodów majątkowych w 2023 r. wyniósł 27,0 % dochodów ogółem. Mniejszy wzrost wystąpił na przestrzeni lat 2019-2023 w przypadku wysokości wydatków majątkowych (o 68,8 %), które pełnią ważną rolę w budżecie, wpływając na skalę i rodzaj podejmowanych działań inwestycyjnych, a ich udział w wydatkach ogółem w 2023 r. wyniósł 37,3 %.
- W zakresie możliwości inwestycyjnych gmin, cennym wskaźnikiem jest wartość wyniku bieżącego, stanowiącego różnicę między dochodami bieżącymi i wydatkami bieżącymi. W OF zarówno w 2019, jak i 2023 roku wystąpiła nadwyżka operacyjna, która wyniosła odpowiednio 11 034 551,26 zł i 12 234 569,27 zł. Co istotne nadwyżka operacyjna wystąpiła w każdej z analizowanych gmin, co dawało im możliwość realizacji nowych przedsięwzięć, przeznaczając daną kwotę na inwestycje lub spłacając wcześniej zaciągnięte zobowiązania na cele inwestycyjne.
- W zakresie finansowania i współfinansowania programów i projektów unijnych w latach 2019-2023, w OF pozyskano łącznie 45 137 886,63 zł. Najwięcej środków pozyskała w tym okresie gmina Krzeszów – 17 438 102,14 zł. Realizowane były w szczególności projekty w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego 2014-2020 oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020.

SFERA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA

Środowisko naturalne i formy ochrony przyrody

- OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” położony jest w obrębie 4 mezoregionów: Doliny Dolnego Sanu, Płaskowyżu Kolbuszowskiego, Płaskowyżu Tarnogrodzkiego oraz Równiny Tarnobrzeskiej, co znacząco wpływa na różnorodność terenu i walory krajobrazowe, a także na poziom lesistości tego obszaru. Grunty leśne obejmują 32,2 % powierzchni ogólnej OF, stanowiąc w dużej mierze lasy Puszczy Sandomierskiej, co kształtuje się poniżej średniej dla województwa podkarpackiego (38,3 %). Na walory przyrodnicze i krajobrazowe tego obszaru, oprócz kompleksów leśnych, w których przeważają lasy mieszane, wpływa również przepływająca rzeka San oraz bioróżnorodność i czystość środowiska.
- Duży wpływ na uwarunkowania środowiskowe mają oprócz rzeki San przepływające przez ten obszar rzeki: Głęboka, Rudnia oraz Stróżanka, a także liczne mniejsze ciekły wodne. Ponadto, jeśli chodzi o wody stojące, znajduje się na tym obszarze naturalny zbiornik wodny – Kowale w gminie Jeżowe, który pełni funkcję retencyjną i rekreacyjną. W kwestii występowania głównych zbiorników wód podziemnych, teren OF znajduje się w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 425 Dębica – Stalowa Wola - Rzeszów.
- Na terenie OF występują złoża surowców naturalnych mające znaczenie dla lokalnej gospodarki, które obejmują przede wszystkim złoża gazu ziemnego, na wydobycie którego koncesję posiada spółka ORLEN S.A. Oprócz tego, na tym obszarze występują również liczne złoża surowców budowlanych – piasków i żwirów.
- W celu ochrony środowiska przyrodniczego w OF ustanowiono formy ochrony przyrody w postaci obszarów Natura 2000 (obszar specjalnej ochrony ptaków – Puszcza Sandomierska oraz 2 specjalne obszary ochrony siedlisk – Dolina Dolnego Sanu oraz Enklawy Puszczy Sandomierskiej), a także w postaci użytków ekologicznych oraz pomników przyrody.

Dziedzictwo kulturowe

- OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” cechuje się bogatym dziedzictwem kulturowym, wynikającym przede wszystkim z wielokulturowej historii, zachowanych tradycji oraz występujących tu licznych zabytkowych obiektów. Historia osadnictwa na tym terenie sięga czasów wczesnego średniowiecza oraz w niektórych przypadkach czasów prehistorycznych, najstarsza wzmianka dotycząca miejscowości Krzeszów pojawiła się w dokumentach w 1390 r., gdzie osadnictwo rozwijało się znacznie szybciej niż w przypadku obecnych gmin Jeżowe i Rudnik nad Sanem. Należy wskazać, że miejscowość Krzeszów w latach 1641-1863 posiadała prawa miejskie, które bezpowrotnie utraciła w okresie zaborów.
- Bardzo istotnym wydarzeniem w historii dzisiejszego OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” było zainicjowanie w II poł. XIX wieku przez ówczesnego właściciela miasta Rudnik nad Sanem – hrabiego Ferdynanda Hompescha, rzemiosła wikliniarskiego, które trwale już zakorzeniło się w tradycji oraz wpłynęło na lokalną gospodarkę. Dzięki temu, miasto Rudnik nad Sanem z czasem stało się Polską Stolicą Wikliny o dużym znaczeniu w Europie i taką renomę posiada po dzień dzisiejszy.

- Na terenie OF występuje bogactwo zasobów architektury sakralnej, gdzie można wyróżnić przede wszystkim Kościół Parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Krzeszowie, Kościół Parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Jeżowie, Kościół Parafialny pw. św. Marcina Biskupa w Kopkach oraz Kościół Parafialny pw. Trójcy Świętej w Rudniku nad Sanem. Oprócz obiektów sakralnych, na terenie OF wart uwagi jest również budynek Centrum Wikliniarstwa w Rudniku nad Sanem, park podworski w Nowym Narcie, budynek Muzeum Figur Chrystusa Frasobliwego w Jeżowie, pomnik hrabiego Ferdynanda Hompescha w Rudniku nad Sanem oraz układy urbanistyczne dawnej zabudowy miejskiej miejscowości Krzeszów oraz miasta Rudnik nad Sanem. Dziedzictwo kulturowe OF wzbogacają również zabytkowe cmentarze z okresu I wojny światowej oraz cmentarze żydowskie, stanowiące pozostałość po dawnej ludności żydowskiej zamieszkującej te tereny.

Mieszkalnictwo i planowanie przestrzenne

- Zasoby mieszkaniowe OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” w 2023 roku obejmowały 7 245 mieszkań w 7 005 budynkach mieszkalnych, o łącznej powierzchni 684 913 m². Na terenie OF, z uwagi na to, że przeważającą część tego terenu stanowią obszary wiejskie, występują przede wszystkim budynki mieszkalne jednorodzinne, wskutek czego przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania znacznie przewyższa średnią dla województwa podkarpackiego oraz dla całego kraju.
- Na przestrzeni lat 2019-2023 na terenie OF zmniejszyła się wartość wskaźnika, określającego zagęszczenie mieszkań, tj. przeciętnej liczby osób przypadającej na 1 mieszkanie, kształtując się jednak powyżej średniej dla województwa podkarpackiego oraz dla całego kraju, co świadczy o dużej gęstości zaludnienia mieszkań na tym terenie i jest charakterystyczne dla obszarów wiejskich. Podobnie przedstawiała się kwestia wielkości zasobów mieszkaniowych oraz stopnia zaspokojenia potrzeb w zakresie tych zasobów, określanych poprzez wskaźnik liczby mieszkań na 1000 mieszkańców, który na terenie OF w 2023 roku kształtował się na poziomie znacznie niższym niż średnia dla województwa podkarpackiego oraz dla całego kraju, co świadczy o mniejszym stopniu zaspokojenia potrzeb mieszkańców OF w zakresie mieszkalnictwa.
- Na terenie OF w okresie od 2019 do 2023 roku oddano łącznie 337 mieszkań o łącznej powierzchni 46 074 m². Biorąc jednak pod uwagę wskaźnik mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności, można zauważyć, że kształtuje się on na poziomie znacznie niższym niż dla województwa podkarpackiego, jak i całego kraju. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest charakterystyka OF, co powoduje, że mieszkalnictwo nie rozwija się tu w takim stopniu, jak w innych częściach województwa.
- W kwestii wyposażenia mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne, na terenie OF najwięcej mieszkań w 2023 roku wyposażonych było w wodociąg, natomiast najmniej w gaz sieciowy. Analiza danych w zakresie odsetka mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne, obejmujące wodociąg, ustęp spłukiwany, łazienkę, centralne ogrzewanie i gaz sieciowy ukazuje, że wartości dla OF były w każdym przypadku niższe niż wartości dla województwa podkarpackiego oraz w większości przypadków niższe niż dla całego kraju.
- W 2023 roku na terenie OF obowiązywały łącznie 72 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, obejmujące łączną powierzchnię 182,1 ha (ok. 0,7 % powierzchni OF

ogółem), jednak zaledwie 10 z nich, zostało sporządzonych na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, obejmując przy tym powierzchnię 85,1 ha. Pozostałe obowiązujące plany, zostały opracowane na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym, która została uchylona przez ww. ustawę. Optymalnym rozwiązaniem w kształtowaniu polityki przestrzennej gmin byłoby uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla wszystkich terenów zurbanizowanych. Jednak w obecnej sytuacji ekonomicznej samorządów oraz obowiązujących przepisów prawnych dot. ochrony przyrody, jest to rozwiązanie trudne i czasochłonne w realizacji.

- Do sporządzenia planu ogólnego gminy, co stało się obowiązkiem gmin wskutek przeprowadzonej w 2023 roku reformy planowania i zagospodarowania przestrzennego, przystąpiły do chwili obecnej gminy Jeżowe, Krzeszów oraz Rudnik nad Sanem.
- W okresie od 2019-2023 roku na terenie OF wydano łącznie 924 decyzje o warunkach zabudowy oraz 275 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Wydane decyzje o warunkach zabudowy dotyczyły w przeważającej części zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej – 696, tj. 75,3 % ogółu wydanych decyzji.

Infrastruktura techniczna i gospodarka odpadami

- OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” posiada bardzo dobrą dostępność komunikacyjną w zakresie połączeń z pobliskimi ośrodkami miejskimi oraz stolicą województwa, poprzez istniejącą sieć drogową oraz linie kolejowe. Przez teren OF przebiega droga ekspresowa S19, stanowiąca element europejskiej międzynarodowej trasy Via Carpathia, a także droga krajowa nr 77 Lipnik – Przemyśl oraz trzy drogi wojewódzkie, stanowiące ważną część układu komunikacyjnego całego obszaru. Ich uzupełnieniem jest natomiast sieć dróg powiatowych i gminnych. Duży wpływ na stan dróg powiatowych i gminnych mają pozyskiwane środki na ich modernizację, między innymi z Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg (wcześniej Fundusz Dróg Samorządowych), Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych, Rządowego Funduszu Polski Ład – Program Inwestycji Strategicznych oraz ze środków europejskich. Istotną inwestycją drogową dla OF jest również budowa drogi ekspresowej S74, która docelowo połączy miasta Łódź i Rzeszów.
- W zakresie transportu kolejowego, przez OF przebiega linia kolejowa o znaczeniu państwowym – w pełni zelektryfikowana linia nr 68 Lublin Główny – Przeworsk, obsługująca transport pasażerski i towarowy, a także linia kolejowa szerokotorowa (LHS) nr 65 Most na rzece Bug – Sławków Południowy LHS, która ma charakter wyłącznie towarowy i obsługuje tylko przewozy międzynarodowe. W kontekście rozwoju transportu kolejowego duże znaczenie dla OF mają planowane w związku z budową Centralnego Portu Komunikacyjnego inwestycje w infrastrukturę kolejową, ze względu na to, że przez teren OF przebiegać ma tzw. szprycha nr 6, która połączy Warszawę, CPK, Radom, Rzeszów i Sanok, a w ramach której ma zostać zmodernizowana linia kolejowa nr 68 oraz ma powstać nowa linia kolejowa nr 632 na odcinku Łętownia – Rzeszów.
- Na terenie OF w chwili obecnej znajduje się 1 stacja ładowania samochodów elektrycznych oraz w bliskiej odległości znajdują się punkty ładowania takich pojazdów w Nisku, Stalowej Woli oraz koło Sokołowa Małopolskiego, co jest bardzo istotne dla turystów poruszających się pojazdami elektrycznymi. Tworzenie sieci takich punktów ładowania pojazdów korzystnie wpłynie na rozwój elektromobilności na tym obszarze oraz zwiększenie dostępności turystycznej.

- Długość dróg dla rowerów w OF na koniec 2023 r. wyniosła 30,5 km, w tym 24,7 km znajdowało się pod zarządem Powiatu Niżańskiego. Średnia długość dróg dla rowerów na 100 km² w OF wynosiła 14,01, co było wartością znacznie wyższą niż średnia dla województwa podkarpackiego, która wynosiła w tym czasie 4,53. Należy wskazać, że średnią dla OF mocno zawyżała wartość wskaźnika dla gminy Krzeszów, gdzie sieć dróg dla rowerów jest najbardziej rozbudowana.
- Wszystkie gminy, wchodzące w skład OF posiadają zbiorcze sieci wodociągowe, jednak występują tu nieznaczne dysproporcje w zakresie dostępności infrastruktury wodociągowej pomiędzy poszczególnymi gminami. Łącznie w 2023 r. do sieci podłączonych było 91,5 % budynków mieszkalnych z terenu OF, z kolei średni wskaźnik zwodociągowania, liczony jako liczba mieszkańców obszaru korzystających ze zbiorczej sieci wodociągowej wynosił 88,6 %. W zakresie zwodociągowania, OF wypada korzystnie na tle województwa podkarpackiego, dla którego przedstawione powyżej wartości kształtowały się na poziomie znacznie niższym. Wynika to przede wszystkim z istniejącego układu osadniczego tego obszaru oraz uwarunkowań przyrodniczych.
- Na terenie OF dostęp do sieci kanalizacyjnej w 2023 roku posiadało 74,2 % budynków mieszkalnych, a korzystało z niej 65,8 % ludności z tego obszaru. Wartości te, również były wyższe od średniej dla województwa podkarpackiego, co wynikało z niskiej gęstości zaludnienia i rozproszonej zabudowy w południowej i południowo-wschodniej części województwa podkarpackiego, co z kolei powodowałoby konieczność poniesienia znacznych kosztów w celu rozbudowy sieci kanalizacyjnej.
- Pod względem poziomu gazyfikacji, sytuacja w OF przedstawiała się dość niekorzystnie na tle województwa podkarpackiego, z uwagi na mniejszy odsetek korzystających z sieci gazowej na tym terenie. Z sieci tej w 2023 r. korzystało 69,3 % ogółu ludności OF, natomiast średnia dla województwa wyniosła 78,5 %. Średnią dla województwa przekraczała jedynie wartość w gminie Rudnik nad Sanem, gdzie poziom gazyfikacji był najwyższy w OF.
- Na przestrzeni lat 2019-2023 na terenie OF wzrosła ilość odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny oraz ich udział w ilości odpadów zebranych ogółem – z 36,8 % do 43,5 %. Wysokość udziału odpadów zebranych w sposób selektywny w ilości odpadów ogółem w 2023 roku przewyższała średnią dla województwa podkarpackiego – 40,0 %, co świadczy o tym, że system gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie OF działa prawidłowo. Wciąż jednak występują problemy wymagające rozwiązania, spowodowane między innymi zbyt małą świadomością ekologiczną części społeczeństwa w zakresie gospodarki odpadami, w tym ograniczania powstawania odpadów u źródła i selektywnego zbierania odpadów. Istotny jest również fakt, że OF położony jest w obszarze posiadającym walory przyrodniczo-krajobrazowe i występują tu atrakcje turystyczne, przyciągające znaczną liczbę turystów, co ma wpływ na ilość odpadów komunalnych na tym obszarze. Ważną rolę w systemie gospodarki odpadami komunalnymi w zakresie prawidłowej segregacji pełnią również punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, których na terenie OF funkcjonują 3. Ponadto, w OF zlokalizowana jest instalacja mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów, która stanowi istotny element systemu gospodarki odpadami w powiecie niżańskim.

4.3. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest powszechnie wykorzystywana przez jednostkach administracji publicznej, jako narzędzie diagnozy strategicznej, opartej na wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowaniach mających wpływ na rozwój danego obszaru. Pozwala ono porównać silne i słabe strony jednostki wynikające z otoczenia wewnętrznego, z szansami i zagrożeniami dla rozwoju płynącymi z otoczenia zewnętrznego, a także określić ich wzajemne oddziaływanie.

Analizy dokonano w oparciu o dane liczbowe, opisowe i przestrzenne pozyskane z gmin oraz ze źródeł zewnętrznych oraz wniosku z przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

MOCNE STRONY

- dogodne położenie geograficzne w pobliżu większych ośrodków miejskich oraz występowanie w obrębie OF ośrodka miejskiego;
- wzrost liczby osób w wieku przedprodukcyjnym na przestrzeni lat 2019-2023;
- rozwinięta infrastruktura oświatowa, którą tworzą szkoły podstawowe, zespoły szkół średnich z szeroką ofertą edukacyjną, szkoła muzyczna I stopnia oraz specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy
- dostęp do infrastruktury kulturalnej, w tym do bibliotek publicznych w każdej z gmin OF;
- aktywnie działające organizacje pozarządowe, realizujące zadania z zakresu kultury i edukacji;
- rozwinięta infrastruktura sportowa, w szczególności wchodząca w skład Ośrodka Sportu i Rekreacji "Błękitny San" w Krzeszowie, dysponująca szeroką ofertą;
- dostęp do placówek podstawowej opieki zdrowotnej w każdej z gmin OF;
- funkcjonująca instytucjonalna pomoc społeczna w formie placówki opiekuńczo-terapeutycznej;
- duże znaczenie zakładów produkujących wyroby z wikliny dla lokalnego rynku pracy;
- objęcie części terenu OF Specjalną Strefą Ekonomiczną EURO-PARK WISŁOSAN oraz występowanie terenów inwestycyjnych na terenie gminy Jeżowe, co może przełożyć się na wzrost aktywności gospodarczej oraz obniżenie bezrobocia;
- potencjał do rozwoju usług turystycznych, wynikający z występujących walorów przyrodniczo-krajobrazowych oraz kulturowych związanych z tradycją rzemiosła wikliniarskiego, regionalnymi produktami i dostępnymi obiektami zabytkowymi;
- rozwinięta sieć turystycznych szlaków rowerowych, a także występujące w OF atrakcje turystyczne;
- rozwinięta sieć dróg dla rowerów oraz istniejący potencjał do jej rozwoju;
- wzrost wysokości dochodów budżetowych we wszystkich gminach OF, będący przejawem poprawy sytuacji finansowej, w tym wzrost wartości wskaźnika dochodów na 1 mieszkańca;
- znaczny wzrost udziału dochodów majątkowych oraz wydatków majątkowych w budżetach gmin na przestrzeni lat 2019-2023, wpływając na skalę i rodzaj podejmowanych działań inwestycyjnych, a także występowanie nadwyżki operacyjnej w każdej z gmin OF;
- różnorodność terenu i walory krajobrazowe wynikające z położenia w obrębie czterech mezoregionów;
- występujące złoża surowców energetycznych - gazu ziemnego oraz surowców budowlanych - piasków i żwirów;
- bogate dziedzictwo kulturowe, wynikające z wielokulturowej historii, przejawiające się występowaniem obiektów sakralnej architektury, parku podworskiego oraz cmentarzy wojennych i żydowskich, a także z zachowanych tradycji;
- bardzo dobra dostępność komunikacyjna, zarówno drogowa, jak i kolejowa, wskutek dogodnego połączenia z kluczowymi szlakami komunikacyjnymi w województwie, a także ujęcie w planach inwestycyjnych dalszego rozwoju infrastruktury komunikacyjnej;
- dostępna infrastruktura dedykowana dla kierowców pojazdów elektrycznych;
- wysoki poziom zwodociągowania OF oraz dość wysoki dla tle województwa poziom skanalizowania;
- wzrastający udział odpadów zebranych w sposób selektywny w ogólnej liczbie odpadów;

- funkcjonowanie na terenie OF infrastruktury w zakresie zagospodarowania odpadów komunalnych, stanowiących ważny element systemu gospodarki odpadami województwa.

SŁABE STRONY

- niska gęstość zaludnienia większości obszarów wiejskich, wynikająca z uwarunkowań geograficznych;
- utrzymujący się trend spadającej z roku na rok liczby mieszkańców OF, wynikający przede wszystkim z ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji oraz negatywne prognozy dotyczące liczby ludności w perspektywie najbliższych lat;
- postępujący proces starzenia się społeczeństwa oraz wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym kosztem liczby osób w wieku produkcyjnym;
- niski udział liczby dzieci do lat 3 objętych opieką w żłobkach w liczbie dzieci w tej grupie wiekowej ogółem;
- niski udział liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w liczbie dzieci w przedziale od 3 do 6 roku życia w OF;
- konieczność modernizacji części infrastruktury kulturalnej, pozostającej w złym stanie technicznym, celem dostosowania do obowiązujących standardów, w tym dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz zakupu wyposażenia w celu podniesienia jakości usług kulturalnych;
- wyższy udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności OF ogółem niż w przypadku wartości województwa podkarpackiego i całego kraju;
- wysoki udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w stosunku do średniej dla województwa podkarpackiego oraz całego kraju;
- niski udział liczby podmiotów wykonujących działalność gospodarczą w zakresie zakwaterowania i gastronomii, co niekorzystnie wpływa na poziom zagospodarowania turystycznego OF;
- dominacja mikroprzedsiębiorstw i mała liczba średnich przedsiębiorstw, przy braku dużych przedsiębiorstw na terenie OF;
- znaczne rozdrobnienie gospodarstw rolnych co wpływa niekorzystnie na strukturę agrarną gruntów w OF;
- niewystarczająca i mało zróżnicowana baza noclegowa w kontekście rozwoju turystyki w OF;
- niezadowalający poziom zagospodarowania ogólnodostępnych przestrzeni publicznych w mieście Rudnik nad Sanem oraz niektórych miejscowości na terenie gminy Jeżowe;
- niewystarczająca oferta sprzedaży usług i produktów turystycznych;
- niewystarczająca forma promocji oferty i atrakcji OF na zewnątrz;
- występowanie znacznego deficytu budżetowego, co wymaga jego finansowania środkami zewnętrznymi, pochodzącymi m. in. z kredytów lub pożyczek;
- mniejszy stopień zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych (w zakresie dostępności mieszkań) mieszkańców OF w stosunku do innych regionów województwa podkarpackiego oraz znacznie mniejsza dynamika rozwoju mieszkalnictwa na tym obszarze;
- niski odsetek terenów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego;
- dysproporcje pomiędzy rozwojem sieci kanalizacyjnej i wodociągowej w poszczególnych gminach OF.

SZANSE

- ograniczenie odpływu oraz napływ nowych mieszkańców do gmin OF poprzez rozwój gospodarczy, rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, prowadzenie atrakcyjnej polityki mieszkaniowej oraz zabezpieczenie infrastruktury towarzyszącej zaspokajającej potrzeby mieszkańców;
- pozyskanie środków zewnętrznych na wspieranie działań rozwoju kapitału ludzkiego;
- rozwój infrastruktury w zakresie zapewnienia opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowania przedszkolnego;
- podniesienie jakości usług kulturalnych poprzez modernizację infrastruktury kulturalnej oraz rozbudowa oferty, która będzie komplementarna z ofertą sąsiednich gmin;
- poprawa sytuacji na rynku pracy i wzrost liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie OF w wyniku pobudzenia aktywności gospodarczej;
- wzrost liczby podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii, wykorzystanie bazy noclegowej w Rudniku nad Sanem do wzrostu jakości i liczby miejsc noclegowych, a także utworzenie kempingów, miejsc obsługi kamperów, pól namiotowych lub pól biwakowych, co wpłynie na stopień zagospodarowania turystycznego oraz potencjał turystyczny OF;
- wykorzystanie potencjału do rozwoju atrakcji turystycznych, wynikający z tradycji rzemiosła wikliniarskiego w oparciu o markę miasta Rudnik nad Sanem, a także z położenia geograficznego i dostępnych walorów przyrodniczo-krajobrazowych;
- wykorzystanie produktów tradycyjnych, lokalnych oraz elementów kultury ludowej do oferty gospodarczej OF i znalezienie zewnętrznej grupy odbiorców;
- pozyskanie klientów zewnętrznych dla usług i towarów (np. aplikacja dla rowerzystów) oferowanych przez OF;
- pozyskanie środków finansowych i realizacja inwestycji w zakresie rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej;
- utworzenie zintegrowanej sieci punktów informacji turystycznej, zwiększając możliwości promocji regionu;
- aktywna współpraca samorządów z lokalnymi przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi oraz mieszkańcami ukierunkowana na rozwój infrastruktury turystycznej i zagospodarowania turystycznego OF;
- skuteczne pozyskiwanie środków zewnętrznych, w tym z funduszy europejskich na działania inwestycyjne, ukierunkowane na rozwój;
- wprowadzenie rozwiązań legislacyjnych powodujących większą aktywność gmin w sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- rozwój nowych terenów mieszkaniowych, w tym zabudowy jednorodzinnej i wielorodzinnej;
- wykorzystanie istniejącej dostępności komunikacyjnej oraz planowanych inwestycji w infrastrukturę komunikacyjną dla rozwoju społeczno-gospodarczego OF.

ZAGROŻENIA

- postępujący spadek liczby mieszkańców OF, będący wynikiem odpływu młodych, wykształconych i aktywnych osób;
- utrzymywanie się negatywnych trendów demograficznych, w szczególności starzenia się społeczeństwa;
- wzrost liczby beneficjentów pomocy społecznej;

- niewykorzystanie potencjału rozwojowego OF, wskutek ograniczeń finansowych lub organizacyjnych w poszczególnych gminach;
- rosnące koszty utrzymywania placówek oświatowych, co niekorzystnie wpłynie na budżety gmin;
- pogorszenie się sytuacji na rynku pracy wskutek likwidacji podmiotów gospodarczych w wyniku rosnących kosztów prowadzenia działalności gospodarczej, co prowadzi do wzrostu bezrobocia na terenie OF;
- wzrost wysokości wydatków bieżących, co może skutkować wystąpieniem deficytu operacyjnego oraz zwiększenia się zadłużenia gmin;
- zanieczyszczenie środowiska naturalnego, w szczególności poprzez wprowadzanie zanieczyszczeń do cieków wodnych oraz nieodpowiedniego zagospodarowania zwiększonej ilości odpadów wytwarzanych przez ruch turystyczny;
- brak działań gmin w zakresie rozwoju infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, co skutkować będzie niewykorzystaniem potencjału turystycznego OF;
- pogłębianie się dysproporcji w rozwoju OF, a innymi rozwijającymi się regionami;
- wrażliwość sektora turystycznego na zmiany gospodarcze;
- brak zaangażowania i współpracy z partnerami społeczno-gospodarczymi na rzecz rozwoju infrastruktury turystycznej i zagospodarowania turystycznego;
- rosnące koszty realizacji inwestycji oraz ograniczanie możliwości realizacji inwestycji przez organy i instytucje wykonujące zadania w zakresie ochrony środowiska i ochrony przyrody.

5. Plan operacyjny Strategii Rozwoju Ponadlokalnego "Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe" na lata 2024-2030 oraz kierunki interwencji rozwoju

Wizja Rozwoju

Długookresowa, strategiczna wizja rozwoju jest istotnym elementem każdej strategii. W przypadku Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030, jest ona opisem pożądanego stanu po zakończeniu obecnej perspektywy finansowej UE, a tym samym na koniec obowiązywania niniejszego dokumentu, przedstawiając kierunki oczekiwanych zmian w wyniku realizacji strategii. Należy zaznaczyć, że wynika ona z uwarunkowań związanych z położeniem OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” oraz trendami rozwojowymi - zarówno globalnymi, np. demograficznymi, klimatycznymi czy technologicznymi, jak i specyficznymi dla przedmiotowego obszaru.

Wizja określona jest w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Można, zatem powiedzieć, że wizja stanowi cel całkowicie nadrzędny, zawierający w sobie pozostałe cele sformułowane w strategii. Jednocześnie spełnia ona zadania związane z inspirowaniem i jednoczeniem Partnerów wokół wspólnej idei. Na podstawie przeprowadzonego procesu diagnostycznego, weryfikując oczekiwania poszczególnych gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” sformułowano następującą wizję:

W 2030 roku Obszar Funkcjonalny „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe”, dzięki współpracy poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego, wspólnie tworzących OF oraz umacniającej się marce Polskiej Stolicy Wikliny przez ośrodek miejski Rudnik nad Sanem jest obszarem atrakcyjnym turystycznie o rozwiniętej i konkurencyjnej gospodarce i wysokiej jakości przestrzeni publicznej, charakteryzujący się harmonijnym rozwojem na wielu płaszczyznach. Stanowi silny ośrodek funkcjonalny północnej części województwa podkarpackiego, wpływając na potencjał całego Powiatu Nizańskiego ze znaczącą rolą dziedzictwa kulturowego, tradycji, a także środowiska naturalnego, z dostępem do wysokiej jakości usług oraz infrastruktury społecznej i technicznej.

Cele strategiczne i kierunki działań

Drugim poziomem uszczegółowienia zamierzeń związanych z realizacją strategii są cele strategiczne. Wyznaczono trzy zasadnicze cele, które związane są z priorytetowymi dla Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” obszarami współpracy. Mają one służyć realizacji zakładanej wizji. Punktem wyjścia do ich wyznaczenia były wnioski z przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej oraz sporządzonej na ich podstawie analizy SWOT. Cele strategiczne przedstawione są również jako zamierzenia, które gminy tworzące analizowany obszar, chcą osiągnąć w przyszłości. Główną zasadą, która przyświecała podczas determinowania celów, było ich jasne i przejrzyste określenie, tak aby nie pozostawiały wątpliwości co do zgodności z wizją rozwoju. Należy również zaznaczyć, że zgodnie z metodą SMART są one specyficzne, mierzalne, akceptowalne, realistyczne i określone w czasie.

Cele strategiczne zostały uszczegółowione poprzez kierunki działań, które stanowią kolejny poziom wdrażania niniejszej Strategii. Zbiór tych kierunków pozwala na ogólne określenie zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć. Kierunki działań oznaczają zakres

niezbędnych interwencji, które powinny być podejmowane przez gminy, wchodzące w skład OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” oraz partnerów społecznych i gospodarczych. Kierunki działań są zatem podstawą wdrażania Strategii. Wskazanie w Strategii kierunków działań lub, tam gdzie to jest możliwe, konkretnych działań jest zatem bardzo istotnym elementem prac nad dokumentem strategicznym. Działania będą przekładały się na konkretne projekty realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego i inne podmioty zainteresowane udziałem w realizacji Strategii. Lista projektów może ulegać zmianie i powinna być ona aktualizowana jako wynik działań monitoringowych.

Przedstawiona struktura tworzy logicznie powiązany, spójny system. Realizacja działań będzie przyczyniać się do osiągnięcia poszczególnych celów strategicznych. Dzięki realizacji przede wszystkim działań zintegrowanych, odpowiadających na potrzeby mieszkańców OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” w kilku celach możliwe jest uzyskanie efektu synergii, co będzie miało pozytywny wpływ na rozwój obszaru. Poniższa tabela prezentuje układ struktury kierunków rozwoju niniejszej Strategii.

WIZJA ROZWOJU		
Cele strategiczne		
Wymiar gospodarczy	Wymiar przestrzenny	Wymiar społeczny
1	2	3
Rozwój gospodarczy poprzez wzrost konkurencyjności gospodarczej oraz wykorzystanie potencjału turystycznego	Zrównoważony rozwój poprzez wzmocnienie infrastruktury technicznej oraz działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego	Podniesienie jakości życia mieszkańców
Kierunki działań	Kierunki działań	Kierunki działań
OSI I	OSI II	OSI III

Wdrożenie przedstawionych powyżej celów prowadzić będzie do realizacji oczekiwanych rezultatów wynikających z zaproponowanych kierunków działań. W związku z monitorowaniem stopnia wdrożenia oczekiwanych rezultatów zaproponowane zostały wskaźniki ich osiągnięcia, które przedstawione zostały w dalszej części opracowania, przy charakterystyce przyjętych celów strategicznych. Wartości tych wskaźników monitorowane będą w połowie okresu realizacji Strategii oraz po zakończeniu tego okresu.

Podstawą do wyznaczenia wartości bazowej poszczególnych wskaźników były dane wynikające z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, opracowanej na potrzeby niniejszej Strategii, w tym identyfikacji potrzeb projektowych. Oczekiwane rezultaty mają wskazać, jakie będą przewidywane efekty planowanych działań.

Poniżej przedstawiona została charakterystyka przyjętych celów strategicznych wraz ze wskazaniem kierunków działań w ramach poszczególnych celów oraz oczekiwane rezultaty planowanych działań ze wskaźnikami ich osiągnięcia.

CEL STRATEGICZNY 1

Rozwój gospodarczy poprzez wzrost konkurencyjności gospodarczej oraz wykorzystanie potencjału turystycznego

W ramach celu strategicznego realizowane będą działania, które przyczynią się do wzrostu liczby podmiotów gospodarczych działających na terenie OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”, a tym samym do przyrostu miejsc pracy oraz dywersyfikacji oferty istniejących już podmiotów. Jest to o tyle istotne dla rozwoju OF, że oprócz wzmocnienia pozycji rynkowej podmiotów z tego obszaru, działania w tej kwestii wpłyną również w dłuższej perspektywie na strukturę demograficzną OF, poprzez zmniejszenie niekorzystnego salda migracji na tle zarobkowym oraz wzmocnienie atrakcyjności osiedleńczej. Ważną rolę w kontekście rozwoju gospodarczego pełnią tereny inwestycyjne, w odniesieniu do których działania powinny skupić się na inicjowaniu ich rozbudowy oraz pozyskiwaniu inwestorów.

Istotne jest również wykorzystanie potencjału turystycznego OF, w oparciu o walory przyrodniczo-krajobrazowe Doliny Dolnego Sanu, kompleksy leśne Puszczy Sandomierskiej, zbiorniki wodne w miejscowościach Jeżowe i Podolszynka Plebańska oraz przede wszystkim o potencjały endogeniczne, związane z rzemiosłem wikliniarskim i dziedzictwem kulturowym tego obszaru. Stąd podejmowane będą działania w zakresie budowy spójnej oferty turystycznej, w oparciu o dostępne zasoby, co również pozwoli na wzmocnienie lokalnej gospodarki, wzrost dochodów własnych poszczególnych gmin wchodzących w skład OF, budowę marki i rozpoznawalności OF na szczeblu krajowym, a także podniesienia atrakcyjności osiedleńczej.

Ponadto, realizacja niniejszego celu strategicznego nastąpi wskutek działalności w zakresie rozwoju dostępnej infrastruktury turystycznej z uwzględnieniem wymagań środowiskowych, m. in. poprzez tworzenie i rozwój ponadlokalnych produktów turystycznych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, tworzenie i utrzymanie szlaków turystycznych, w szczególności poprzez rozwój dróg dla rowerów, a także rozwój szeroko pojętej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na terenie OF. Warunkiem rozwoju branży turystycznej jest również posiadanie odpowiedniej bazy noclegowej, w kwestii której należy podjąć działania w celu jej rozwoju, a także prowadzenie efektywnych działań promocyjnych, których celem jest przedstawianie wizerunku OF, posiadającego dogodne warunki do rekreacji i wypoczynku oraz realizacji inwestycji w zakresie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. Należy przy tym wykorzystać istniejącą już markę miasta Rudnik nad Sanem jako „Stolicy Polskiego Wikliniarstwa”, stanowiącą istotny czynnik wpływający na potencjał regionu. W tej kwestii, istotne będzie utworzenie i zintegrowanie punktów informacji turystycznej przez poszczególne gminy oraz utworzenie spójnego systemu informacji turystycznej w celu promocji całego Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”. Natomiast pogłębienie współpracy samorządowych instytucji kultury w gminach analizowanego obszaru pozwoli na rozwój i tworzenie nowych ponadlokalnych wydarzeń kulturalnych, rozrywkowych i krajoznawczych, przyciągających do uczestnictwa mieszkańców OF, sąsiednich gmin oraz turystów z innych części kraju.

CEL STRATEGICZNY 1

Rozwój gospodarczy poprzez wzrost konkurencyjności gospodarczej oraz wykorzystanie potencjału turystycznego

KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ	Wartość bazowa (2023 rok)	Źródło danych	Oczekiwany trend
– kreowanie i podejmowanie ponadlokalnych inicjatyw oraz programów poprawiających atrakcyjność inwestycyjną oraz rozwój przedsiębiorczości, – wsparcie osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej (szkolenia, doradztwo, monitoring, wsparcie finansowe), – wsparcie i promocja podmiotów, podejmujących działalność w zakresie wypoczynku, turystyki i rekreacji, – tworzenie warunków zachęcających do rozwoju bazy gastronomicznej i noclegowej, – pozyskanie inwestorów dla istniejących terenów inwestycyjnych oraz stworzenie nowych terenów i ich uzbrojenie, – aktywna współpraca z lokalnymi przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi oraz mieszkańcami w zakresie rozwoju infrastruktury turystycznej i zagospodarowania turystycznego, – promowanie OF, jako miejsca przy-	– zapewnienie warunków do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie OF, – zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie OF, w tym podmiotów prowadzących działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii, – wzrost zainteresowania inwestorów ofertą OF, – wzrost liczby osób pracujących na terenie OF, – spadek poziomu bezrobocia na terenie OF. – zwiększenie atrakcyjności i różnicowanie oferty turystycznej, rekreacyjnej i sportowej, – zwiększenie liczby turystów przybywających do OF, – wzrost udziału dochodów	liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych na terenie OF (szt.)	1 959	GUS/BDL	
		Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych na terenie OF, prowadzących działalność w zakresie zakwaterowania i gastronomii (szt.)	33	GUS/BDL	
		Liczba osób pracujących w gospodarce narodowej na terenie OF (os.)	7 805	GUS/BDL	
		udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	7,8	GUS/BDL	

jaznego inwestorom z branży turystycznej, – aktywna promocja rzemiosła wiklińskiego w oparciu o markę miasta Rudnik nad Sanem oraz pozostałej oferty gospodarczej – tworzenie i promowanie ponadlokalnych produktów turystycznych, – tworzenie atrakcyjnych turystycznie przestrzeni rekreacyjno-wypoczynkowych z wykorzystaniem istniejących walorów przyrodniczych i krajobrazowych wraz z małą infrastrukturą, w szczególności przy istniejących zbiornikach wodnych, – wsparcie rozwoju infrastruktury noclegowej oraz gastronomicznej, – tworzenie nowych i utrzymanie funkcjonujących szlaków turystycznych: pieszych i rowerowych, a także ich integracja z innymi szlakami dostępnymi na terenie OF oraz w sąsiednich gminach, – tworzenie szlaków tematycznych oraz sportowo-rekreacyjnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, – utworzenie zintegrowanej informacji turystycznej OF oraz realizacja działań promocyjnych i informacyjnych, – kontynuacja i tworzenie nowych wydarzeń kulturalnych, rozrywkowych i sportowych	własnych w strukturze dochodów budżetu OF ogółem, – wzrost aktywności ekonomicznej podmiotów społecznych, – uatrakcyjnienie i zróżnicowanie oferty organizowanych wydarzeń dla mieszkańców i turystów.	(%)			
		udział dochodów własnych w strukturze dochodów budżetu dla OF ogółem (%)	25,81	GUS/BDL	
		Powierzchnia dostępnych terenów inwestycyjnych (ha)	47,84	Źródła własne PAIH	
		liczba zrealizowanych przedsięwzięć w zakresie budowy/rozbudowy infrastruktury turystycznej (szt.)	0	Źródła własne	
		Liczba utworzonych szlaków tematycznych i sportowo-rekreacyjnych (szt.)	0	Źródła własne	
		Liczba nowych wydarzeń kulturalnych, rozrywkowych, sportowych i krajoznawczych (szt.)	0	Źródła własne	

wych, sportowych i krajoznawczych, promujących OF, przy aktywnej współpracy z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, – wsparcie dla rozwoju punktów gastronomicznych z produktami regionalnymi w zakresie ich promocji oraz współpracy przy organizacji wydarzeń kulturalnych, rozrywkowych, sportowych i krajoznawczych, – budowa sieci sprzedaży usług i produktów dla rozwoju turystyki.					
--	--	--	--	--	--

- tendencja rosnąca

- tendencja malejąca

-

bez

zmian

CEL STRATEGICZNY 2

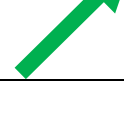
Zrównoważony rozwój poprzez wzmocnienie infrastruktury technicznej oraz działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego

W ramach niniejszego celu strategicznego, zakłada się poprawę stanu oraz poziomu rozwoju infrastruktury technicznej, która jest niezbędna zarówno do poprawy warunków bytowych mieszkańców, wzrostu atrakcyjności osiedleńczej Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” oraz pełnienia przez przestrzeń różnych funkcji na rzecz sfery gospodarczej i społecznej. Infrastruktura ta istotna jest również w kontekście zwiększenia stopnia ochrony środowiska naturalnego, co jest istotne w obliczu zmian klimatu i idących za tym negatywnych skutków. Cel strategiczny ukierunkowany jest m. in. na rozbudowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz modernizację tych sieci na terenie poszczególnych gmin, przyczyniając się do eliminacji braków w tym zakresie, w szczególności na terenie gmin Krzeszów i Rudnik nad Sanem. Podjęcie działań w kwestii budowy oraz rozbudowy odnawialnych źródeł energii, przełoży się z kolei na osiągnięcie korzystnych efektów środowiskowych, w postaci redukcji emisji zanieczyszczeń do atmosfery.

Oprócz tego, ważne dla rozwoju OF będą działania na rzecz rozbudowy systemu ścieżek pieszo-rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, a także obiektów park & ride oraz bike & ride. W kontekście rozwoju elektromobilności, planowany jest rozwój dedykowanej na jej rzecz infrastruktury, tj. kolejnych punktów ładowania pojazdów elektrycznych, a także ogólnodostępnych wypożyczalni rowerów elektrycznych wraz z punktami, umożliwiającymi ich ładowanie.

W zakresie wzrostu atrakcyjności osiedleńczej OF, sprzyjałby temu również rozwój budownictwa mieszkaniowego, a podstawą ku temu byłaby działalność deweloperska. W tym przypadku, zadania poszczególnych gmin powinny obejmować działania wspierające przedsiębiorców w dostępie do terenów inwestycyjnych dla budownictwa mieszkaniowego.

Efektem realizacji celu będzie zwiększenie zdolności adaptacyjnych oraz łagodzenie negatywnych skutków zmian klimatu dla środowiska, gospodarki, mieszkańców OF, odwiedzających ten teren turystów, a także dla całego województwa podkarpackiego. Cel wpłynie pozytywnie na zachowanie różnorodności biologicznej, a przez to na jakość życia mieszkańców, a także utrwali wizerunek OF, jako terenu charakteryzującego się czystością środowiska naturalnego, o wysokim poziomie zachowania i ochrony kompleksów przyrodniczych. Wsparcie działań prowadzących do efektywnego wykorzystania i zachowania zasobów naturalnych pozwoli na przeciwdziałanie czynnikom, powodującym zagrożenie i znaczące obniżenie jakości obszarów cennych przyrodniczo.

CEL STRATEGICZNY 2					
Zrównoważony rozwój poprzez wzmocnienie infrastruktury technicznej oraz działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego					
KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ	Wartość bazowa (2023 rok)	Źródło danych	Oczekiwany trend
– budowa/modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę z uwzględnieniem ujęcia, uzdatniania oraz przesyłu wody, w tym również wyposażenie w systemy zmniejszające straty w dostawach i zmniejszające ryzyko wystąpienia awarii, – budowa/modernizacja komunalnych sieci kanalizacyjnych oraz budowa, modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych wraz z zagospodarowaniem osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków, – budowa/modernizacja systemów kanalizacji deszczowej, – współpraca z operatorami w zakresie rozbudowy sieci gazociągowej, – tworzenie warunków do rozbudowy instalacji OZE na terenie OF, – wsparcie wymiany nieefektywnych źródeł ciepła opartych o paliwa stałe, w tym zastosowanie systemów grzewczych opartych na niskoemisyjnych źródłach energii /OZE wraz z przyłączami budyn-	– zwiększenie dostępności i jakości usług w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków, – zapewnienie alternatywnych dla kanalizacji sieciowej rozwiązań na terenach trudnych i wykluczonych, – ochrona dostępnych zasobów wodnych, – poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, – poprawa bezpieczeństwa w ruchu pieszych i rowerzystów, – rozwój elektromobilności, – ograniczenie negatywnych skutków oddziaływania zagrożeń antropogenicznych na środowisko naturalne, – wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców oraz	korzystający z sieci wodociągowej w ogólnej liczbie ludności (%)	88,6	GUS/BDL	
		korzystający z sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie ludności (%)	65,8	GUS/BDL	
		liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	306,9	GUS/BDL	
		długość dróg dla rowerów (km)	30,5	GUS/BDL	
		liczba stacji ładowania samochodów elektrycznych	1	Źródła własne	
		wskaźnik lesistości na terenie OF (%)	32,2	GUS/BDL	

ków do sieci gazowej, – kompleksowa modernizacja energetyczna obiektów użyteczności publicznej w tym: instalacja urządzeń OZE, systemów zarządzania energią, przyłączeniem do ciepła systemowego oraz promowaniem energooszczędności, – współpraca z przedsiębiorcami w zakresie rozwoju budownictwa mieszkaniowego, – rozwój infrastruktury pieszej i rowerowej, – wspieranie, inicjowanie i budowa infrastruktury ładowania pojazdów elektrycznych oraz promowanie idei elektromobilności, – budowa ogólnodostępnych wypożyczalni rowerów elektrycznych oraz punktów ładowania tych rowerów, – zachowanie, ochrona i zrównoważone wykorzystanie systemu przyrodniczego na terenie OF, – przeciwdziałanie degradacji środowiska leśnego, – działania na rzecz zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców i turystów.	turystów.	liczba budynków użyteczności publicznych poddanych termomodernizacji w okresie realizacji Strategii (szt.)	0	Źródła własne	
		liczba gospodarstw domowych, które dokonały termomodernizacji i/lub instalacji OZE i/lub wymiany źródła ciepła przy wsparciu publicznym w okresie realizacji Strategii (szt.)	0	Źródła własne	
		udział odpadów komunalnych zebranych w sposób selektywny w ogólnej liczbie zebranych odpadów komunalnych (%)	43,5	GUS/BDL	

- tendencja rosnąca

- tendencja malejąca

-

bez

zmian

CEL STRATEGICZNY 3

Podniesienie jakości życia mieszkańców

Fundamentem i wyznacznikiem rozwoju Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” są jego mieszkańcy, w związku z tym kluczowe są działania w celu wzmacniania kapitału społecznego, a także atrakcyjności gmin dla nowych mieszkańców. Wiąże się to z wyzwaniem dla samorządów w kwestii zahamowania negatywnych trendów demograficznych oraz przeciwdziałania ich skutkom. Realizacja niniejszego celu strategicznego odpowiada na potrzeby OF związane z dostępem do odpowiedniej jakości infrastruktury związanej z opieką nad dziećmi do lat 3, wychowaniem przedszkolnym oraz edukacją, a także z rozwojem infrastruktury kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej, co przełoży się na zwiększenie atrakcyjności OF jako miejsca do życia. Sporym wyzwaniem jest również zapewnienie wsparcia dla osób w podeszłym wieku, co wiąże się z ogólną tendencją krajową związaną ze starzeniem się społeczeństwa. Na terenach wiejskich problem ten jest szczególnie odczuwalny ze względu na słabo rozwiniętą sieć wsparcia dla osób starszych oraz z powodu odpływu osób młodych, co dodatkowo pogłębia kryzys demograficzny wsi.

Niniejszy cel realizowany będzie m. in. poprzez działania na rzecz rozwoju dostępnej infrastruktury i usług społecznych, obejmujących placówki oświatowe i ochrony zdrowia, placówki służące integracji, aktywizacji społecznej oraz umożliwiające realizację usług na wysokim poziomie dla osób starszych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, obiekty sportowo-rekreacyjne oraz w szczególności kulturalne, które pozostają w złym stanie technicznym i wymagają podjęcia interwencji, a także działania ukierunkowane na tworzenie i rozwój infrastruktury spędzania wolnego czasu, obejmującej przede wszystkim system przyjaznych i ogólnodostępnych przestrzeni publicznej – tj. skwerów, placów i bulwarów, dostępnych dla osób ze szczególnymi potrzebami, co również generować będzie ruch turystyczny. Obecnie poziom zagospodarowania przestrzeni publicznej na terenie OF jest na niezadowalającym poziomie, wobec tego podjęcie działań w zakresie jej odpowiedniego zagospodarowania jest istotnym kierunkiem działania w celu podniesienia jakości życia mieszkańców.

CEL STRATEGICZNY 3					
Podniesienie jakości życia mieszkańców					
KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ	Wartość bazowa (2023 rok)	Źródło danych	Oczekiwany trend
– poprawa dostępu do infrastruktury społecznej, poprzez budowę i rozwój infrastruktury służącej zapewnieniu opieki nad dziećmi do lat 3 oraz wychowaniu przedszkolnemu, – utrzymanie wysokiej jakości bazy oświatowej oraz jej modernizacja w odpowiedzi na zidentyfikowane potrzeby, – wyposażenie placówki oświatowej w nowoczesny sprzęt komputerowy i multimedialny oraz pomoce dydaktyczno-naukowe, – doposażenie instytucji kultury oraz rozwój i modernizacja infrastruktury kulturalnej w odpowiedzi na zidentyfikowane potrzeby, – wzmocnienie edukacji kulturalnej poprzez rozszerzenie oferty edukacyjnej, podnoszenie poziomu wiedzy o kulturze, sztuce i twórcach, – udzielanie wsparcia dla lokalnych twórców kultury, – budowa, przebudowa lub moderniza-	– zapewnienie opieki nad dziećmi do lat 3, – zapewnienie wysokiej jakości i dostępności infrastruktury szkolnej i przedszkolnej, – rozwój kompetencji kluczowych uczniów oraz wzmacnianie ich zdolności, – zapewnienie wysokiej jakości i dostępności infrastruktury kulturalnej, – zwiększenie atrakcyjności oferty kulturalnej, – wzrost dostępności obiektów oraz urządzeń dla aktywności ruchowej, – zwiększenie zainteresowania ofertą sportową i rekreacyjną, – wzrost dostępności	liczba ludności zameldowanej na terenie OF (os.)	23 830	GUS/BDL	
		liczba placówek zapewniających opiekę nad dziećmi do lat 3 (szt.)	1	GUS/BDL	
		liczba zadań inwestycyjnych zrealizowanych w placówkach oświatowych w okresie realizacji Strategii (szt.)	0	Źródła własne	
		udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku od 3 do 6 lat (%)	82,8	GUS/BDL	
		liczba wybudowanych, zmodernizowanych lub doposażonych, obiektów kulturalnych w okresie realizacji Strategii (szt.)	0	Źródła własne	

cja obiektów sportowych wraz z zapleczem, – rozwój i modernizacja infrastruktury rekreacyjnej, tworzącej ofertę zarówno letniego, jak i zimowego spędzania wolnego czasu, – zagospodarowanie przestrzeni publicznej sprzyjającej integracji mieszkańców oraz zwiększającej możliwości wypoczynku oraz aktywności, – rozwój infrastruktury społecznej przeznaczonej dla osób starszych.	urządzeń dla aktywności ruchowej, – rozwój oferty spędzania wolnego czasu, – poprawa atrakcyjności, estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych, – zapewnienie wsparcia dla osób starszych.	liczba zbudowanych, przebudowanych lub zmodernizowanych obiektów sportowych w okresie realizacji Strategii (szt.)	0	Źródła własne	
		liczba utworzonych miejsc spędzania wolnego czasu w okresie realizacji Strategii (szt.)	0	Źródła własne	
		liczba przedsięwzięć kształtujących przestrzenie publiczne, zrealizowanych w okresie realizacji Strategii (szt.)	0	Źródła własne	
		liczba działań inwestycyjnych związanych z infrastrukturą społeczną przeznaczoną dla osób starszych, zrealizowanych w okresie realizacji Strategii (szt.)	0	Źródła własne	

- tendencja rosnąca

- tendencja malejąca

-

bez

zmian

Spójność kierunków rozwoju ponadlokalnymi z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju województwa

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030 wpisuje się w ustalenia nadrzędnego dokumentu na poziomie regionalnym, jakim jest Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030. Poniżej wykazano spójność celów zdefiniowanych w niniejszej Strategii z celami określonymi w strategii na szczeblu wojewódzkim.

Tabela 1 Zgodność celów Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030 ze Strategią rozwoju województwa - Podkarpackie 2030

Strategia Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024 – 2030	Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030
	OBSZAR TEMATYCZNY 1. GOSPODARKA I NAUKA OBSZAR TEMATYCZNY 2. KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY OBSZAR TEMATYCZNY 3. INFRASTRUKTURA DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I ŚRODOWISKA
Cel strategiczny 1 Rozwój gospodarczy poprzez wzrost konkurencyjności gospodarczej oraz wykorzystanie potencjału turystycznego	Cel szczegółowy priorytetu 1.3. Zapewnienie dobrych warunków i systemu wsparcia podmiotów gospodarczych i rolnictwa w dostosowaniu do wymagań i potrzeb współczesnej otwartej gospodarki Cel szczegółowy priorytetu 2.4 Wsparcie rynku pracy w zakresie aktywizacji zawodowej oraz tworzenia dobrej jakości miejsc pracy Cel szczegółowy priorytetu 2.6. Wzrost adaptacyjności zawodowej i integracji społecznej w regionie Cel szczegółowy priorytetu 3.5 Tworzenie miejsc umożliwiających prowadzenie działalności gospodarczej i rozwój usług turystycznych
Cel strategiczny 2 Zrównoważony rozwój poprzez wzmocnienie infrastruktury technicznej oraz działania na rzecz	OBSZAR TEMATYCZNY 3. INFRASTRUKTURA DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I ŚRODOWISKA

ochrony środowiska naturalnego	Cel szczegółowy priorytetu 3.1 Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego regionu oraz optymalizacji wykorzystania energii i zwiększenie udziału OZE w bilansie energetycznym województwa Cel szczegółowy priorytetu 3.3 Poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej zapewniającej spójność przestrzenną regionu oraz integrację obszarów funkcjonalnych Cel szczegółowy priorytetu 3.6 Zwiększenie odporności wszystkich struktur regionalnych na zagrożenia wynikające ze zmian klimatycznych Cel szczegółowy priorytetu 3.7 Ograniczenie negatywnych skutków oddziaływania rozwoju cywilizacyjnego na stan środowiska Cel szczegółowy priorytetu 3.8 Ochrona środowiska oraz zachowanie różnorodności biologicznej w regionie
Cel strategiczny 3 Podniesienie jakości życia mieszkańców	OBSZAR TEMATYCZNY 2. KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY OBSZAR TEMATYCZNY 4. DOSTĘPNOŚĆ USŁUG
	Cel szczegółowy priorytetu 2.1. Podniesienie jakości edukacji i jej dostosowanie do wyzwań społeczeństwa przyszłości Cel szczegółowy priorytetu 2.2. Zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa poprzez poprawę dostępności i jakości funkcjonowania systemu ochrony zdrowia Cel szczegółowy priorytetu 2.3 Rozwój form i instytucji kultury z uwzględnieniem dziedzictwa oraz wymagań nowoczesności Cel szczegółowy priorytetu 2.7 Kształtowanie postaw prozdrowotnych, promocja aktywności fizycznej i wsparcie sportu kwalifikowanego Cel szczegółowy priorytetu 4.2 Poprawa zarządzania przestrzenią oraz przeciwdziałanie występowaniu wykluczenia osób i obszarów ze względu na ograniczenia ekonomiczne czy infrastrukturalne

Źródło: Opracowanie własne

6. Kluczowe działania – projekty strategiczne

Proces definiowania projektów pozwolił przejść od fazy diagnostycznej (jakimi potencjałami dysponuje partnerstwo i z jakimi wyzwaniami musi się zmierzyć) do opisu ogólnych założeń projektów (jakie działania należy podjąć). Proces ten przeprowadzony został w kilku etapach:

1. Refleksja na temat problemów, potrzeb i potencjałów, która prowadzona była (głównie) w fazie diagnostycznej. Informacje w tym zakresie pozyskiwane były poprzez spotkania strategiczne z przedstawicielami samorządów oraz na podstawie przeprowadzonej *Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej*. Powyższe formy pozwoliły na określenie dziedzin wymagających podjęcia szczególnej interwencji oraz zidentyfikowanie ogólnych pomysłów realizacyjnych.

2. Zgłaszanie wstępnych propozycji projektowych przez członków Zespołu Operacyjnego. Wstępne propozycje formułowane były na podstawie przeprowadzonej diagnozy oraz wiedzy i doświadczenia członków Rady Porozumienia i Zespołu Operacyjnego. Możliwość zgłaszania propozycji projektowych mają również partnerzy społeczno-gospodarczy, którzy dokonują zgłoszenia za pośrednictwem gmin.

3. Analiza i ocena wstępnych propozycji projektowych pod kątem zgodności z kryteriami oceny projektów strategicznych, a następnie propozycja dokonania uzupełnień i/lub grupowania w zintegrowane wiązki (koncepty projektowe):

Kryteria oceny projektu strategicznego:

- 1 Czy projekt jest **partnerski**, tzn. realizowany **wspólnie** przez uczestników porozumienia lub wytwarzający wspólny rezultat dla całego Partnerstwa?
- 2 Czy projekt jest **zintegrowany**, tzn. rozwiązuje **szerszy zakres** problemów, wykorzystując szerszy zakres potencjałów, odpowiadających na potrzeby różnych grup osób?
- 3 Czy projekt **oddziałuje ponadlokalnie**, tzn. ma wpływ na rozwój **więcej niż jednej** gminy?
- 4 Czy projekt jest zgodny z **celami strategicznymi**, tzn. czy projekt **wpisuje się** w cele strategiczne oraz łączy przynajmniej dwa z czterech **wymiarów** (gospodarczy, społeczny, środowiskowy, przestrzenny)?
- 5 Czy projekt jest **komplementarny**, tzn. wykazuje **powiązanie** z innymi projektami w ramach tworzonej *Strategii* (spójność) oraz innymi projektami na obszarze partnerstwa?

Kryteria dodatkowe projektu strategicznego:

KRYTERIA DODATKOWE	
Jakość usług	Projekt powinien przyczyniać się do poprawy jakości świadczonych usług na obszarze więcej niż jednej gminy
Wpływ finansowy	Projekt powinien przyczyniać się do obniżenia kosztów świadczenia usług publicznych lub zwiększać przychody gmin Partnerstwa
Projekt mieszany	Projekt powinien łączyć w sobie działania inwestycyjne i nieinwestycyjne (tzw. twarde i miękkie)
Projekt mieszany	Projekt powinien łączyć w sobie zróżnicowane zakresy przedmiotowe

4. Omówienie koncepcji projektowych z interesariuszami podczas warsztatów tematycznych. W wyniku dyskusji koncepcje projektowe podlegały uzupełnieniu, przeformułowaniu, pojawiły się również propozycje nowych projektów;

5. Wstępne opracowanie przedsięwzięć odbywało się w ramach Zespołu Operacyjnego i miało na celu ich rozwinięcie merytoryczne (celowość, potrzeba realizacji, oczekiwane rezultaty, możliwości zaangażowania poszczególnych partnerów). Na tym etapie dokonywano łączenia koncepcji projektowych oraz niewielkich modyfikacji pierwotnych założeń niektórych z nich.

6. Ponowna ocena tak przygotowanych przedsięwzięć, której efektem było pogrupowanie na projekty strategiczne oraz projekty uzupełniające. Ostateczna wersja listy projektów zostanie przyjęta przez Radę Porozumienia. Jednocześnie w ramach systemu zarządzania *Strategią*, przyjęto zasady **aktualizacji listy projektów**, wynikające z procesu wyłaniania projektów partnerskich oraz weryfikacji obecnych założeń wskazanych w *Strategii*.

Projekty strategiczne

Projekty strategiczne to **kompleksowe działania mające na celu realizację założonych celów strategicznych**, kluczowe z punktu widzenia całego Partnerstwa i dotyczące szerokiego obszaru wyzwań. Cele strategiczne oraz przyczyniające się do ich realizacji kierunki działań, opisane zostały w poprzednim rozdziale.

Warto dodać, że realizacja poszczególnych działań ujętych w *Strategii* będzie uwzględniać rozwiązania:

- sprzyjające ochronie środowiska, ograniczaniu wpływu zmian klimatu;
- realizowane zgodnie z zasadą równości szans i niedyskryminacji
- przyczyniające się do osiągnięcia oczekiwanych rezultatów planowanych działań, a w konsekwencji określonej wizji rozwoju Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”.

W wyniku opisanego procesu wyboru strategicznego przygotowane zostały propozycje karty zadań projektów strategicznych, spełniających wymagane warunki projektu partnerskiego, zintegrowanego i komplementarnego, będących jednocześnie najbardziej kompleksową odpowiedzią na zidentyfikowane w ramach diagnozy potrzeby i wyzwania oraz realizujące wypracowane cele strategiczne. Projekty te, zgodnie z dokonanymi ustaleniami, realizowane będą w każdej z gmin, wchodzących w skład Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”, przyczyniając się do realizacji Wizji Rozwoju, która została określona w niniejszej *Strategii*.

Karty zadań projektów strategicznych, służących realizacji Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030

Lp.	Nazwa zadania i zakres	Okres realizacji	Szacunkowa wartość zadania w zł	Źródła finansowania	Cel strategiczny
Karta zadania nr 1	Budowa i utrzymanie szlaków turystycznych – pieszych i rowerowych	2024-2030	5 000 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027; Środki pochodzące z budżetu państwa lub państwowych funduszy celowych; Środki własne.	I
Karta zadania nr 2	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej, poprzez tworzenie ogólnodostępnych skwerów, placów oraz ścieżek spacerowych wraz z elementami małej architektury	2025-2030	5 000 000	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Środki pochodzące z budżetu państwa lub państwowych funduszy celowych; Środki własne	I
Karta zadania nr 3	Inwestycje w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną: - budowa oraz modernizacja sieci wodociągowej, - budowa sieci kanalizacyjnej. - budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, - budowa oczyszczalni ścieków, przepompowni ścieków oraz stacji uzdatniania	2024-2030	25 000 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko;	II

				Środki pochodzące z budżetu państwa lub państwowych funduszy celowych; Środki własne.	
Karta zadania nr 4	Podniesienie efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej	2025-2030	5 000 000	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko; Środki pochodzące z budżetu państwa lub państwowych funduszy celowych; Środki własne.	II
Karta zadania nr 5	Budowa stacji ładowania samochodów elektrycznych, a także rowerów oraz hulajnóg	2024-2030	2 000 000,00	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko; Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027; Środki własne.	II
Karta zadania nr 6	Budowa oraz modernizacja infrastruktury zapewniającej opiekę nad dziećmi do lat 3, wychowania przedszkolnego, oświatowej oraz społecznej wraz z doposażeniem placówek oświatowych w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz sprzęt multimedialny	2025-2030	10 000 000	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Środki pochodzące z budżetu państwa lub państwowych	III

				funduszy celowych; Środki własne.	
Karta zadania nr 7	Rozwój infrastruktury kulturalnej poprzez jej modernizację oraz doposażenie, a także digitalizację zasobów bibliotecznych i dóbr kultury	2025-2030	5 000 000	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Środki pochodzące z budżetu państwa lub państwowych funduszy celowych; Środki własne.	III
Karta zadania nr 8	Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, poprzez budowę i modernizację obiektów sportowych, tematycznych placów zabaw oraz lodowiska	2025-2030	5 000 000	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027; Środki pochodzące z budżetu państwa lub państwowych funduszy celowych; Środki własne.	III

Wskazane w kartach zadań projekty mogą być również realizowane w formule instrumentu IIT w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia na lata 2021-2027, zgodnie z art. 36 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079), zgodnie z przedstawionymi poniżej fiskalami projektowymi.

Lista projektów planowanych do ubiegania się o dofinansowania w sposób konkurencyjny w ramach Instrumentu IIT w CS 5(ii) w FEP 2021-2027

Fiszka nr 1		
1.	Tytuł projektu	Rozwój infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej na terenie Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe”
2.	Lider/partner projektu	Lider – Gmina Krzeszów, partnerzy: Gmina Rudnik nad Sanem, Gmina Jeżowe
3.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE
4.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie
5.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Niniejszy projekt wpisuje się w następujący typ projektu, określony w SZOOP dla działania FEPK.06.02 Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich i małych miast: – I. ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych. Projekt wpisuje się w określone w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030 cele strategiczne: nr 1 – <i>Rozwój gospodarczy poprzez wzrost konkurencyjności gospodarczej oraz wykorzystanie potencjału turystycznego</i>, a także nr 2 – <i>Zrównoważony rozwój poprzez wzmocnienie infrastruktury technicznej oraz działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego</i>. Zakres rzeczowy projektu obejmować będzie: – budowę dróg rowerowych w ciągu drogi powiatowej nr 1087R Jeżowe – Wola

		Raniżowska, w ciągu drogi powiatowej Nr 1076R Bieliny – Rudnik nad Sanem oraz w ciągu drogi wojewódzkiej nr 863 Kopki – Cieszanów, wraz z infrastrukturą towarzyszącą, obejmującą m.in. miejsca obsługi rowerzystów, wiaty, sanitariaty, tablice informacyjne i oznakowanie – <u>w realizacji przez Gminę Krzeszów oraz Gminę Jeżowe;</u> – budowę infrastruktury turystycznej wokół zbiornika wodnego „Kowale” w Jeżowie poprzez wykonanie ciągów pieszo-rowerowych, trasy biegowej i rolkowej, budowę drewnianych kładek, pomostów widokowych oraz molo, utworzenie piaszczystego miejsca do wypoczynku z leżakami, utworzenie stanowisk dla wędkarzy, utworzenie pola namiotowego wraz z zadaszeniem, krzesłkami i ławkami, utworzenie placu zabaw, utworzenie parkingu, w tym miejsc dla rowerów ze stacją naprawy rowerów, budowę elementów małej architektury, modernizację oświetlenia LED oraz wykonanie monitoringu wizyjnego - <u>w realizacji przez Gminę Jeżowe;</u> – budowę infrastruktury turystycznej wokół niezagospodarowanej części zbiornika wodnego w Podolszynie Plebańskiej poprzez prace przygotowawcze i porządkowe, obejmujące m.in. prace geodezyjne, ziemne i związane z zagospodarowaniem terenu, usunięcie zakrzaczeń i zadrzewień, a także budowę nawierzchni, obejmującej alejki, kładki i podesty, utworzenie plaży, budowę dojazdu do zbiornika oraz obiektów małej architektury - <u>w realizacji przez Gminę Krzeszów;</u> – rozbudowę parku linowego w Ośrodku Sportu i Rekreacji „Błękitny San” w Krzeszowie poprzez montaż tyrolki, oraz budowę nowej trasy linowej, tzw. „małego gaju dla dzieci, wieży widokowej, sauny, jacuzzi, grotty solnej i siłowni zewnętrznej - <u>w realizacji przez Gminę Krzeszów;</u> – modernizacja budynku Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Rudniku nad Sanem poprzez poprawę stanu istniejących miejsc noclegowych, tj. remont pokoi noclegowych i łazienek wraz z zakupem wyposażenia, modernizacja ciągów komunikacyjnych oraz instalacji elektrycznej, wodno-kanalizacyjnej i CO, a także
--	--	---

Fiszka nr 1		
		rozbudowę i nadbudowę budynku MOSiR w celu utworzenia nowych miejsc noclegowych, dodatkowych przestrzeni spotkań, miejsc odnowy biologicznej i zaplecza technicznego (szatnie, magazyny, węzły sanitarne) w ramach działalności niekomercyjnej- w realizacji przez Gminę Rudnik nad Sanem.
5.	Budżet projektu	15 500 000,00 zł w tym wydatki kwalifikowalne: 15 000 000,00 zł, dofinansowanie z UE: 12 750 000,00 zł
6.	Okres realizacji projektu	II kw. 2026 r. – II kw. 2027 r.

Fiszka nr 2		
1.	Tytuł projektu	Rozwój usług kulturalnych i podniesienie atrakcyjności kulturowej gmin Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe”
2.	Lider/partner projektu	Lider – Gmina Rudnik nad Sanem, partnerzy – Gminne Centrum Kultury w Jeżowie, Gminny Ośrodek Kultury w Krzeszowie
2.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE
3.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie
4.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Niniejszy projekt wpisuje się w następujący typ projektów, określony w SZOOP dla działania FEPK.06.02 Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich i małych miast: – I. ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury. Projekt wpisuje się w określone w Strategii Rozwoju

Fiszka nr 2

		Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030 cele strategiczne: nr 1 – <i>Rozwój gospodarczy poprzez wzrost konkurencyjności gospodarczej oraz wykorzystanie potencjału turystycznego</i>, a także nr 3 – <i>Podniesienie jakości życia mieszkańców</i>. Zakres rzeczowy projektu obejmować będzie: – modernizację budynku Domu Kultury w Rudniku nad Sanem poprzez wykonanie zaplecza kinowego wraz z mechanizacją sceny oraz instalacją kinotechniczną, utworzenie i wyposażenie sal do zajęć tanecznych, muzycznych i plastycznych, a także wyposażenie zaplecza szatniowo-garderbianego - <u>w realizacji przez Gminę Rudnik nad Sanem;</u> – budowa Wiejskiego Centrum Kultury w Przędzeli, w tym utworzenie i wyposażenie pomieszczeń biblioteki, sali widowiskowej, sali ekspozycyjnej, pomieszczenia dla KGW „Przędzelanki”, a także zaplecza kuchennego i sanitarnego - <u>w realizacji przez Gminę Rudnik nad Sanem;</u> – remont sali widowiskowej w świetlicy wiejskiej zlokalizowanej w budynku remizy Ochotniczej Straży Pożarnej w Jeżowie wraz z zakupem wyposażenia, a także zakup sceny mobilnej wraz z zadaszeniem i sprzętem nagłośnieniowym i oświetleniem - <u>w realizacji przez Gminne Centrum Kultury w Jeżowie;</u> – modernizacja budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Krzeszowie wraz z zakupem wyposażenia, obejmującego m.in. instrumenty muzyczne, oraz sprzęt nagłośnieniowy i oświetleniowy - <u>w realizacji przez Gminny Ośrodek Kultury w Krzeszowie;</u>
5.	Budżet projektu	15 800 000 zł w tym wydatki kwalifikowalne: 15 000 000,00 zł, dofinansowanie z UE: 12 750 000,00 zł
6.	Okres realizacji projektu	II kw. 2026 r. – IV kw. 2027 r.

Fiszka nr 3		
1.	Tytuł projektu	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej jako czynnik sprzyjający integracji społecznej mieszkańców Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe”
2.	Lider/partner projektu	Lider – Gmina Jeżowe, partner – Powiat Nizański
2.	Priorytet FEP 2021-2027	PRIORYTET 6 – ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY TERYTORIALNIE
3.	Cel szczegółowy FEP 2021-2027	Cel szczegółowy 5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie
4.	Zakres rzeczowy – typ projektu zgodny z FEP 2021-2027	Niniejszy projekt wpisuje się w następujący typ projektów, określony w SZOOP dla działania FEPK.06.02 Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich i małych miast: – IV. fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych. Projekt wpisuje się w określone w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030 cele strategiczne: nr 1 – <i>Rozwój gospodarczy poprzez wzrost konkurencyjności gospodarczej oraz wykorzystanie potencjału turystycznego</i>, a także nr 3 – <i>Podniesienie jakości życia mieszkańców</i>. Zakres rzeczowy projektu obejmować będzie: – zagospodarowanie przestrzeni publicznej przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Rudniku nad Sanem poprzez wykonanie sensorycznego placu zabaw dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych – podopiecznych Ośrodka, wraz z budową obiektów małej architektury, ścieżek dla pieszych, ogrodzenia oraz oświetlenia, a także wykonanie nasadzeń zieleni i montaż systemu monitoringu wizyjnego - w realizacji przez Powiat Nizański; – zagospodarowanie przestrzeni publicznej przy Zespole Szkół im. gen. Władysława Sikorskiego

		w Rudniku nad Sanem poprzez wykonanie m. in. miejsca obsługi rowerzystów, tężni solankowej wraz z ogrodem kwiatowym, skateparku, pumptracku, lunety obserwacyjnej do obserwacji nocnego nieba, lustra panoramicznego, sceny plenerowej z miejscem na widownię, galerię plenerową do prezentacji sztuki oraz historii regionu, a także obiektów małej architektury, ścieżki edukacyjnej oraz alejki asfaltowej – <u>w realizacji przez Powiat Nizański;</u> – zagospodarowanie przestrzeni publicznej poprzez II etap modernizacji parku w miejscowości Jeżowe, obejmujący m. in. budowę alejek i uzupełnienie nawierzchni w istniejących alejkach, wykonanie nasadzeń drzew, krzewów, bylin i traw ozdobnych, budowę oświetlenia parkowego i systemu monitoringu, budowę obiektu małej gastronomii, renowację altany, budowę parku linowego, zakup i montaż sceny plenerowej oraz budowę miasteczka ruchu drogowego i minirampy - <u>w realizacji przez Gminę Jeżowe;</u> – zagospodarowanie przestrzeni publicznej w miejscowości Krzywda poprzez wykonanie utwardzonej nawierzchni i nasadzeń zieleni, budowę ścieżek dla pieszych oraz obiektów małej architektury, obejmujących m. in. ławki, leżaki, stojaki na rowery, urządzenia siłowni zewnętrznej oraz placu zabaw, a także urządzenia Street Workoutu wraz z systemem monitoringu - <u>w realizacji przez Gminę Jeżowe;</u> – zagospodarowanie przestrzeni publicznej w sołectwie Jeżowe Podgórze (Grąd), poprzez budowę placu zabaw, boiska sportowego, pumptracku, obiektów małej architektury, alejek dla pieszych, ogrodzenia oraz oświetlenia, także wykonanie nasadzeń zieleni oraz montaż systemu monitoringu wizyjnego - <u>w realizacji przez Gminę Jeżowe;</u> – zagospodarowanie przestrzeni publicznej w miejscowości Groble, poprzez budowę i wyposażenie placu zabaw, obejmujących m. in. montaż bujaków, huśtawki wagowej i potrójnej huśtawki wahadłowej, systemu zestawu zabawowego, ścieżki zdrowia, zjazdu linowego oraz obiektów małej architektury, wykonanie ogrodzenia placu zabaw, altany, dojścia do terenu o nawierzchni z kostki brukowej wraz z chodnikiem w ciągu drogi powiatowej: nr 1081R Groble – Sibigi, a także
--	--	---

Fiszka nr 3		
		wykonanie nasadzeń zieleni, miejsc postojowych oraz montaż systemu monitoringu wizyjnego – <u>w realizacji przez Gminę Jeżowe;</u> – modernizacja i rozbudowa placów zabaw oraz miejsc aktywności lokalnej w sołectwach: Jata, Zalesie, Jeżowe Kameralne, Jeżowe Centrum oraz Groble - <u>w realizacji przez Gminę Jeżowe.</u>
5.	Budżet projektu	15 000 000 zł w tym wydatki kwalifikowalne: 15 000 000,00 zł, dofinansowanie z UE: 12 750 000,00 zł
6.	Okres realizacji projektu	II kw. 2026 r. – IV kw. 2027 r.

7. Obszary strategicznej interwencji

Biorąc pod uwagę terytorialny wymiar niniejszej Strategii, OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” położony jest w obrębie wydzielonych obszarów specjalnych, które zostały wyznaczone w strategicznych i planistycznych dokumentach krajowych i wojewódzkich. W celu ich identyfikacji zostały przeanalizowane następujące dokumenty:

- **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030),**
- **Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030,**
- **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030.**

Przez obszary specjalne rozumie się:

- **OF (obszary funkcjonalne)** – obszary, na których występuje względnie wyodrębniający się, intensywny i otwarty system powiązań społecznych, gospodarczych lub przyrodniczych, uwarunkowanych cechami środowiska geograficznego (przyrodniczego i antropogenicznego). Szczególnym typem obszaru funkcjonalnego jest miejski obszar funkcjonalny;
- **OSI (obszary strategicznej interwencji)** – określone w strategii rozwoju obszary o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna, łącząca inwestycje – w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub dotyczące zasobów ludzkich, finansowane z różnych źródeł lub przez rozwiązania regulacyjne

1. OSI Krajowe - Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030):

- **Wschodnia Polska,**

Wschodnia część kraju w największym stopniu skupia obszary zagrożone marginalizacją, a jej województwa - lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie - znajdują się w grupie regionów o zdecydowanie niższym poziomie konkurencyjności w porównaniu do średniej w Unii Europejskiej. W zasięgu OSI Wschodnia Polska znajduje się OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”.

Mapa 3 Wschodnia Polska

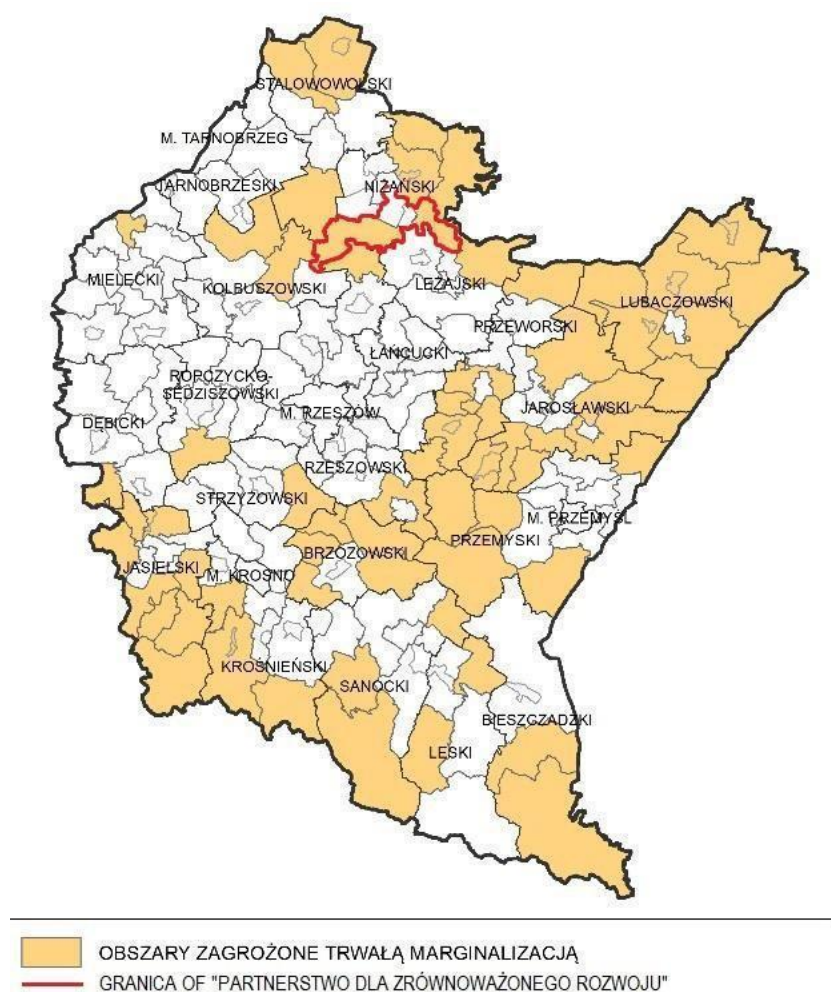
Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

- **Obszary zagrożone trwałą marginalizacją**

Zgodnie z załącznikiem 1. Lista gmin zagrożonych trwałą marginalizacją: programowanie 2021-2027 do KSRR 2030, wśród gmin zagrożonych trwałą marginalizacją, które wchodziły w skład OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” znalazły się gminy: Jeżowe i Krzeszów.

Wskazane obszary zagrożone trwałą marginalizacją charakteryzują się peryferyjnym położeniem poza obszarami głównych aglomeracji oraz słabą dostępnością transportową. Głównym problemem tych obszarów jest niekorzystna sytuacja demograficzna, przejawiająca się starzeniem się społeczeństwa i odpływem młodych, wykształconych osób, a także słabym dostępem do podstawowych usług publicznych oraz dużym zapotrzebowaniem na świadczenia pomocy społecznej. Oprócz tego wyróżnia się tu niski poziom przedsiębiorczości, problemy strukturalne w rolnictwie, niski zasób pozarolniczych miejsc pracy oraz niski poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych mieszkańców, co przekłada się tym samym na niski poziom atrakcyjności inwestycyjnej.

Mapa 4 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

2. OSI Regionalne - Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030:

Oprócz krajowych obszarów strategicznej interwencji, Samorząd Województwa Podkarpackiego wskazał do objęcia specjalnym wsparciem następujące regionalne obszary strategicznej interwencji: subregionalne bieguny wzrostu i miejskie obszary funkcjonalne, miasta powiatowe i małe, Rzeszów i Rzeszowski Obszar Funkcjonalny, obszary wiejskie, obszary zagrożone trwałą marginalizacją w województwie, obszar Bieszczad, a także obszar gmin „Błękitnego Sanu”.

Gminy, wchodzące w skład OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” wpisują się w następujące priorytety, określone dla regionalnych obszarów strategicznej interwencji:

- **7.3. Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju,**
w szczególności w następujące kierunki działań:

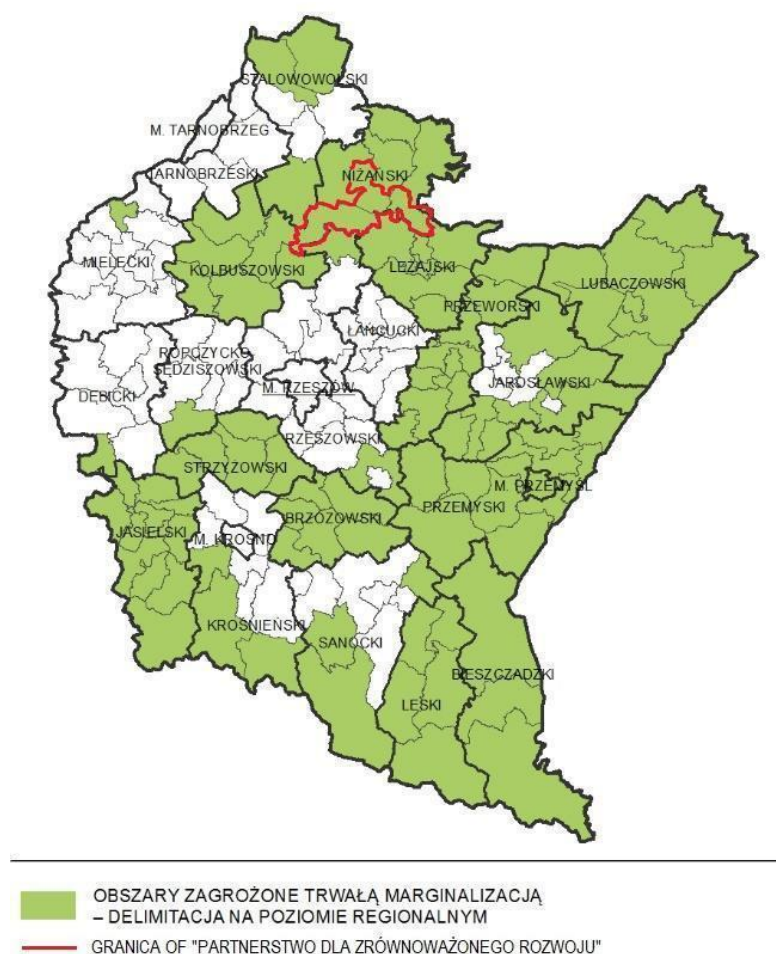
7.3.1. Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją w województwie – gminy: Jeżowe, Krzeszów oraz Rudnik nad Sanem. Polityka regionu dąży do realizacji zasad zrównoważonego rozwoju, która obowiązuje do ukierunkowania działań na zapewnienie mieszkańcom pełnego pakietu możliwości rozwojowych niezależnie od miejsca

zamieszkania. Podejmowane działania mają identyfikować i wzmacniać czynniki rozwojowe obszarów o słabszych perspektywach rozwojowych, wynikających ze struktury społeczno-gospodarczej, peryferyjnego położenia bądź utraty dotychczasowych funkcji. Oczekiwany celami będzie m.in. zwiększenie zasobów infrastrukturalnych w strategicznych sektorach, zdynamizowanie rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o lokalne potencjały, rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności, poprawa dostępu do podstawowych usług publicznych, zniwelowanie wykluczenia transportowego.

Zakładane działania:

- rozwój sektora inwestycji prywatnych w oparciu o lokalne zasoby;
- aktywizacja lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych, poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych i mieszkańców;
- poprawa atrakcyjności inwestycyjnej poprzez zapewnienie przygotowanych terenów inwestycyjnych;
- pobudzanie procesów rozwojowych poprzez zapewnienie lepszej dostępności komunikacyjnej na zewnątrz, w tym rozwój infrastruktury drogowej łączącej się z węzłami sieci dróg szybkiego ruchu oraz infrastruktury kolejowej;
- włączenie komunikacyjne obszarów o utrudnionej dostępności;
- dostosowanie infrastruktury technicznej (energetycznej, telekomunikacyjnej, wodno-kanalizacyjnej) i społecznej, warunkującej rozwój gospodarczy i wyższą jakość życia mieszkańców;
- wzmocnienie roli instytucji publicznych, jako inicjatora nawiązywania partnerstw, współpracy z innymi instytucjami publicznymi, społeczeństwem i innymi interesariuszami na rzecz rozwoju regionu;
- ograniczenie skutków peryferyjnego położenia obszarów przygranicznych poprzez wielopłaszczyznowe wykorzystanie potencjału współpracy transgranicznej;
- intensyfikacja działań w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

Mapa 5 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

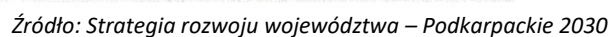
7.3.3. Rozwój i wspieranie obszaru gmin „Błękitny San” – gminy: Jeżowe, Krzeszów oraz Rudnik nad Sanem.

Obszar gmin „Błękitnego Sanu” jest bardzo zróżnicowany pod względem walorów środowiska geograficznego oraz warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Wspólną cechą obszaru jest położenie wzdłuż biegu rzeki San, stąd wyjątkowość obszaru polega na wspólnym koncentrowaniu uwagi na problematyce gospodarki wodno-kanalizacyjnej całej zlewni Sanu oraz możliwości turystycznego wykorzystania rzeki z uwzględnieniem zróżnicowanych warunków przyrodniczych i kulturowych. Podejmowane działania będą miały na celu kompleksowe rozwiązywanie problemów gospodarki wodno-kanalizacyjnej oraz wykorzystanie atutów dla pobudzenia rozwoju gospodarczego gmin poprzez rozwój infrastruktury turystycznej, w celu poprawy jakości życia mieszkańców.

Zakładane działania:

- wykorzystanie biegu rzeki San dla rozwoju przedsiębiorczości i atrakcyjności turystycznej poprzez wielofunkcyjne wykorzystanie i zagospodarowanie jego brzegów i obszarów nadbrzeżnych;

- Mapa 6 Obszar objęty Programem Strategicznym „Błękitny San”

- w szczególności w następujące kierunki działań:

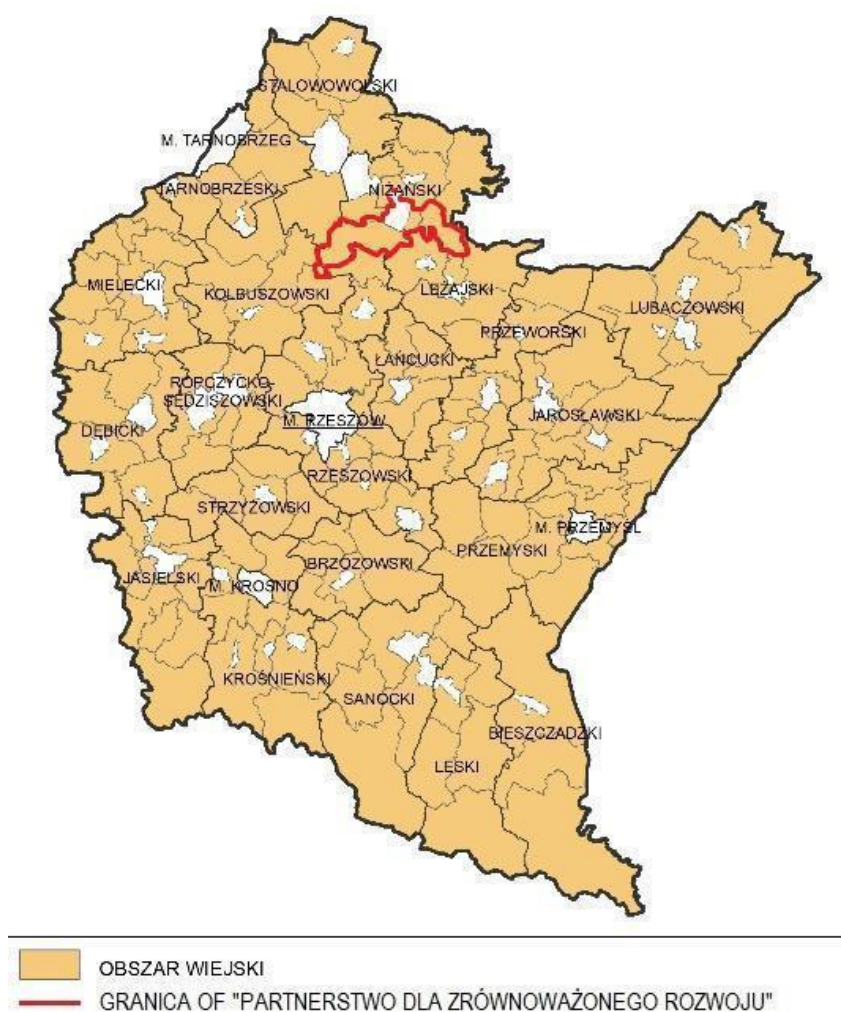
Obszary wiejskie dotyka zjawisko postępującej marginalizacji i niskiego poziomu jakości życia. Kluczową kwestią przeciwdziałającą tym trendom jest rozwój infrastruktury

w szczególności: wodno-kanalizacyjnej, energetycznej, teleinformatycznej oraz transportowej. Działania należy tak ukierunkować, aby umożliwiały rozwój gospodarki i przedsiębiorczości w tym powstawanie miejsc pracy w sektorach pozarolniczych, dostępność do usług publicznych, przekwalifikowanie zawodowe oraz mobilność przestrzenną, przy zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego. Realizacja wyzwań regionalnych pozwoli na wielokierunkowy i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.

Zakładane działania:

- poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym, w tym w relacji do najbliższego regionalnego bieguna wzrostu;
- zwiększenie dostępności cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej;
- modernizacja i rozbudowa energetycznych linii przesyłowych, jako podniesienie komfortu życia i bezpieczeństwa;
- rozwój i poprawa dostępności do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i ściekowej;
- poprawa zarządzania sektorem gospodarki odpadami;
- tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości.

Mapa 7 Obszary wiejskie województwa podkarpackiego

Źródło: Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2030

7.4.2. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich – gminy: Rudnik nad Sanem (część wiejska), Krzeszów oraz Jeżowe.

Rozwój obszarów wiejskich należy oprzeć na wykorzystaniu zróżnicowanych potencjałów rozwojowych, wzmocnieniu sektora rolnictwa, jak również pozarolniczych specjalizacji gospodarczych. Strategicznym działaniem jest również aktywizowanie społeczności do podejmowania działalności gospodarczej wykorzystującej endogeniczne zasoby obszaru jako elementu konkurencyjności i zwiększenia dochodów ludności.

Zakładane działania:

- promowanie lokalnych zasobów (produktów lokalnych, tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych) w celu powstawania alternatywnych źródeł dochodów;
- aktywizacja lokalnych społeczności ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości, jako element wzrostu dochodów ludności wiejskiej;
- kreowanie postaw przedsiębiorczych i lokalnych inicjatorów działalności gospodarczej;
- wspieranie i profilowanie specjalizacji regionalno-lokalnej oraz centrów produkcyjno-usługowych,

- rozwój funkcji turystycznych, kompleksowo wykorzystujących lokalne zasoby i specjalizacje.

7.4.3. Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym

– gminy: Rudnik nad Sanem (część wiejska), Krzeszów oraz Jeżowe.

Kluczowym czynnikiem determinującym inicjowanie procesów rozwoju obszarów wiejskich jest wielokierunkowa aktywizacja społeczności lokalnej. Podniesienie poziomu życia zależy od właściwej identyfikacji potrzeb i możliwości danego obszaru, w który to proces należy włączyć lokalną społeczność. Grupy społeczne powinny także współuczestniczyć w zarządzaniu lokalnymi zasobami. Istotne jest również oddolne zaangażowanie się społeczności w partnerstwa regionalne i ponadregionalne, a nawet międzynarodowe.

Zakładane działania:

- wsparcie mieszkańców w realizacji działań wynikających z lokalnych dokumentów strategicznych mających na celu wzmocnienie tożsamości regionalnej;
- podejmowanie współpracy na rzecz integracji społeczności lokalnej w planowaniu wspólnych działań i podejmowaniu wyzwań rozwojowych (w tym sieciowanie sprzedaży usług i produktów lokalnych);
- poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego, opartych na lokalnych zasobach przyczyniające się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców obszarów wiejskich, integracji społecznej i aktywizacji, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- promocja lokalnej twórczości kulturalnej, rzemieślniczej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, przyczyniającej się do wykreowania produktów charakterystycznych dla poszczególnych miejscowości w oparciu o istniejące zasoby;
- promocja regionalnych specjalizacji w rolnictwie, jego otoczeniu (winiarstwo, pszczerlarstwo itp. oraz usługi socjalne i rzemiosło, handel, przetwórstwo produktów rolnych, rękodzieło itp.);
- upowszechnianie dobrych praktyk przez społeczność lokalną na płaszczyźnie międzyregionalnej i międzynarodowej; wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi.

7.4.4. Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej – gminy: Rudnik nad Sanem (część wiejska), Krzeszów oraz Jeżowe.

Jakość przestrzeni obszarów wiejskich warunkuje możliwość i efektywność działań prorozwojowych. Dlatego też, gospodarka przestrzenna obszarów wiejskich powinna być określona w opracowaniach urbanistycznych, aby zapewnić racjonalne wykorzystanie przestrzeni i zasobów endogenicznych, przy zachowaniu walorów krajobrazowych i przyrodniczych. Należy również dążyć do zachowania zgodności z dokumentami planistycznymi sporządzonymi dla obszarów sąsiednich.

Zakładane działania:

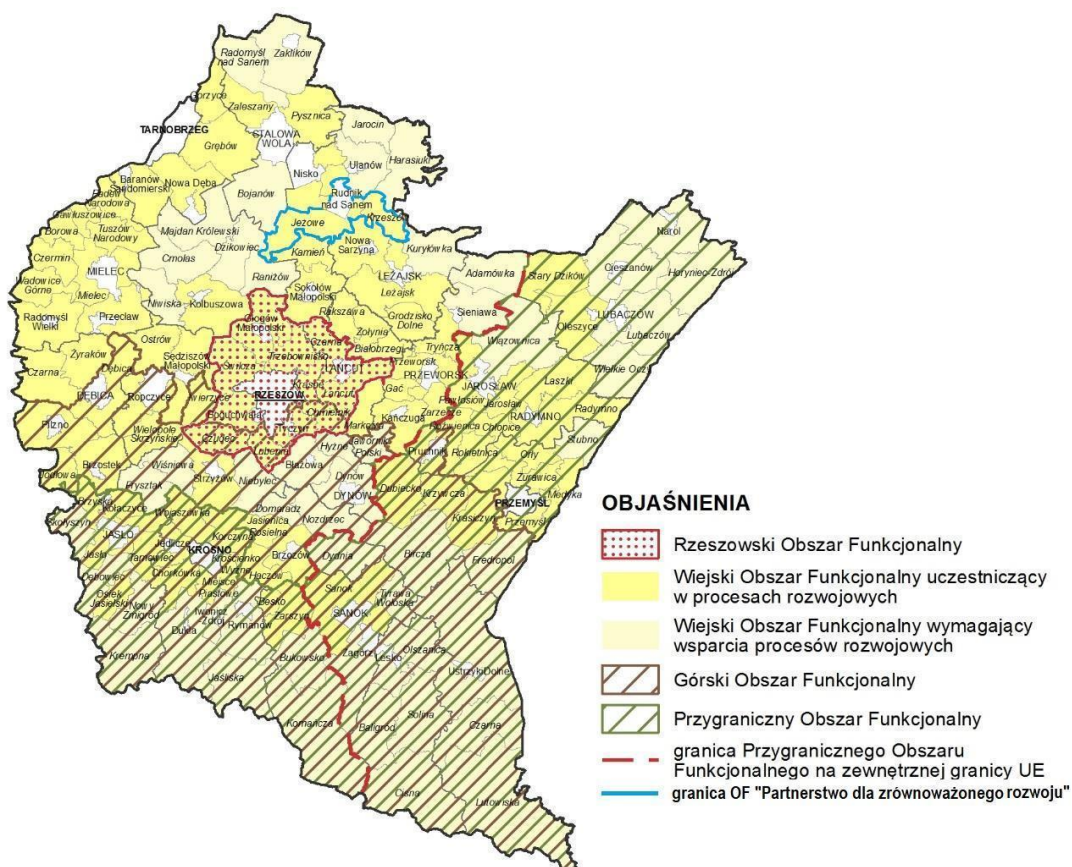
- dostosowanie przestrzeni wiejskiej do potrzeb gospodarczych i społecznych mieszkańców oraz rozwoju turystyki;
- efektywne wykorzystanie przestrzeni poprzez rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społeczno-kulturalnej obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów;

- poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni wiejskiej uzyskana poprzez wspieranie projektów mających na celu funkcjonalne urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku;
- racjonalne wykorzystanie przestrzeni produkcyjnej i osadniczej dzięki wspieraniu działań scaleniowych i zagospodarowania poscaleniowego.

3. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030:

OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” położony jest na terenie obszaru funkcjonalnego o znaczeniu ponadregionalnym – Wiejskiego Obszaru Funkcjonalnego uczestniczącego w procesach rozwojowych, określonego w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030. Wskazany obszar funkcjonalny obejmuje w całości gminy: Krzeszów i Jeżowe, natomiast w przypadku gminy Rudnik nad Sanem – wyłącznie jej część wiejską.

Mapa 8 Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego - Perspektywa 2030

- **Wiejski Obszar Funkcjonalny uczestniczący w procesach rozwojowych**

Wiodące kierunki zagospodarowania:

- 1) rozwój gospodarki rolnej, leśnej oraz działalności pozarolniczej;
- 2) rozwój kapitału ludzkiego oraz wzrost poziomu życia mieszkańców;

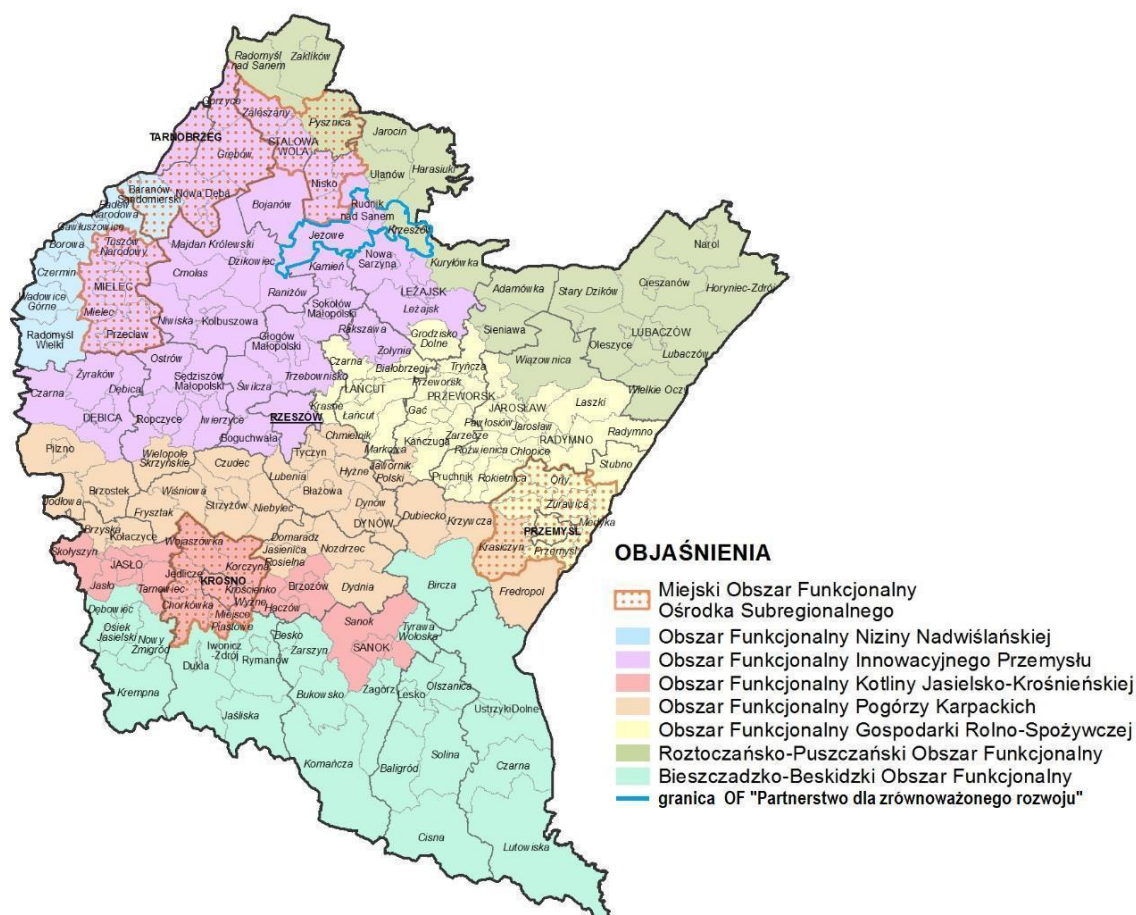
- 3) poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym;
- 4) wzmocnienie powiązań obszarów wiejskich z ośrodkami miejskimi – włączenie terenów wiejskich otaczających miasta w procesy rozwojowe;
- 5) ochrona terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych;
- 6) racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego;
- 7) rozwój infrastruktury technicznej i transportowej.

Zasady i warunki zagospodarowania:

- 1) zagospodarowanie terenów wiejskich umożliwiające wzrost towarowości w rolnictwie;
- 2) rozwój powiązań komunikacyjnych drogowych i kolejowych, poprawiający wewnętrzną i zewnętrzną dostępność obszaru;
- 3) zapobieganie procesom suburbanizacji i rozpraszania zabudowy powodującym degradację otwartych terenów wiejskich przydatnych dla rolnictwa przez intensyfikację użytkowania terenów zainwestowanych;
- 4) rozwój rolnictwa dostosowanego do lokalnych warunków, poprawa struktury agrarnej gospodarstw;
- 5) rozwój i modernizacja bazy usług publicznych;
- 6) poprawa wyposażenia obszaru w infrastrukturę techniczną i transportową.

Oprócz obszarów funkcjonalnych o charakterze ponadregionalnym, w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030 w celu identyfikacji obszarów o różnych priorytetach rozwojowych oraz określenia niezbędnych działań służących optymalnemu wykorzystaniu ich potencjału dla rozwoju województwa, wyznaczone zostały obszary funkcjonalne o charakterze regionalnym, które charakteryzują się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi jednolitymi celami rozwoju. OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” położony jest na terenie Obszaru Funkcjonalnego Innowacyjnego Przemysłu oraz Roztoczańsko-Puszczańskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Mapa 9 Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym

Źródło: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego Perspektywa 2030

- **Obszar Funkcjonalny Innowacyjnego Przemysłu:**

Wiodące kierunki zagospodarowania:

- 1) rozwój bazy innowacyjnego przemysłu;
- 2) rozwój drobnej przedsiębiorczości;
- 3) rozwój funkcji metropolitalnych Rzeszowa;
- 4) wzmocnienie roli miast, jako ośrodków kreujących wysoką jakość życia mieszkańców;
- 5) rozbudowa infrastruktury technicznej i transportowej;
- 6) rozbudowa infrastruktury przeciwpowodziowej;
- 7) rozwój turystyki w oparciu o walory przyrodnicze i kulturowe;
- 8) rozwój produkcji rolnej oraz bazy przetwórstwa rolno-spożywczego;
- 9) rozwój gospodarki leśnej oraz bazy przetwórstwa drewna.

Zasady i warunki zagospodarowania:

- 1) rozwój zakładów przemysłowych m. in. w branży lotniczej, elektromaszynowej i chemicznej oraz firm informatycznych, z wykorzystaniem potencjału naukowo-badawczego i zaawansowanych technologii z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju;

- 2) wzmacnianie zewnętrznych i wewnętrznych powiązań komunikacyjnych obszaru;
- 3) poprawa stanu technicznego infrastruktury drogowej i kolejowej;
- 4) rozwój atrakcji turystycznych oraz infrastruktury turystycznej, w tym rozwój gospodarstw agroturystycznych;
- 5) użytkowanie dolin rzecznych Wisły, Sanu, Wisłoki i Wisłoka zapewniające zachowanie drożności i walorów przyrodniczych korytarzy ekologicznych oraz ich zagospodarowanie w dostosowaniu do wymogów ochrony przeciwpowodziowej;
- 6) uwzględnienie przy zagospodarowaniu terenów ograniczeń związanych z położeniem na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz narażonych na niebezpieczeństwo powodzi;
- 7) zapobieganie procesom suburbanizacji i rozpraszania zabudowy, powodującym degradację otwartych terenów wiejskich przydatnych dla rolnictwa, przez intensyfikację użytkowania terenów zainwestowanych;
- 8) rozwój rolnictwa ekologicznego dostosowanego do lokalnych warunków, poprawa struktury agrarnej gospodarstw;
- 9) zagospodarowanie turystyczne w dostosowaniu do chłonności środowiska;
- 10) zachowanie i ochrona zabytkowych obiektów i urządzeń przestrzennych oraz współczesnego materialnego dziedzictwa kulturowego;
- 11) ochrona i racjonalna gospodarka zasobami wodnymi, leśnymi i zasobami kopalin;
- 12) rozwój terenów inwestycyjnych przy zapewnieniu wymaganego uzbrojenia.

- **Obszar Funkcjonalny Innowacyjnego Przemysłu:**

Wiodące kierunki zagospodarowania:

- 1) rozwój turystyki poznawczo-wypoczynkowej i kwalifikowanej opartej na lokalnych walorach przyrodniczych i kulturowych;
- 2) poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej obszaru;
- 3) ochrona zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;
- 4) utrzymanie i rozwój funkcji uzdrowiskowych Roztocza;
- 5) rozwój zrównoważonej gospodarki leśnej i rolnej;
- 6) rozwój bazy przetwórstwa rolno-spożywczego;
- 7) wznowienie eksploatacji złóż siarki;
- 8) ochrona obszaru przed powodzią.

Zasady i warunki zagospodarowania:

- 1) rozbudowa i modernizacja istniejącej infrastruktury turystycznej;
- 2) rozbudowa istniejących oraz budowa nowych szlaków drogowych oraz modernizacja istniejących linii kolejowych;
- 3) rozwój rolnictwa ekologicznego dostosowanego do lokalnych warunków, poprawa struktury agrarnej gospodarstw;
- 4) rewaloryzacja historycznych układów urbanistycznych świadczących o unikatowej historii i kulturze obszaru;
- 5) ochrona krajobrazów i przyrody obszaru;

- 6) zapobieganie procesom suburbanizacji i rozpraszania zabudowy powodującym degradację otwartych terenów wiejskich przydatnych dla rolnictwa przez intensyfikację użytkowania terenów zainwestowanych;
- 7) uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej oraz zagospodarowanie terenów sprzyjające naturalnej retencji wód powierzchniowych;
- 8) uwzględnienie przy zagospodarowaniu terenów ograniczeń związanych z położeniem na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz narażonych na niebezpieczeństwo powodzi.

4.OSI – Lokalne - Strategia Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030

W ramach Strategii wyodrębniono trzy cele strategiczne, które są względem siebie równoważne i uzupełniające się:

- **Cel strategiczny 1 Rozwój gospodarczy poprzez wzrost konkurencyjności gospodarczej oraz wykorzystanie potencjału turystycznego;**
- **Cel strategiczny 2 Zrównoważony rozwój poprzez wzmocnienie infrastruktury technicznej oraz działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego;**
- **Cel strategiczny 3 Podniesienie jakości życia mieszkańców.**

Cele te powiązane są ze zidentyfikowanymi lokalnymi obszarami strategicznej interwencji, co zostało przedstawione w załączniku graficznym, stanowiącym mapę nr 5 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” – Obszary strategicznej interwencji w rozdziale 9 Model strukturalny funkcjonalno – przestrzennej gminy wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej. Z kolei działania planowane do realizacji w ramach wyznaczonych obszarów strategicznym, w ujęciu graficznym przedstawia mapa nr ... Model struktury funkcjonalno-przestrzennej OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” – Wieloletni plan inwestycyjny.

8. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Struktura funkcjonalno-przestrzenna obszaru funkcjonalnego to system powiązanych ze sobą różnych elementów zagospodarowania pełniących określone funkcje, które łącznie tworzą jego spójny obraz. Elementami tej struktury są zarówno poszczególne części tego obszaru, które tworzą złożone systemy (np. ośrodki osadnicze, węzły ekologiczne, tereny produkcji rolniczej), tereny różniące się między sobą przeznaczeniem, użytkowaniem, jak i sieci infrastrukturalne (transportowe, elektroenergetyczne), które umożliwiają kontakty i powiązania pomiędzy poszczególnymi częściami obszaru funkcyjnego.

Głównym celem kształtowanego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” jest wykorzystanie wykształconej struktury osadniczej do dynamizacji rozwoju oraz stworzenie warunków do racjonalnego organizowania przestrzeni i egzekwowania ładu przestrzennego dla realizacji działań będących odpowiedzią na wyzwania rozwojowe OF. Model ten będzie sprzyjał zwiększaniu dyfuzji rozwoju z miejsc i ośrodków cechujących się relatywnie wysokim stopniem rozwoju i mających szanse na uzyskanie wysokiej dynamiki wzrostu do obszarów o niższych wskaźnikach rozwojowych, które z ośrodkami tymi mogą być lepiej powiązane dzięki rozwojowi infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej, a także dzięki dostępowi do informacji dostępnej w tych ośrodkach i zacieśniania kooperacji z instytucjami i firmami w nich funkcjonującymi.

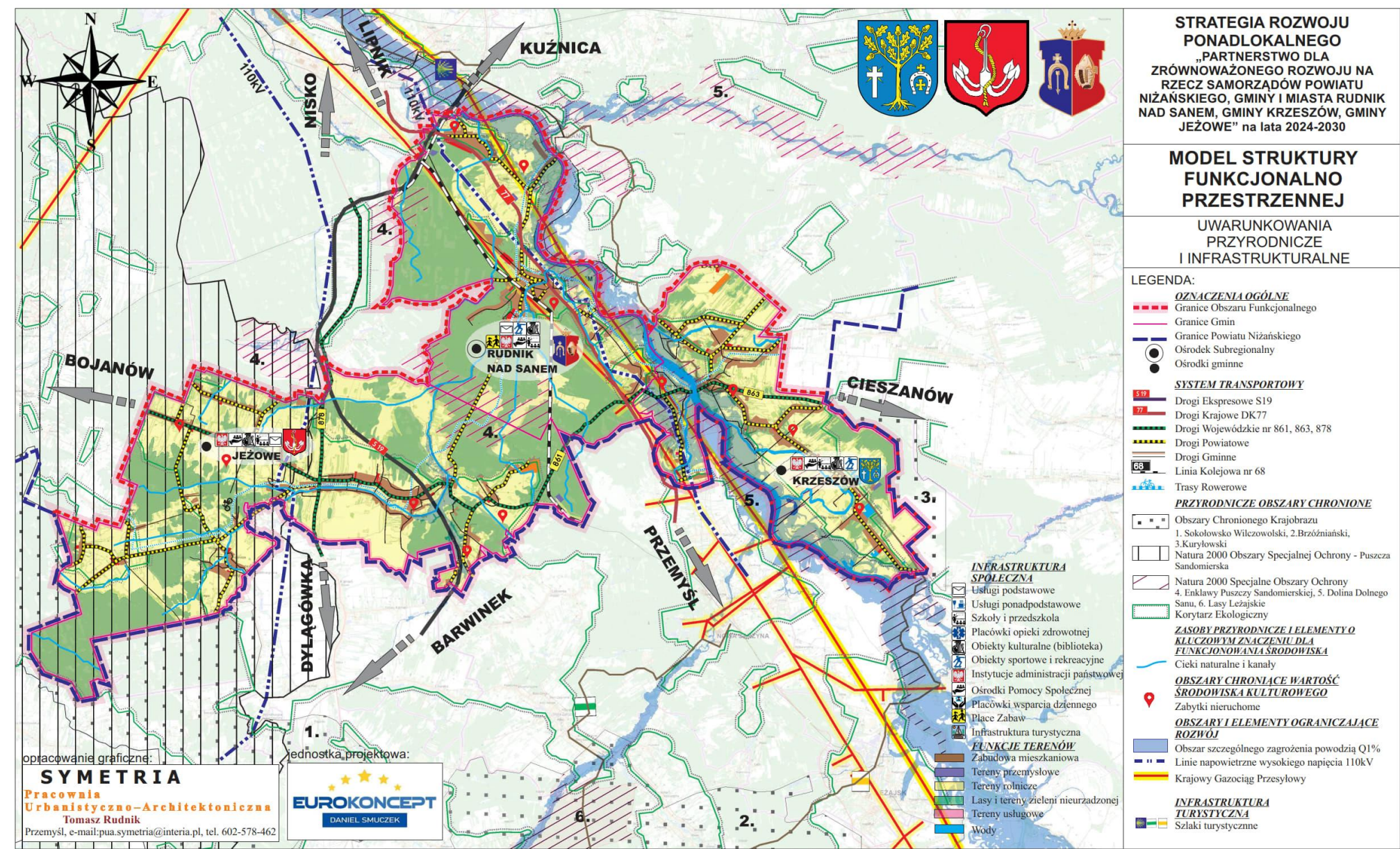
Zagospodarowanie przestrzenne OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” powinno umożliwiać osiągnięcie trwałego wzrostu gospodarczego, przy zapewnieniu poprawy stanu środowiska przyrodniczego i umożliwieniu obecnym i przyszłym mieszkańcom obszaru dostępu do zasobów przyrody i dóbr kultury. Powinno ono także zwiększać integrację funkcjonalną pomiędzy najważniejszymi ogniwami układu osadniczego i gospodarczego, ich relacje z układem regionalnym oraz powiązania z otoczeniem krajowym i międzynarodowym. Sposób zagospodarowania i rozmieszczenie poszczególnych elementów zagospodarowania sprzyjać powinien również eliminowaniu lub minimalizowaniu konfliktów przestrzennych, które mogą powstać pomiędzy funkcjami społeczno-gospodarczymi i poszczególnymi podmiotami gospodarczymi na tle wykorzystywania ograniczonej przestrzeni i jej zasobów.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

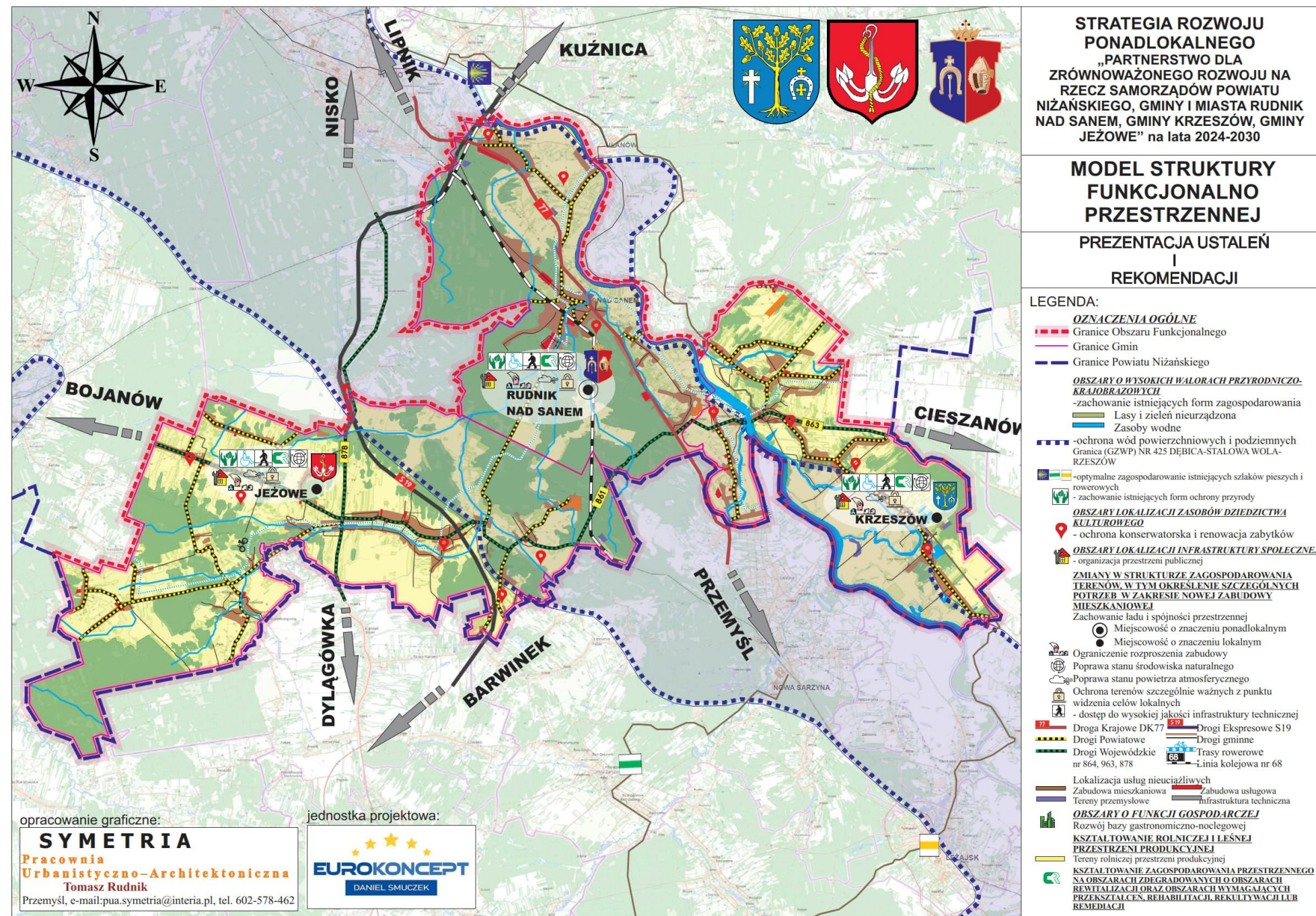
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”, uwzględniając regionalną politykę rozwoju określoną w Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030 roku, organizuje warunki przestrzenne dla alokacji funkcji społeczno-gospodarczych i poszczególnych inwestycji. Określone w Strategii inicjatywy lokalne stanowią komplementarne przedsięwzięcia wobec projektów strategicznych i łącznie przyczyniają się do realizacji priorytetów rozwojowych, które są w pełni spójne z celami wyznaczonymi na poziomie regionalnym.

Na strukturę funkcjonalno-przestrzenną OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” składają się elementy stanowiące niezależnie funkcjonujące układy i struktury lub budujące strefy funkcjonalne będące obszarami o zbliżonych bądź powiązanych funkcjach i kierunkach rozwoju, które ukształtowały się w wyniku rozwoju obszaru i działalności człowieka. Funkcjonowanie i rozwój elementów antropogenicznych struktury przestrzennej uzależnione są od warunków przyrodniczych, czyli elementów składających się na układ naturalny współtworzący niniejszą strukturę.

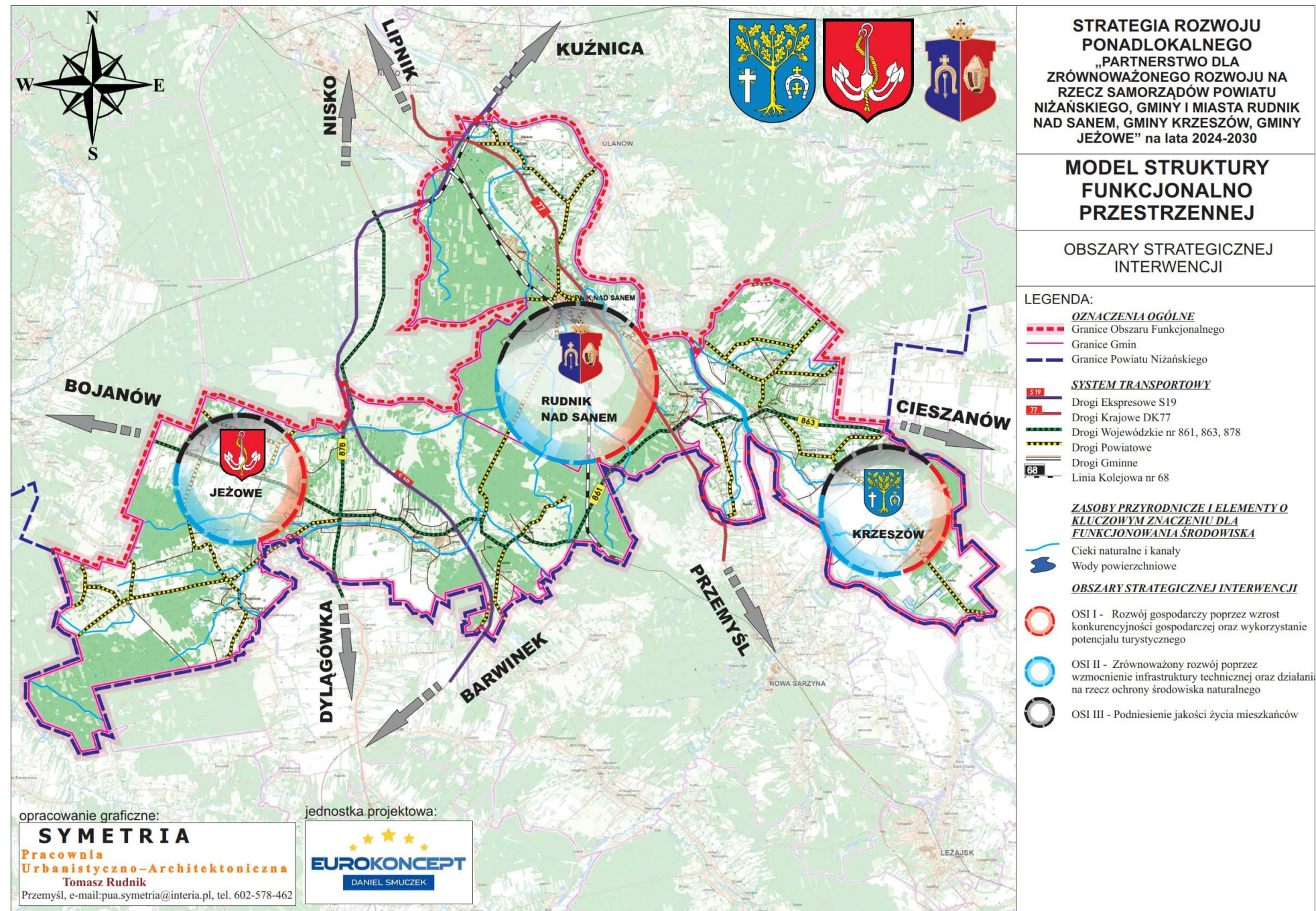
Mapa 3 Model struktury funkcjonalno – przestrzennej – Uwarunkowania przyrodnicze i infrastrukturalne

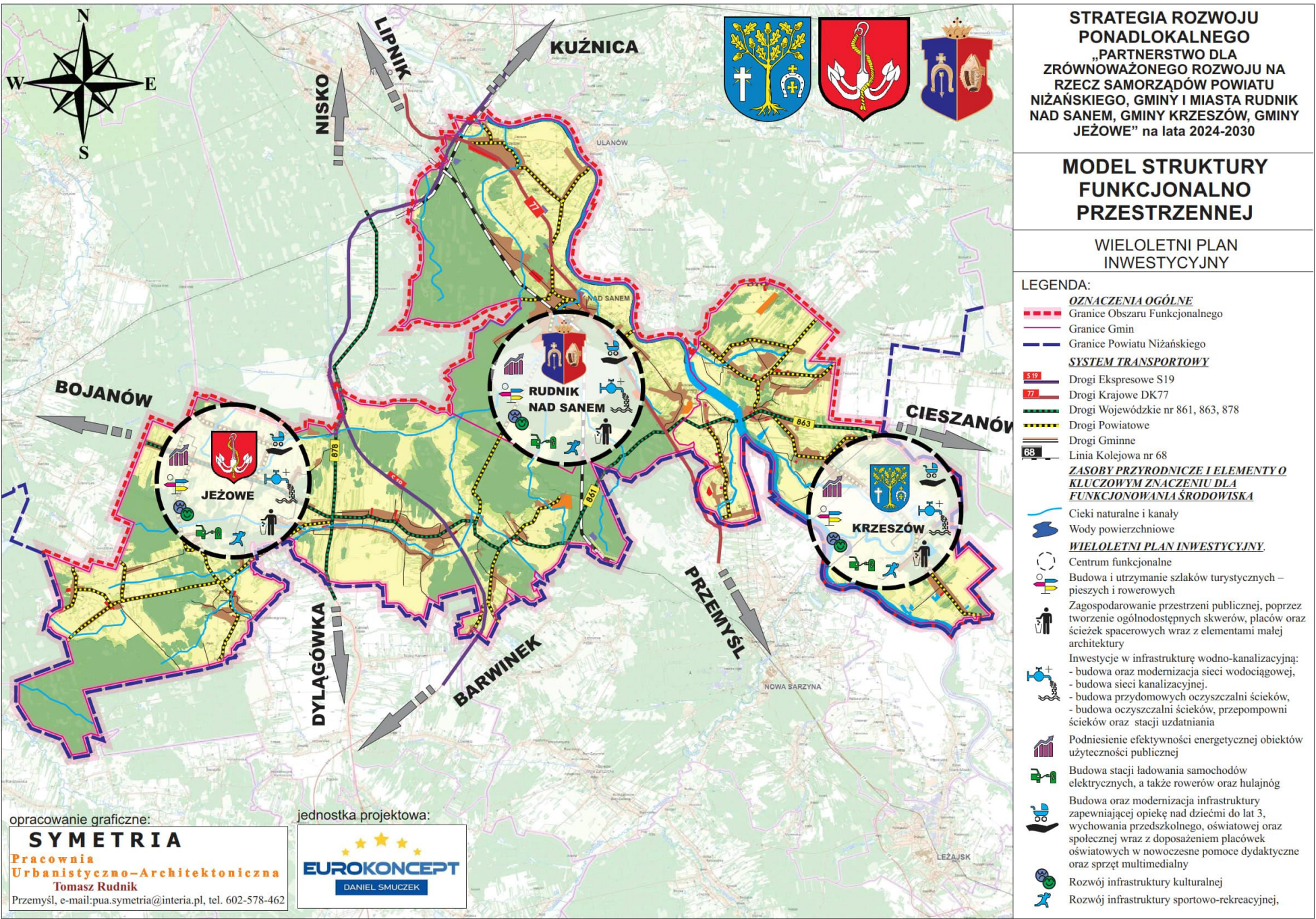

Mapa 4 Model struktury funkcjonalno – przestrzennej – Ustalenia i rekomendacje

Mapa 5 Model struktury funkcjonalno przestrzennej – Obszary strategicznej interwencji

Ustalenia i rekomendacje w zakresie lokalnych polityk przestrzennych

Ustalenia i rekomendacje dotyczące prowadzenia polityki przestrzennej w Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030, zostały opracowane na podstawie diagnozy stanu obecnego, istniejących uwarunkowań funkcjonalno-przestrzennych oraz zapisów dotyczących polityki przestrzennej w obowiązującym w poszczególnych gminach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Ochrona środowiska i jego zasobów, w tym ochrona powietrza, przyrody i krajobrazu

- zachowanie istniejących form zagospodarowania (lasy, zasoby wodne),
- dążenie do zachowania i odtworzenia naturalnych form krajobrazu leśnego i równowagi ekologicznej podstawowych ekosystemów,
- tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego, uwzględniającego i zapewniającego ochronę podstawowych procesów ekologicznych,
- zapobieganie degradacji i zrównoważony rozwój terenów wchodzących w skład obszarów Natura 2000,
- ochrona istniejących zasobów leśnych poprzez racjonalne wykorzystanie i zagospodarowanie w celach rekreacyjnych i turystycznych, ochrona i zachowanie spójności kompleksów leśnych,
- optymalne zagospodarowanie istniejących oraz nowopowstających szlaków pieszych i rowerowych, wyznaczenie miejsc odpoczynku, biwakowania, ścieżek edukacyjnych, punktów widokowych, zgodnie z zasadami ochrony terenów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych.
- odpowiednie oznakowanie miejsc o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych,
- ograniczenie negatywnego wpływu terenów koncentracji usług na środowisko, krajobraz,
- zachowanie istniejących zadrzewień śródpolnych,
- poprawa stanu powietrza atmosferycznego i dbałość o wpływ na zmiany klimatu poprzez zwiększenie stopnia wykorzystania OZE, termomodernizację budynków, obiektów użyteczności publicznej i siedzib przedsiębiorstw,
- ochrona gleb poprzez hamowanie procesów degradacyjnych oraz zakaz zabudowy na terenach o wysokich klasach bonitacyjnych gleb,
- ochrona wód powierzchniowych i podziemnych, zgodnie z warunkami stref ochronnych, znajdujących się na terenie OF, w tym uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej,
- ochrona wód przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł rolniczych poprzez wdrożenie i przestrzeganie zasad Dobrej Praktyki Rolniczej, np. nie nawożenie, nie składowanie nawozów i kiszzonek w pobliżu cieków,
- wypracowanie racjonalnej polityki gospodarowania odpadami, niezbędnej przy rozwoju usług turystycznych oraz przy wdrażaniu nowych rozwiązań technicznych - np. sprzęt elektryczny, elektronika),
- dbałość o właściwe stosunki wodne obszaru.

Ochrona dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury

- ochrona konserwatorska i renowacja zabytków,
- eksponowanie i wykorzystywanie zabytków w celach turystycznych w sposób zrównoważony, umożliwiający zachowanie i utrzymanie zabytku,
- zachowanie zieleni w otoczeniu zabytków,
- promowanie zasobów dziedzictwa kulturowego w formie kompleksowej, by stanowiły całościowy zasób kulturowy przekazywany młodym pokoleniom i udostępniony odwiedzającym,
- odpowiednie oznakowanie miejsc, w których zlokalizowane są obiekty zabytkowe.

Zmiany w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenie szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

- zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców poprzez dostęp do wysokiej jakości infrastruktury technicznej: dróg, ścieżek rowerowych, chodników, sieci wodociągowej i kanalizacyjnej,
- kształtowanie funkcjonalnych układów zabudowy zgodnie z zasadami ładu przestrzennego, dostępnych komunikacyjnych, wyposażonych w niezbędną infrastrukturę i mających dostęp do funkcji pozamieszkaniowych,
- ochrona układu ruralistycznego miasta Rudnik nad Sanem oraz miejscowości Krzeszów.
- zachowanie ładu i spójności przestrzennej poprzez kontynuowanie tradycyjnych form osadnictwa, utrzymanie skali i struktury jednostek osadniczych, kształtowanie formy architektonicznej nowych obiektów w nawiązaniu do istniejącej architektury, aktualizowanie miejscowego planów zagospodarowania przestrzennego,
- dbałość o ład przestrzenny terenów mieszkaniowych, objęcie ich miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego,
- zapobieganie niekontrolowanemu rozpraszaniu się zabudowy, dbałość o optymalne wykorzystanie obecnych terenów zabudowanych, skupianie zabudowy i zachowywanie ciągłości układów przestrzennych,
- ograniczenie zabudowy na obszarach gruntów o wysokich klasach bonitacyjnych poza zwartą zabudową, dopuszczenie w tych miejscach zabudowy gospodarczej związanej z produkcją rolną,
- zapewnienie zieleni oraz dostępu do terenów rekreacji i wypoczynku,
- zwiększenie retencji wodnej na terenach zurbanizowanych poprzez prawidłowe użytkowanie gleb, prowadzenie prac przeciwoerozyjnych, zalesianie, tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków, ochronę i odtwarzanie oczek wodnych, retencjonowanie wody w już istniejących zbiornikach i rowach oraz zachęcanie do wykonywania nowych zbiorników wodnych,
- organizacja przestrzeni publicznej, miejsc wypoczynku, rekreacji, skwerów, placów, zieleni urządzonej,
- utrzymanie skali i struktury jednostek gospodarczych,
- lokalizacja usług nieuciążliwych, wynikających z uzasadnionych potrzeb mieszkańców, w obrębie istniejących układów przestrzennych.

Lokalizacja obiektów handlu wielkopowierzchniowego

- stworzenie warunków do przestrzennej koncentracji usług,
- zapewnienie miejscom koncentracji usług dostępu do niezbędnej infrastruktury technicznej,
- ograniczenie negatywnego wpływu terenów koncentracji usług na sąsiadujące z nimi tereny mieszkaniowe, środowisko, krajobraz,
- rozwój bazy gastronomiczno-noclegowej na rzecz rozwoju turystyki, zgodnie z zasadami prowadzenia usług, w tym nieuciążliwych na terenach mieszkaniowych,
- tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości.

Lokalizacja kluczowych inwestycji celu publicznego

- ochrona terenów szczególnie ważnych z punktu widzenia publicznych celów ponadlokalnych i lokalnych jak: realizacja inwestycji komunalnych, usług publicznych, infrastruktury technicznej, realizacji dróg,
- analiza różnych wariantów lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz analiza indywidualnych przypadków, uwzględniająca zapotrzebowanie społeczne na daną inwestycję, a także jej wpływ na układ przestrzenny.

Rozwój systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej

- likwidacja barier architektonicznych i poprawa dostępności obiektów użyteczności publicznej dla osób z niepełnosprawnościami różnego typu,
- zapewnienie dogodnej dostępności komunikacyjnej obiektów użyteczności publicznej, udogodnienia dla rowerzystów, rodziców z dziećmi na wózkach, bezpieczne przejścia dla pieszych,
- zwiększanie funkcjonalności obiektów użyteczności publicznej i w miarę możliwości łączenie różnych, uzupełniających się funkcji w jednym obiekcie,
- zwiększanie zdolności usługowej obiektów i instytucji infrastruktury społecznej należącej do samorządów, poprzez ich rozwój,
- dbałość o ład przestrzenny i estetykę przestrzeni publicznych wokół obiektów użyteczności publicznej,
- kształtowanie funkcjonalnych układów zabudowy dostępnych komunikacyjnie, wyposażonych w niezbędną infrastrukturę,
- zapobieganie niekontrolowanemu rozpraszaniu się zabudowy, dbałość o optymalne wykorzystanie obecnych terenów zabudowanych, skupianie zabudowy i zachowywanie ciągłości układów przestrzennych,
- poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz gminy,
- lokalizacja usług nieuciążliwych, wynikających z uzasadnionych potrzeb mieszkańców, w obrębie istniejących układów przestrzennych.

Lokalizacja urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW

- priorytet dla instalacji odnawialnych źródeł energii zamontowanych na budynkach,
- lokalizowanie urządzeń i infrastruktury towarzyszącej na gruntach niższych klas bonitacyjnych oraz na nieużytkach,

- realizacja inwestycji w zakresie odnawialnych źródeł energii z poszanowaniem walorów krajobrazowych.

Lokalizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

- zakaz lokalizacji działalności uciążliwej lub szkodliwej dla rolnictwa na obszarach mieszkalnych,
- zakaz lokalizacji działalności uciążliwej lub szkodliwej dla rolnictwa na obszarach wykorzystywanych rolniczo,
- analiza różnych wariantów lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Kształtowanie rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

- dążenie do zachowania i odtworzenia naturalnych form krajobrazu leśnego i równowagi ekologicznej podstawowych ekosystemów,
- ochrona istniejących zasobów leśnych poprzez racjonalne wykorzystanie i zagospodarowanie, ochrona i zachowanie spójności kompleksów leśnych,
- ochrona wód przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł rolniczych poprzez wdrożenie i przestrzeganie zasad Dobrej Praktyki Rolniczej, np. nie nawożenie, nie składowanie nawozów i kiszzonek w pobliżu cieków,
- zwiększenie retencji wodnej na terenach rolniczych poprzez prawidłowe użytkowanie rolnicze gleb, prowadzenie prac przeciwoerozyjnych, zalesianie, tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków, ochronę i odtwarzanie oczek wodnych i mokradeł, retencjonowanie wody w już istniejących zbiornikach i rowach oraz zachęcanie do wykonywania nowych zbiorników wodnych.
- rozwój drobnego przetwórstwa rolno-spożywczego, opartego na ekologicznych technologiach produkcji,
- ochrona gleb poprzez hamowanie procesów degradacyjnych oraz zakaz zabudowy na terenach o wysokich klasach bonitacyjnych gleb, dopuszczenie w tych miejscach zabudowy gospodarczej związanej z produkcją rolną,
- wyposażenie obszarów produkcji rolnej w niezbędną infrastrukturę,
- zachowanie istniejących zadrzewień śródpolnych,
- dbałość o właściwe stosunki wodne obszaru,
- wspieranie zwiększania areału gospodarstw,
- wspieranie rozwoju gospodarstw specjalistycznych,
- zakaz lokalizacji działalności uciążliwej lub szkodliwej dla rolnictwa na obszarach wykorzystywanych rolniczo.

Kształtowanie zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

- obszary zdegradowane winny zostać wyznaczone na podstawie gminnych programów rewitalizacji, gdzie wskazane zostaną jednostki referencyjne charakteryzujące się problemami w sferze społecznej, przy jednoczesnym występowaniu problemów przynajmniej w jednej innej sferze oraz największą liczbą zidentyfikowanych negatywnych zjawisk.

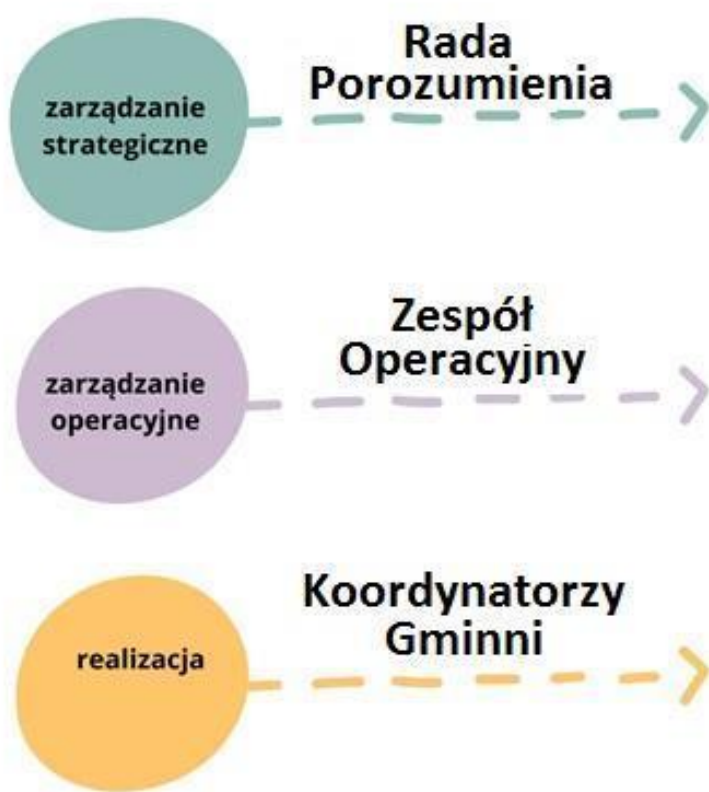
- powinny zostać wyznaczone podobszary, na których występuje wysokie natężenie negatywnych zjawisk w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej oraz środowiskowej a jednocześnie mający istotne znaczenie dla rozwoju gminy i planowane jest na nim przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych,
- powinno się planować uporządkowanie istniejącej zabudowy mieszkaniowej, rekreacyjnej, usługowej i przemysłowej na podstawie wniosków z bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę z zapewnieniem właściwego układu komunikacyjnego.
- powinno się zapewnić takie formowanie zabudowy w zakresie gabarytów, spadków dachów, ich kolorystyki oraz wskaźników zabudowy, które stanowią kontynuację oraz uzupełnienie walorów krajobrazowych OF.

9. System realizacji strategii oraz jej monitoring i ewaluacja

Wdrożenie Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Niżańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe na lata 2024-2030”, wymaga wypracowania mechanizmów umożliwiających sprawne współdziałanie zaangażowanych jednostek samorządu terytorialnego. Nie mniej istotnym wymiarem jest ustanowienie płaszczyzny dialogu władz lokalnych (sygnatariuszy porozumienia) oraz partnerów społecznych i gospodarczych, aby zapewnić włączenie w realizację zapisów Strategii również przedsiębiorców, organizacje pozarządowe oraz indywidualnych mieszkańców.

9.1. Struktura organizacyjna zarządzania Strategią

Partnerstwo nie posiada zinstytucjonalizowanej formy prawnej ani wyodrębnionej formalnie struktury organizacyjnej, tym samym działa w oparciu o funkcjonalną strukturę organizacyjną.

Najwyższym organem decyzyjnym partnerstwa jest Rada Porozumienia. Podstawową rolą Rady jest budowanie klimatu współpracy pomiędzy różnymi podmiotami na rzecz realizacji ustaleń Strategii, a także podejmowanie decyzji strategicznych dla rozwoju partnerstwa (jako obszaru i jako organizacji współpracy). Rada Porozumienia współpracuje na bieżąco z Zespołem Operacyjnym.

Posiedzenia Rady Porozumienia mają charakter cykliczny, odbywają się niezwłocznie w razie wystąpienia potrzeby. Szczegóły funkcjonowania Rady Porozumienia określa samo porozumienie

Tabela 2 Skład i zadania Rady Porozumienia

Skład	Najważniejsze zadania
Przedstawiciele władz wykonawczych wszystkich jednostek samorządu terytorialnego tworzących partnerstwo (Starosta Niżański, Burmistrz Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Wójt Gminy Krzeszów oraz Wójt Gminy Jeżowe) lub osoby je reprezentujące. Pracami Rady Porozumienia kieruje Przewodniczący wybrany przez Radę na roczną kadencję	– opiniowanie i zatwierdzanie projektu Strategii, – opiniowanie i zatwierdzanie projektów zawartych w Strategii, – opiniowanie i zatwierdzanie projektów zmian Strategii, – opiniowanie rozwiązań wdrożeniowych Strategii, – opiniowanie i zatwierdzanie dokumentów niezbędnych w procesie przygotowania i wdrażania Strategii, – podejmowanie decyzji niezbędnych do bieżącego funkcjonowania struktur Porozumienia, – określenie zasad finansowania realizacji Strategii, – powoływanie członków Zespołu Operacyjnego, – inicjowanie dodatkowych działań, porozumień i dokumentów rozwijających współpracę gmin, – powoływanie i rozwiązywanie dodatkowych struktur roboczych służących realizacji strategii, np. zespołów roboczych dla poszczególnych projektów.

Źródło: Opracowanie własne

Zarządzanie operacyjne powierzono Zespołowi Operacyjnemu. Zasadniczym jego zadaniem jest rozwijanie koncepcji projektowych zawartych w Strategii oraz realizacja projektów, koordynowanie działań podejmowanych przez poszczególnych partnerów, monitorowanie oraz informowanie o postępach we wdrażaniu Strategii. Ponadto Zespół proponuje optymalne ścieżki i mechanizmy osiągania opisanych w niej celów oraz zapewnienie wymiany informacji pomiędzy podmiotami bezpośrednio zaangażowanymi we wdrażanie ustaleń zawartych w dokumencie.

Spotkania Zespołu odbywają się w razie wystąpienia potrzeby jednak nie rzadziej niż raz na kwartał. Członkowie Zespołu współpracują na bieżąco z przedstawicielami Powiatu Niżańskiego oraz gmin tworzących porozumienie i zapewniają ich zaangażowanie w przygotowane projekty wynikające ze Strategii.

Tabela 3 Skład i zadania Zespołu Operacyjnego

Skład	Najważniejsze zadania
Przedstawiciele gmin, wybierani przez Radę Porozumienia. Pracami Zespołu Operacyjnego kieruje Lider Porozumienia – Powiat Nizański	– koordynacja opracowania i wdrażanie Strategii, – koordynacja współpracy między gminami – Stronami Porozumienia, – współpraca z wykonawcą Strategii, – koordynacja identyfikacji i realizacji projektów oraz zapewnienie komplementarności realizowanych zadań w ramach Porozumienia, – monitorowanie wdrażania Strategii w oparciu o system wskaźników realizacji, – przygotowanie raportów z realizacji strategii przekazywanych Radzie Porozumienia, – bieżący kontakt z osobami odpowiedzialnymi za realizację projektów w ramach Strategii, – roboczy kontakt z innymi instytucjami zaangażowanymi w realizację Strategii, – formułowanie „zasad działania” w przypadku, gdy takie zasady służą realizacji projektów, – prowadzenie działań informacyjnych i konsultacyjnych skierowanych do interesariuszy, – formułowanie wniosków i opinii dla Rady Porozumienia.

Źródło: Opracowanie własne

Ze względu na istotną rolę osób zajmujących się w poszczególnych urzędach pozyskiwaniem środków ze źródeł zewnętrznych, zakłada się ich systematyczną współpracę w ramach Zespołu Operacyjnego.

W uzasadnionych przypadkach, dla projektów złożonych, wielowymiarowych i wieloletnich, Rada Porozumienia może podjąć decyzję o powołaniu operatora zarządzającego efektami projektu np. daną placówkę oświatową lub instytucję kultury – zgodnie z zadaniami określonymi przy powołaniu tych jednostek. Na każdym etapie wdrażania Strategii, wraz z jej ewaluacją i monitoringiem, rekomendowana jest stała analiza funkcjonowania systemu organizacyjnego i podjęcie decyzji kierunkowych o utrzymaniu bądź zmianach np. reorganizacji Zespołu Operacyjnego, lub w kierunku dalszej instytucjonalizacji w celu poprawienia sprawności organizacyjnej, technicznej, koordynacyjnej, w tym również zmiany wszelkiego rodzaju zmiany organizacyjne (formalne).

9.2. Uzgodnienia projektu Strategii

W ramach procesu strategicznego dokonano również szeregu uzgodnień strategicznych, wynikających przede wszystkim z przepisów ogólnych, ale także i przyjętych założeń w zakresie partycypacji.

W dniach przeprowadzone zostały konsultacje społeczne, których głównym celem było uspołecznienie wniosków i założeń strategicznych, przekazanie do zaopiniowania przez przedstawicieli lokalnego środowiska i wypracowanie wspólnej, społecznie akceptowanej, wersji strategii terytorialnej. W ramach konsultacji nie zgłoszono uwag/zgłoszono następujące uwagi:

Opracowany projekt Strategii oraz zawarte z nim projekty strategiczne, w tym projekty do realizacji w ramach Instrumentu IIT, został pozytywnie zaopiniowany i zatwierdzony przez Radę Porozumienia, która w dniu podjęła uchwałę w tej kwestii.

W ramach formalnego procesu *dokonano uzgodnień* w zakresie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska oraz Podkarpackim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym.

Podrozdział ten uzupełniony zostanie po zakończeniu konsultacji społecznych i uzgodnień.

9.3. Aktualizacja Strategii

Decyzja o aktualizacji Strategii podejmowana jest przez Radę Porozumienia. Proces może przyjąć formę:

- aktualizacji systemowej, gdzie zmiana dotyczy celów, rozwiązań dotyczących wdrażania i/lub monitorowania Strategii. Konieczność zmian wynika z wniosków z monitorowania oraz ewaluacji, analizy zmian sytuacji społeczno-gospodarczej lub innych o charakterze systemowym (zmiany prawne, wytyczne programowe, itp.);
- aktualizacji listy projektów, która wynika z procesu wyłaniania projektów partnerskich oraz weryfikacji listy wskazanej w Strategii.

Przyjęto, iż w uzasadnionych przypadkach, nie rzadziej niż raz w trakcie obowiązywania, Strategia będzie przedmiotem kompleksowej i pogłębionej oceny wszystkich jej elementów, z uwzględnieniem aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej, systemu finansowania, warunków formalnych i prawnych i innych mających wpływ na jej efektywną realizację. Na podstawie przeprowadzonej analizy formułuje się wnioski będące podstawą do podjęcia decyzji strategicznych przez Radę Porozumienia w zakresie utrzymania lub zmiany kierunków strategicznych.

Rada Porozumienia podejmuje decyzję, a następnie ogłasza możliwość zgłaszania propozycji projektowych realizujących cele i kierunki działań. Zebrane propozycje poddawane są ocenie przez Zespół Operacyjny zgodnie z przyjętymi w Strategii kryteriami. Wyniki oceny przedstawiane są Radzie Porozumienia, która podejmuje decyzję o uzupełnieniu listy. Raz do roku (w drugim półroczu danego roku) Zespół Operacyjny dokonuje przeglądu stopnia realizacji projektów wskazanych w Strategii. Na podstawie informacji uzyskanych od koordynatorów gminnych - formułuje opinię dot. utrzymania bądź usunięcia projektu. Opinia przedstawiana jest Radzie Porozumienia, która podejmuje ostateczną decyzję.

9.4. Zmiana składu porozumienia

Zmiana składu porozumienia może nastąpić poprzez:

- **przystąpienie do partnerstwa nowego członka.** W tym przypadku zainteresowany podmiot składa do przewodniczącego Rady Porozumienia wniosek o dołączenie do partnerstwa składając jednocześnie deklarację o akceptacji obowiązującej strategii ponadlokalnej i włączeniu się w realizację jej postanowień. Rada Porozumienia podejmuje decyzję zgodnie z porozumieniem i regulaminem,
- **rezygnację partnera ze współpracy.** W tym przypadku członek partnerstwa składa do przewodniczącego Rady Porozumienia deklarację o rezygnacji z członkostwa w partnerstwie, a ostateczna decyzja zapada na kolejnym posiedzeniu Rady Porozumienia. Rezygnacja nie powinna nieść za sobą negatywnych skutków dla wcześniej uruchomionych strategicznych przedsięwzięć rozwojowych;
- **usunięcie partnera.** W przypadku uporczywego uchylania się od obowiązków przez okres minimum jednego roku (brak uczestnictwa w posiedzeniach Rady Porozumienia, brak lub nikłe zaangażowanie pracowników w działania Zespołu Operacyjnego) Rada Porozumienia może wezwać partnera do zaangażowania w działania partnerstwa wyznaczając 3 miesięczny termin. W przypadku braku pozytywnej reakcji Rada podejmuje decyzję o usunięciu partnera z porozumienia i powiadamia o tym niezwłocznie władze danej JST.

9.5. System monitoringu i oceny skuteczności realizacji Strategii

Planowanie strategiczne jest ciągłym procesem i aby osiągnąć zamierzone wyzwania strategiczne wymagane jest stworzenie efektywnych mechanizmów gwarantujących konsekwentne i skuteczne wdrażanie, monitorowanie i ewaluację efektów Strategii. Systematyczne gromadzenie danych pozwala na:

- wczesne dostrzeżenie ewentualnych zagrożeń dla realizacji zaplanowanych działań;
- dokonanie oceny skuteczności prowadzonej polityki oraz
- przygotowanie rekomendacji dotyczących ewentualnych zmian przyjętych założeń strategicznych.

W proces monitorowania zostaną zaangażowane wskazane organy partnerstwa oraz interesariusze (jako głos doradczy).

9.6. Monitorowanie procesu wdrażania Strategii

Za monitorowanie realizacji Strategii odpowiada Rada Porozumienia. Niezbędne dane będą gromadzone przez Zespół Operacyjny, częściowo samodzielnie, częściowo poprzez informacje przekazywane przez koordynatorów gminnych. Jednocześnie Zespół Operacyjny jest odpowiedzialny za zarządzanie ryzykiem, tj. identyfikację faktycznych i potencjalnych ryzyk, wraz z określaniem ich prawdopodobieństwa wystąpienia oraz skutków następstw (istotności).

W celu operacjonalizacji powyższych założeń zakłada się opracowywanie rocznych raportów o stanie realizacji Strategii, zawierających:

- informacje na temat postępów w realizacji projektów (wzór karty monitoringu projektu wypełnianej przy realizacji każdego projektu zostanie wypracowany przez Zespół Operacyjny i będzie uwzględniał wskaźniki określone w Strategii);
- informacje na temat wskaźników realizacji celów strategicznych;
- informacje na temat kontekstu realizacji Strategii w danym roku (np. zmian systemowych, przyczyn opóźnień realizacji działań, zmian organizacyjnych partnerstwa) z elementami oceny bieżącej;
- przegląd dostępnych źródeł finansowania aktualizowanych z uwagi na ich zmienność i dostępność;
- podsumowanie z rekomendacjami dotyczącymi następnego okresu.

Raport będzie sporządzany przez Zespół Operacyjny. Po przedyskutowaniu wyników Rada Porozumienia będzie go zatwierdzać i przekazywać do publicznej wiadomości. Raport będzie przygotowywany w czasie umożliwiającym wykorzystanie danych do opracowania raportów o stanie gmin.

Wnioski płynące z raportu (monitoringu) będą stanowiły podstawę do ewentualnej aktualizacji Strategii poprzez modyfikację poszczególnych elementów przyjętych ustaleń strategicznych, w tym dokonywanie korekt wartości wskaźników w procesie realizacji zamierzonych działań.

9.7. Ocena (ewaluacja) stopnia osiągnięcia celów strategicznych

Istotnym elementem procesu zarządzania strategicznego jest ocena wdrażania *Strategii*, w tym analiza osiągniętych zamierzeń i rezultatów oraz ich wpływu na sytuację społeczno-gospodarczą partnerstwa. W procesie ewaluacji kluczowy jest komentarz i pogłębiona refleksja na temat skuteczności podjętych działań z perspektywy czasu oraz możliwych sugestii i praktyk na przyszłość.

Ewaluacja zostanie przeprowadzona:

- a) w połowie okresu realizacji strategii (mid-term). Jej przedmiotem będzie ocena dotychczas podjętych działań na rzecz osiągnięcia celów
- b) na zakończenie okresu obowiązywania strategii (ex-post). Jej przedmiotem będzie ocena długoterminowych efektów wdrażania strategii ponadlokalnej oraz rekomendacje dla kolejnej edycji dokumentu strategicznego dla partnerstwa

Przedmiotem ewaluacji będzie przede wszystkim stopień osiągnięcia celów strategicznych, skuteczność osiągania rezultatów bezpośrednich, wpływ na środowisko społeczno-gospodarcze oraz zmian (trwałości). W systemie oceny uwzględnia się stosowanie poniższych kryteriów oceny:

- Skuteczność - kryterium, które pozwala ocenić, w jakim stopniu zostały osiągnięte cele dokumentu opracowane na etapie planowania,
- Efektywność - kryterium, które pozwala ocenić stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych efektów, czyli określić poziom „ekonomiczności” zrealizowanych projektów,

- Użyteczność - kryterium, które pozwala ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie strategii odpowiada zdiagnozowanym potrzebom grupy docelowej,
- Trafność - kryterium, które pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele określone w strategii odpowiadają potrzebom wskazanym w odniesieniu do obszaru partnerstwa.
- Trwałość - kryterium, które pozwala ocenić, w jakim stopniu pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem *Strategii* będą nadal widoczne po zakończeniu jej realizacji.

Za ewaluację *Strategii* odpowiada Rada Porozumienia. Jej wyniki są poddawane omówieniu, m.in. z partnerami społecznymi, w celu uzyskania uwag i rekomendacji. Niezbędne dane wyjściowe są gromadzone przez Zespół Operacyjny i przekazywane do Rady Porozumienia.

9.8. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

Zgodnie z prawem podmiotami uprawnionymi na poziomie lokalnym do prowadzenia polityki rozwoju są władze gmin. Przygotowanie dokumentów strategicznych (czy to strategii lokalnej czy ponadlokalnej), których zapisy będą oddziaływały na ogół społeczeństwa, wymaga udziału mieszkańców. Partycypacja społeczna pozwala na udoskonalenie przygotowywanej polityki, a następnie uzyskanie lepszych efektów jej realizacji, ponieważ:

- pozwala na trafniejsze określenie potrzeb, potencjałów i wyzwań, które bardzo często „wymykają się” statystyce publicznej oraz danych o charakterze ilościowym;
- pozwala na poznanie oczekiwań i preferencji mieszkańców, celów ich działań, punktów widzenia, i na tej podstawie przyjęcie hierarchii działań kluczowych dla całej społeczności;
- daje poczucie sprawczości mieszkańcom, co zachęca do zwiększonej integracji, aktywności i kreatywności;
- daje poczucie „uwspólnienia” celów, a nawet współodpowiedzialności za przygotowaną politykę, co zapewnia włączenie się mieszkańców w realizację jej postanowień, oraz ogranicza potencjalne konflikty;
- sprzyja wzrostowi świadomości społecznej na temat celów i zasadności działań podejmowanych przez władze lokalne;
- stanowi element edukacyjny dla społeczności lokalnej wpływając na budowanie relacji opartej na otwartości, poszanowaniu poglądów i potrzeb wszystkich mieszkańców;
- zapewnia informowanie mieszkańców nie tylko na temat planów, ale i efektów realizowanych działań.

Przygotowanie i realizacja niniejszej *Strategii* zakłada współuczestnictwo różnych interesariuszy, w tym partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie m. in. działających na rzecz ochrony środowiska czy promowania włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnością, równości płci i niedyskryminacji. Zaangażowanie partnerów społeczno-gospodarczych przyczyni się do skuteczniejszej realizacji *Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030*, a ich udział został przewidziany w procesie strategicznym w różnych formach. Przedstawia je poniższy schemat:

Partnerzy społeczno-gospodarczy w szczególności zaangażowani zostali w proces przygotowania Strategii poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych, które odbyły się w dniach Głównym celem tych konsultacji było uspołecznienie wniosków i założeń strategicznych, przekazanie do zaopiniowania przez przedstawicieli lokalnego środowiska i wypracowanie wspólnej, społecznie akceptowanej, wersji strategii terytorialnej, która następnie przyjęta została przez poszczególne gminy oraz Powiat Nizkański.

W ramach realizacji niniejszej Strategii, powołany zostanie przez Radę Porozumienia Komitet Doradczy, składający się z przedstawicieli lokalnych środowisk, reprezentujących sektor publiczny, prywatny oraz pozarządowy, z terenu całego OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”, co umożliwi efektywną współpracę samorządów i partnerów społeczno-gospodarczych. Komitet będzie pełnił ważną rolę opiniującą na etapie wdrażania Strategii, a ponadto będzie mógł składać propozycje projektów, które przyczynią się do osiągnięcia zakładanych celów strategicznych oraz wizji rozwoju Obszaru Funkcjonalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”, zgodnie z procedurą wskazaną w rozdziale 6. Kluczowe działania – projekty strategiczne. Projekty te będą musiały wynikać z celów i kierunków działań Strategii oraz mieć charakter ponadlokalny, aby ich oddziaływanie wykraczało poza teren jednej gminy.

9.9. Partycypacja społeczna na etapie realizacji Strategii i oceny efektów Strategii

Zmieniające się uwarunkowania, zarówno wewnętrzne jak i zewnętrzne, powodują konieczność modyfikacji zaplanowanych działań. Tak jak w przypadku przygotowania polityki rozwojowej również etap realizacji i wprowadzania ewentualnych zmian wymaga aktywnej

współpracy ze społecznością lokalną, a także instytucjami, których funkcjonowanie i decyzje wpływają na sytuację społeczno-gospodarczą gmin objętych Strategią.

Głównym ciałem formalnym, które będzie swoistym łącznikiem pomiędzy Radą Porozumienia a mieszkańcami, będzie powołany Komitet Doradczy. Będzie to forum gromadzące przedstawicieli sektora gospodarczego, organizacji społecznych, lokalne autorytety, a także przedstawicieli instytucji ważnych z punktu widzenia realizacji ustaleń Strategii. Głównym zadaniem Komitetu będzie prowadzenie strategicznej dyskusji na temat perspektyw obszaru partnerstwa oraz proponowanie rozwiązań oraz nowych przedsięwzięć realizacyjnych.

Oprócz funkcjonowania Komitetu Doradczego kontakt z mieszkańcami będzie utrzymywany dzięki innym, mniej sformalizowanym mechanizmom, które będą uruchamiane w sposób elastyczny, w zależności od potrzeb. Należą do nich:

1. Działania informacyjne partnerstwa:

- informacje zamieszczane na stronach internetowych partnerów oraz social mediach;
- informacje w materiałach drukowanych (np. biuletyny gminne);
- współpraca z lokalnymi mediami.

2. Spotkania, warsztaty i debaty:

- planowane do wdrożenia (w ramach niniejszej Strategii) spotkania Rady Porozumienia z przedsiębiorcami, rolnikami, organizacjami pozarządowymi; spotkania te umożliwią dyskusję na tematy bieżące, ale również na temat kierunków rozwoju partnerstwa;
- dyskusje nad raportami o stanie gminy, których elementem będzie również informacja o stanie realizacji strategii ponadlokalnej,
- dyskusje podczas organizowanych spotkań (np. spotkania w sołectwach);

3. Badania opinii i gromadzenie informacji:

- organizowanie badań ankietowych na temat oceny procesów, które zaszły na obszarze partnerstwa w trakcie wdrażania *Strategii*,
- okresowe badania opinii mieszkańców dotyczące oceny efektów realizowanych projektów;
- zbieranie opinii o realizacji *Strategii* zgłaszanych różnymi kanałami, zarówno do przedstawicieli poszczególnych partnerów (samorządów), jak i bezpośrednio do organów partnerstwa;

4. Włączenie w działania:

- możliwość zgłaszania pomysłów projektowych w ustalonej procedurze;
- włączanie mieszkańców w dyskusje dotyczące projektowania szczegółowych rozwiązań w ramach wybranych projektów (np. urządzenie przestrzeni publicznych);
- system zbierania, selekcji i wsparcia realizacji wartościowych przedsięwzięć lokalnych wzmacniających efekty realizacji projektów strategicznych (np. partnerski budżet obywatelski, fundusz sołecki).

Dla poszerzenia dialogu nt. stojących przed porozumieniem wyzwań i dla nadania im wymiaru ponadlokalnego, a nawet ponadregionalnego, rekomenduje się organizację cyklicznego wydarzenia poświęconego wdrażaniu strategii ponadlokalnej, poszukiwaniu nowych pomysłów na współpracę ponadlokalną oraz wypracowaniu rekomendacji do aktualizacji *Strategii*.

9.10. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej („Strategia rozwoju gminy – poradnik praktyczny” luty 2021 r.) jako dokumenty wykonawcze względem strategii rozwoju, należy rozumieć obowiązkowe lub fakultatywne plany i programy funkcjonujące w gminie.

Należy także pamiętać i podkreślić, iż podczas tworzenia nowych, bądź aktualizacji istniejących sektorowych gminnych planów i programów, powinny być one spójne ze Strategią Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizkańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030. Zaleca się również wykorzystanie odpowiednich wskaźników niniejszej Strategii w procedurze monitorowania strategii rozwoju gminy.

Do dokumentów wykonawczych dla Strategii Rozwoju Ponadlokalnego należą m.in.:

- Strategia rozwoju gminy
- Plan ogólny gminy,
- Lokalny program rewitalizacji/Gminny program rewitalizacji,
- Program ochrony środowiska,
- Plan gospodarki niskoemisyjnej,
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych,
- Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- Gminny program opieki nad zabytkami,
- Plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

8. Ramy finansowe i źródła finansowania Strategii

Ramy finansowe Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe” na lata 2024-2030 posiadają jedynie charakter prognostyczny oraz zależy od szeregu zmiennych, które w praktyce mogą zupełnie zmieniać dane kwoty. Po analizie zebranych danych z rozdziału 6 Kluczowe działania – Projekty strategiczne, szacunkowo określono ramy finansowe w poszczególnych obszarach:

Cel strategiczny nr 1 Rozwój gospodarczy poprzez wzrost konkurencyjności gospodarczej oraz wykorzystanie potencjału turystycznego 10 000 000 zł	Cel strategiczny nr 2 Zrównoważony rozwój poprzez wzmocnienie infrastruktury technicznej oraz działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego 32 000 000 zł
Cel strategiczny nr 3 Podniesienie jakości życia mieszkańców 22 000 000 zł	

Cele strategiczne i operacyjne wypracowane w ramach niniejszej Strategii, które stanowią podstawę do podejmowania i realizacji konkretnych projektów, mogą być finansowane z dochodów własnych gmin oraz ze środków zewnętrznych. Wśród tych ostatnich wyróżnić możemy m.in. środki z:

- Funduszy Europejskich dla Podkarpacia na lata 2021-2027,
- krajowych programów w zakresie funduszy europejskich,
- Wspólnej Polityki Rolnej (WPR 2021-2027),
- Krajowego Planu Odbudowy (KPO),
- Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa,
- Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych,
- dofinansowania od Wojewody Podkarpackiego,
- Powiatowego Urzędu Pracy,
- pożyczek i kredytów bankowych,
- środków własnych.

Obecnie obowiązujący okres programowania środków unijnych stwarza możliwość pozyskania dotacji na działania służące stricte realizacji celów zawartych w przedmiotowym dokumencie strategicznym. Wykorzystanie tych możliwości w istotnym stopniu uzależnione jest od aktywności władz samorządowych i ich aktywności w pozyskiwaniu nowych środków zewnętrznych. Poniżej zaprezentowane są poszczególne programy mogące stanowić źródło finansowania projektów opisanych w Strategii.

- **Instrumenty wynikające z polityk rozwojowych Unii Europejskiej:**

- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FENIKS),
- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG),
- Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS),
- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC),
- Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW),
- Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027,
- Krajowy Plan Odbudowy,
- inicjatywy zarządzane z poziomu europejskiego (np. Erasmus+, LIFE, Cyfrowa Europa, Interreg) lub dostępne na podstawie umów międzynarodowych (Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego).

- **Instrumenty finansowane z budżetu państwa, funduszy celowych i innych krajowych środków publicznych**

Poza środkami wsparcia UE samorzady i ich interesariusze (m.in. organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy) będą mogli ubiegać się o dofinansowanie działań w ramach dostępnych instrumentów krajowych. Do najważniejszych należą:

- **Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych**, mający na celu bezwrotne dofinansowanie projektów inwestycyjnych realizowanych przez gminy, powiaty i miasta lub ich związki w całej Polsce;
- **Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg**, w ramach którego finansowane będą projekty związane z budową, przebudową, remontem dróg powiatowych lub dróg gminnych oraz przebudową dróg wewnętrznych, które po uzyskaniu właściwych parametrów technicznych będzie można zaliczyć do odpowiedniej kategorii dróg publicznych;
- **Program Rozwoju Elektromobilności**, w ramach którego finansowane będą projekty związane z rozwojem elektromobilności oraz transportem opartym na paliwach alternatywnych;
- **Program Społecznych Inicjatyw Mieszkaniowych** – to instrument wsparcia samorządów, które będą mogły realizować inwestycje w formule społecznego budownictwa czynszowego;
- pozostałe programy finansowane z budżetu państwa, m.in.: w zakresie ochrony środowiska - realizowane przez NFOŚiGW, właściwy WFOŚiGW; w zakresie opieki nad osobami niepełnosprawnymi – realizowane przez PFRON, a także **Program Senior+**, **Program „Aktywni+” na lata 2021-2025**; w zakresie kultury, itd.

Wskazane powyżej źródła finansowania należy rozpatrywać jako katalog otwarty, który może ulec zmianom. Tym samym należy zakładać, że w tym okresie pojawią się również inne

programy dofinansowujące skierowane na rozwój inwestycji w samorządach. Identyfikacja i wybór potencjalnych źródeł, z których mogą być finansowane poszczególne przedsięwzięcia w ramach *Strategii* wymaga właściwej organizacji i koordynacji procesu pozyskiwania tych środków. W związku z powyższym zakłada się bieżące monitorowanie źródeł finansowania przez pracowników poszczególnych urzędów, co daje gwarancję ciągłej aktualizacji i dostosowywania najlepszych źródeł finansowych do realizacji zamierzonych inwestycji.

Spis tabel

Tabela 1 Zgodność celów Strategii Rozwoju Ponadlokalnego „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju na rzecz samorządów Powiatu Nizańskiego, Gminy i Miasta Rudnik nad Sanem, Gminy Krzeszów, Gminy Jeżowe⁵⁵

Tabela 2 Skład i zadania Rady Porozumienia **Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.**

Tabela 3 Skład i zadania Zespołu Operacyjnego **Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.**

Spis map

Mapa 1	Zasięg terytorialny gmin wchodzących w skład OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju”	11
Mapa 2	Lokalizacja OF „Partnerstwo dla zrównoważonego rozwoju” na tle województwa podkarpackiego	12
Mapa 3	Wschodnia Polska	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Mapa 4	Obszary zagrożone trwałą marginalizacją	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Mapa 5	Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Mapa 6	Obszar objęty Programem Strategicznym „Błękitny San”	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Mapa 7	Obszary wiejskie województwa podkarpackiego	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Mapa 8	Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Mapa 9	Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
	86	
	88	
	89	
Mapa 13	Model struktury funkcjonalno – przestrzennej – Rekomendacje	90

Spis zdjęć

Zdjęcie 1 Cele Polityki Spójności na lata 2021-2027 **Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.**